BEŞİNCİ YIL SAYI: 49 EKİM 1991 10.000 TL (KDV'li)

TOPLUMSAL KURTULUŞ

AYLIK TEORİK-PRATİK SOSYALİST DERGİ

PKK:"SAVAŞ HÜKÜMETİNE YÜRÜYORUZ"

SEÇİM: KARANLIKTAN AYDINLIĞA

SEÇİM: KARANLIKTAN AYDINLIĞA

Utanç seçimi, sağ tercihle sona erdi. Yakın çağ Türkiye tarihinin en sağ seçimi yapıldı.

Dünyanın sağa kayışının Türkiye'yi de etkisi altına aldığı görüldü.

Diyalektik yasalar kesindir: Sağa kayış, güçlü devrimci sola gebedir.

Seçim sağ için büyük oy kazanımı olmakla birlikte aynı zamanda yönetimsizlik kanıtıdır. Seçimle sağın yönetme yetersizliği de belirmiştir.

Düzenin seçimi, düzenin en büyük talihsizliğidir: Demirel. Demirel yönetimi ayrımlı şiddet demektir. Kürt halkı üzerine şiddet yağacaktır. Kürt halkının bu şiddetten muzaffer çıkacağı kesindir.

İşçi sınıfı, kesinlikle en sağ alternatiflere oy vermiştir. Kuşatılmış ve ürkütülmüş işçi sınıfını devrimci görevlerine hazırlamak en acil sorumluluktur. Karanlık, içinde aydınlığı barındırmaktadır. Bölgede emekçiler iktidara hiç bir zaman bu kadar yaklaşmamışlardır.

Marx ve Engels, kapitalizmin ekonomik kriz ve sorunlarının çalkantısında işçi sınıfının, herhangi bir ek çabaya gerek göstermeden sosyalizme ulaşacağını yazdılar. Marx ve Engels, işçi sınıfı ile sosyalizm arasındaki bilimsel kaçınılmazlık köprülerini kurdular.

Lenin, tekeller yönetiminin doğuşunda sorumluluk aldı ve işçi sınıfının yolundan döndürülmesi tehlikesine karşı işçi sınıfına bilinç götürme sorumluluğunu yazdı. Bu yazım, büyük bir aşamadır ve sonuçlarını bugün çöken Ekim Devrimi ile verdi ve kendisini kanıtladı.

Türkiye işçi sınıfı kuşatılmıştır. Türkiye işçi sınıfı ürkütülmüştür. Türkiye işçi sınıfı ekinsiz ve eksensiz bırakılmıştır. Şimdi görev Türkiye işçi sınıfına devrim görevini götürmektir.

Birinci Görev: Kurtarıcıyı Kurtarmak

Klişeler yıkıntı ile birlikte terkedilmelidir: Yeni yaklaşımlar zorunludur.

Kurtuluş Hareketi'nin Avrupa toplantıları değerlendirmeleri gelecek sayımızda yer alacaktır. İlyas Salman'ın katıldığı, Bilgesu Erenus'un sunduğu, Bilgesu Erenus, Ali Erenus, ERNK yanlısı sanatçılar Hemgin, Zozan, Comert ve diğerlerinin, Mehmet Çapın'ın, Figen ve Armağan Divane'nin, Toplumsal Kurtuluş'tan Fadıl Ölmez'in türkü söylediği, Mustafa Silar, Alper Yalman, Kanber Resuloğlu, Kerem Yoldaş, İrfan Dayıoğlu, Yalçın Küçük ve ERNK Paris Temsilcisi Cuma'nın konuşma yaptıkları, Nihat Behram'ın şiir okuduğu bu toplantılarda, Yalçın Küçük, seçimden önce, utanç seçiminde "işçiler: en geri partilere oy verecektir" diyordu. İşçi sınıfına "biz sana devrim götüreceğiz" demek gerektiği vurgulanıyordu.

Kuşatılmış, devrim bekleyen Türkiye işçi sınıfına selam: Görev budur. Bu, ise yeni bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, kendisini geliştirmeyi ve bu nedenle araştırılmayı bekliyor. Halk dalkavukluğuyla birlikte sınıf dalkavukluğu bırakılmak zorundadır: Sınıf, bilinci eylemde görüyor. Artık tekellerin çürüttüğü bir dünyada eylemsiz bilinç taşınamıyor.

Kürt eylemliliği bunun kanıtıdır: Utanç seçimi, Kürt eylemliliğinin yüksek olduğu yerlerde rüzgarı soldan vermiştir. Kürdistan'da bile eylemliliğin ve daha da önemlisi eylemlilikle birlikte örgütlü ve inatçı çalışmanın yüksek olduğu yerlerde , oyların, sol adına çıkan pısırık, uyuşuk, kararsız, emperyalizmden yana, kuyrukçu SHP listesindeki Kürt adaylarına dönüştürülmesi sağlanabilmiştir.

Sonuç: Sağın Pirus Zaferi

Önce sonucu bütün açıklığıyla kabul etmek gerekir: Sağ, en azından oyların yüzde seksenini alabilmiştir. İhanet bayrağını açmış olan Ecevit'in oylarının yarısının "sol" olduğu kabul edilebilir, sağın oylarının yüzde yetmiş olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ancak Gölge Maliye Bakanı Onur Kumbaracıbaşı'nın "altını çiziyorum" diyerek ilan ettiği bir ihanet çizgisine verilen bütün oyların "sol" olduğuna inanabilmek için aptal olmak zorunludur. SHP adına Profesör Kumbaracıbaşı'nın okuduğu seçim bildirgesi, SHP'nin, 11 Eylül 1980 tarihli Süleyman Demirel'in Adalet Partisi programıyla seçime girdiğinin açık belgesidir. Böyle bir programa sağcılar da oy vermiştir; bu nedenle, seçimlerde, seçmenin en az yüzde sekseninin sağ oy kullandığını kabul etmek mantıklı görünüyor. Bu zafer sağın zaferidir: Pirus zaferi'dir. Çünkü yüzde seksen oy bir bütünlüğe işaret edemiyor. İşaret şudur: Sağ, ülkeyi yönetecek çözümlerden ve bütünlükten uzaktır. Sağ adına kaydedilen Demirel adlı "zafer" düzenin en büyük şanssızlığıdır. Demirel, bu düzenin zirvesi ve sonu olmuştur.

ANAP: Muhalefet İstiyordu

Seçimlerin en çok ANAP'ın planlarına uygun sonuç verdiği söylenebilir; Kurtuluş'un sık sık belirttiği gibi, ANAP bir muhalefet döneminden kaçınmıyordu ve bu gerçekleşmiştir. ANAP'ın parti olabilmesi için bir süre iktidardan uzaklaşması gerekliydi; sağlanmıştır. ANAP'ın tekel yüzlü genç lideri, bundan sonraki bir dönemin ve Turgut Özal'ın gölgesinden kurtulmuş lideri olmak istiyor. Bir kez dışişleri bakanlığından ayrılmış ve başbakan olarak dönmüştür; ikinci kez gerçek başbakan olarak dönmeyi planlıyor.

DYP: Mağlup Sayılır Bu Yolda Galip

DYP, dörtte birden biraz fazla üçte birden çok uzak bir sonuç elde etmiştir. Başarısı görüntüdür: Görüntünün iki nedeni görülüyor. Birisi devlet basını hep başarıya muhtaçtır ve bunu Demirel'de buluyor. İkincisi , utanç verici seçimin utanç verici seçim sisteminden kaynaklanıyor. Her seçime giren kumarbaz parti böyle bir seçim sistemini denemek eğilimindedir. Ancak yavaş yavaş bu seçim sisteminin düzeni dinamitlediği görülüyor. Demirel, bu seçim sistemiyle yüzde yirmi yediyi buluyor: Yenilgidir. Hak ettiğinden fazla milletvekili çıkarıyor.

Demirel Adında Bir Demagog

Korku temel özelliğidir. Hiçbir ilkesi yoktur. Seçim sonucunda bir yeni Milliyetçi Cephe Hükümeti kurması ihtimal dahilindeydi; ancak seçime girerken önemli muhalifleriyle kaynaşmak gereğini duymuştur. Bugün Demirel'in iki kolu, Demirel'e karşı Demokratik Partiyi kurmuş olan Hüsamettin Cindoruk ile Demirel'e karşı ANAP'ı kurmuş olan Bedrettin Dalan'dır. Demirel'in iki güçlü yardımcısı, uzun yıllar inanmış birer Demirel karşıtıdırlar. Bunlar Cindoruk ve Dalan, Demirel'e güvenmiyorlar: Bu

Devamı sf: 65'te-------------->

BU SAYIMIZ

Evet, utanç seçimi sağ tercihle sona erdi. Yakın çağ Türkiye tarihin en sağ seçimi yapıldı. Sağa kayış güçlü devrimci sola gebedir. Görev gününü haber vermektedir.

Kurtuluş hareketi görev günü için hazırdır. Sorumluluklarında tereddütsüz bir iradeye ve kendine güven duygusuna sahiptir. Mücadelede yeni cepheler açacaktır. Ekim ayı içinde Kurtuluş'un Avrupa şenlikleri gerçekleşti. İzlenimleri ve konuşmaları Aralık sayımızda geniş olarak sizlere ileteceğiz. Kürt kardeşlerimizin de yoğun olarak katıldığı geceler mücadele birliği açısından güçlü moral katkılar sundu. Bilgesu Erenus Küba Halkıyla Dayanışma girişimini başlatıyor. Çağrı metnine sayfalarımızda yer veriyoruz. Komünizmi Roma delhizlerindeki hıristiyanlar gibi savunacağız diyen Castro ve halkıyla dayanışmaya katılacak kişi ve örgütleri önümüzdeki sayılarda da duyurmaya devam edeceğiz.

Serxwebûn'da yayınlanan PKK'nın savaş hükümetine yürüyoruz açıklaması ne sol ne de devlet basının da dikkate alınmış. Son olarak, yüzlerce kişilik birliklerle yürütülen partizan savaşı girişimi, yazıyı güncel ve önemli kılıyor. Okurlarımızın ve Kurtuluşçuların tartışmasına sunuyoruz.

Emperyalist Türkiye özleyenlerin Hinterland'ında bulunan Azerbaycan'la ilgili İldeniz Kurtulan'ın gözlemleri, düşüncelerimizi daha da reelleştiriyor.

Çelik Bilgin zamanımızın cehalet yayıcılarıyla hesaplaşıyor. Sovyet sosyalizminin çözülüşünü bürokratikleşme ile açıklayanların işçi sınıfı dalkavukluğu yaparak işçi sınıfından uzaklaştığını söylüyor.

Türkiye Üzerine Tezler-5'ten bu sayımızda da bir bölüme yer veriyoruz. Yalçın Küçük bu önemli çalışmanın gizli tema'larından birinin 'güven' olduğunu yazıyor. İnsanımızda kendine güven duygusunu büyüttüğünden hiç kuşku duymuyoruz.

Doğan Avcıoğlu'nun 8. ölüm yıldönümünde Hikmet Özdemir'le söyleştik.

Kurtuluş'un genç kalemlerine S. Dönmez, Ö. Karadeniz ve M. Ortakçı'dan sonra Taylan Deranlı ve Kezban Kaya'da katılıyor. Dergi mutfağının önemli politik mekteplerden biri olduğuna inanıyoruz.

İsmail Beşikçi hoca hâlâ tutuklu. Bu seferde dergimizdeki yazısından dolayı İstanbul Asliye Ceza'da dava açıldı. Yükselen mücadele zindan kapılarını sonuna kadar açtıracaktır.

Ayrıca A. Öcalan yazısından dolayı DGM'de anti-terör yasasına muhalefetten sahiplerimizden A. Zengin'le birlikte yargılanacağız. Bu baskıları da aşarız.

Sevgiyle...

Nejdet Kanbir

TOPLUMSAL KURTULUŞ
aylık teorik-pratik sosyalist dergi

Beşinci Yıl, Sayı: 49
Kasım 1991

Sahibi: Şevki Ömeroğlu
Genel Koordinatör: Çelik Bilgin
Genel Yayın Yönetmeni: Nejdet Kanbir (Türkiye)
Mustafa Silar (Avrupa)
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Nejdet Kanbir
Yazı İşleri Müdürü: Kadir Güven
Yayın Kurulu: Hasip Akgül
Candan Baysan
Murat Ceran
Bilgesu Erenus
Alper Yalman

Merkez: Büyük Reşit Paşa Cad. 40/4 Beyazıt / İstanbul
Telefon: 513 84 29 - 528 43 72
Ankara Bürosu: Konur Sokak 73/9 Ankara
Telefon: 125 93 78
Avrupa Temsilciliği: Frankfurt
Schichau Str. 7-9 6 Frankfurt 1 Almanya
Telefon: 069 / 495743
Danimarka Temsilcisi: Fadıl Ölmez
Bellingevej 128/B 5250 Odense SV Tel: 65/961562
Stuttgart Temsilcisi: A. Kanber Resuloğlu
Postfach 40 02 617000 Stuttgart 40 Almanya
Paris Temsilcisi: A.Yalman
Poste Restante Paris Bonne Nouvelle
75010 Paris, France
Bonn Temsilcisi: İmam Zeynel Aslan
İsviçre Temsilcisi: Baran Fırat
Postfach 87 4123 Allschwil 2
Mönchengladbach Temsilcisi: İlhan Pasin
luisental 34 4050 Mönchengladbach 3 Almanya
Strasbourg Temsilcisi: I.Çamur
5 Rue Des Lys 67100 Strasbourg Fransa
Abone Koşulları: Yurtiçi Yıllık: 100 bin TL
Posta Çeki Numarası: 324663 Nejdet Kanbir İstanbul
Yurtdışı: Yıllık 80 DM
Yurtdışı aylık: **Almanya:** 10 DM
İsviçre: 10 SF
Fransa: 28.5 FF
Danimarka: 40 DK.Kr

Kapak Resmi:
Basıldığı Yer: Nesli Ofset

İÇİNDEKİLER

TOPLUMSAL KURTULUŞ'UN BEŞ YILI

Sahibi:	Genel Müdür:	Genel Koordinatör:	Genel Yayın Yönetmeni:	Yazıişleri Müdürü:
Bilgesu Erenus	Hasan Akgüç	M. Emin Sert	Erhan Tezgör	Servet Ulusoy
Yalçın Küçük	Şevki Ömeroğlu	Abdullah Keskin	İlhan Akalın	Orhan Gökdemir
Ahmet Zengin		Çelik Bilgin	Onur Erk	Felemez Ak
Şevki Ömeroğlu			Candan Baysan	İlhan Akalın
			Nejdet Kanbir	H. Kaya Eker
				Metin Ağaçgözgü
				Sedat Yılmaz
				Hasan Kara
				Nejdet Kanbir
				Kadir Güven

ÇÖZÜMSÜZ DÜZENİN ÇÖZÜLÜŞÜ

UTANÇ SEÇİMİ BİTTİ

Kurtuluş Hareketi'nin doğrulanmaları sürüyor:

Ufuktaki koalisyon gündeme geldi.

Seçim'den, uygun bir sürede yeniden seçim çözümsüzlüğü çıktı.

Utanç seçimi bitti; ortaoyunu başladı.

Demagog Demirel'in düzene mezarlık imamlığı onaylandı.

Düzen partilerinin farksızlığı tescil edildi.

Seçim öncesi askerlerin tercihi görünen Özalsız ANAP-DYP koalisyonu, ANAP'ın hesaplardan doğan isteksizliği ve RP'nin sıçrayışıyla, askerlere, DYP-SHP koalisyonunu tercih ettiriyor. Bunda SHP ile DYP'nin İnönü ile Demirel'in farksızlığı, Süleyman İnönü kimliği de yardım etti.

Kürt 'zoru' ile gelen seçimde Kürt sorunu, Kürdistan dışında konuşulmadı.

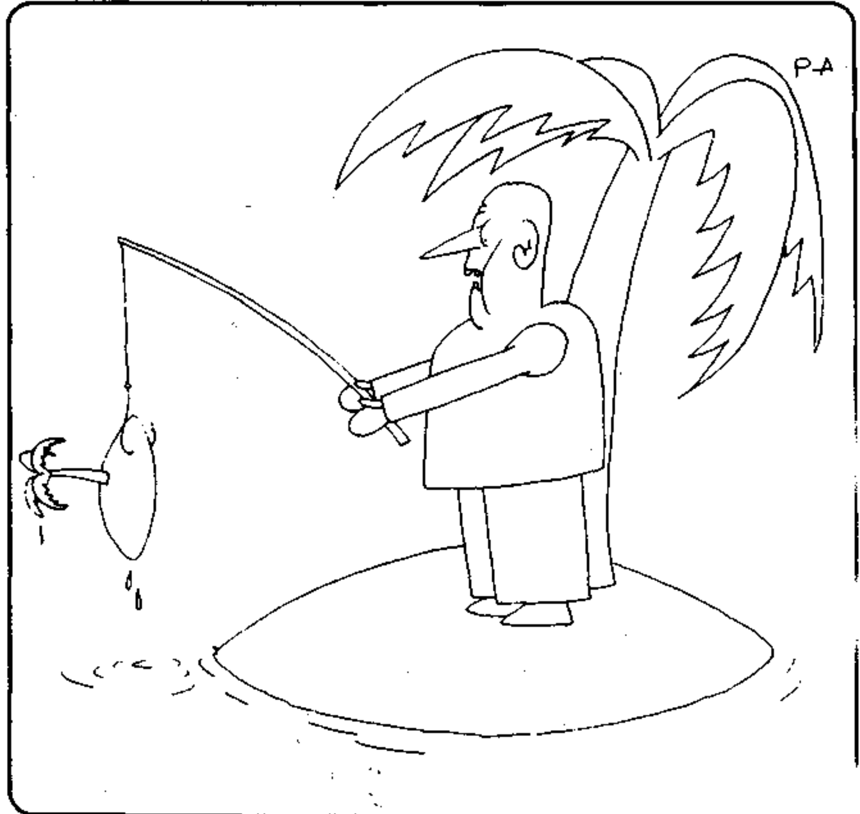
Utanç seçimi bitti. Daha seçimden önce , seçimin sonucunun yeni bir seçim olduğu ilan edilmişti.

ÇÖZÜMSÜZ SEÇİMİN ÇÖZÜMSÜZ SONU

Seçimin sonucu uygun bir sürede yeniden seçim çözümsüzlüğü olarak yaşanıyor. Ancak askerlerin ve tekellerin yeni bir seçime şu anda tahammülleri yok. Zaten yeni bir seçimin değiştirebeleceği hiç bir şey yok. Demirel'in şapkasını alıp gittiğinden bu yana bazı solcularımızın da hayranlıkla izlediği mücadelesinin (!) sonucu %27 olmuştur. Bu limittir. Son dönemlerinde emperyalist Türkiye ihtiyacını hissetmesiyle birlikte parti olmaya başlayan, Türkiye'de hiçbir yapıcılığın adı olmayan ANAP'ın oyları da %24'te kemikleşti. İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerde, bu, tekellerin has partisinin bir taban oluşturduğu ortaya çıkıyor. Önemli bir diğer sonuç Erbakan-Türkeş ittifakının eski tabanını yakalamasıdır. İnönü partisini zaten Demirel'e yedeklemişti. Ecevit'e düşen de belki ANAP'la ortak politikalar geliştirmek olacaktır.

ASKERLER KOALİSYON İSTİYORDU

Askerlerin ve tekellerin isteği uzun bir koalisyondur. Mezarlık imamı hergün aynı saatte, aynı odada, aynı masada, aynı gazetecilere ayakta dualar okuyor: "Yargı bağımsızlığı, anayasal düzen, şeffaflık, hukuk devleti. Çankaya sadece benim meselem değildir. Koalisyon sadece benim meselem değildir. Eski defterleri kapatalım. Konsensus oluşturalım." Kamuoyunu hazırlıyormuş. Askerlerin isteği DYP-ANAP ko-

alisyonu. ANAP seçimden çözümsüzlüğün yanında bu kadar güçlü çıkabileceğini sanmıyordu. Demirel'in burnunu sürtmek, daha çok ödün almak ve vazgeçilmezliğini kanıtlamak için şu an koalisyona isteksiz görünüyor. Uygun bir ortamda atağa geçecektir. Tekeller ve onların basını, DYP-ANAP koalisyonunun önünde, sadece bir takım kompleksler ve geçmişin ayrıntı sayılabilecek çekişmelerinin dışında bir engel görmüyor. Kutsal İttifak'ın sıçrayışı ve DYP ile ANAP arasındaki ilişkinin geçmişi, askerler ve giderek tekeller için DYP-SHP koalisyonunu ehven-i şer kılıyor. SHP, Demirel'e yedeklenmek için can atıyor. Baykal, yeniden kurultay atağına geçiyor. Demirel, yedek gücünün farkında, Baykal'ı etkisizleştirmek için koalisyon görüşmelerini, daha önce meclisin açılışından sonra yapacağını söylemesine karşılık, erkene alıyor. Tekelci basın, DYP-SHP ortaklığının karşısında engelin, Demirel'in Kürt sorununda, radikal çözümünü(!) engelleyebilecek HEP olduğunu saptıyor. Meğer İnönü gülünün dikeni HEP'miş.

Kürt "zor"uyla gelen seçimde, Kürt sorunu, Kürdistan dışında tartışılamıyor. Ancak seçim sonuçları, SHP-HEP ittifakının, Kürdistan'ın birçok bölümünde tuttuğunu gösteriyor. SHP'nin geniş oy kaybı, Ecevit ve Özalların sözcüsü "Liboş Memoş" tarafından, "Güney Doğu Partisi" olarak aşağılanıyor.(!)

Kampanya sırasında Ecevit, SHP'ye atılan her oyun PKK'ya gideceğini söylemişti. ANAP Genel Sekreteri Mustafa Taşar, PKK eylemlerinin seçim kampanyası sırasında artmasını, kendilerinin televizyonda gösterilen terör filmini, SHP'nin, PKK'ya tekzip ettirmesi olarak değerlendirmişti. DYP Genel Merkezi'nde, seçimin sonucunda Kürt illerindeki oy artışı, SHP'ye değil PKK'ya bak nidalarıyla karşılandı. HEP, son olarak, SHP içindeki varlığını sürdürme kararı aldı. Yoksa HEP, Vedat Aydın'ın cenazesinde, Diyarbakır Serihildanı'nda bitti mi?

KÜRT KAZANI KAYNAMAYA DEVAM EDİYOR

Kaynayan Kürt kazanının buharları üzerinde yükselen HEP'in Vedat Aydın cenazesiyle ömrünü tamamladığı anlaşılıyor.

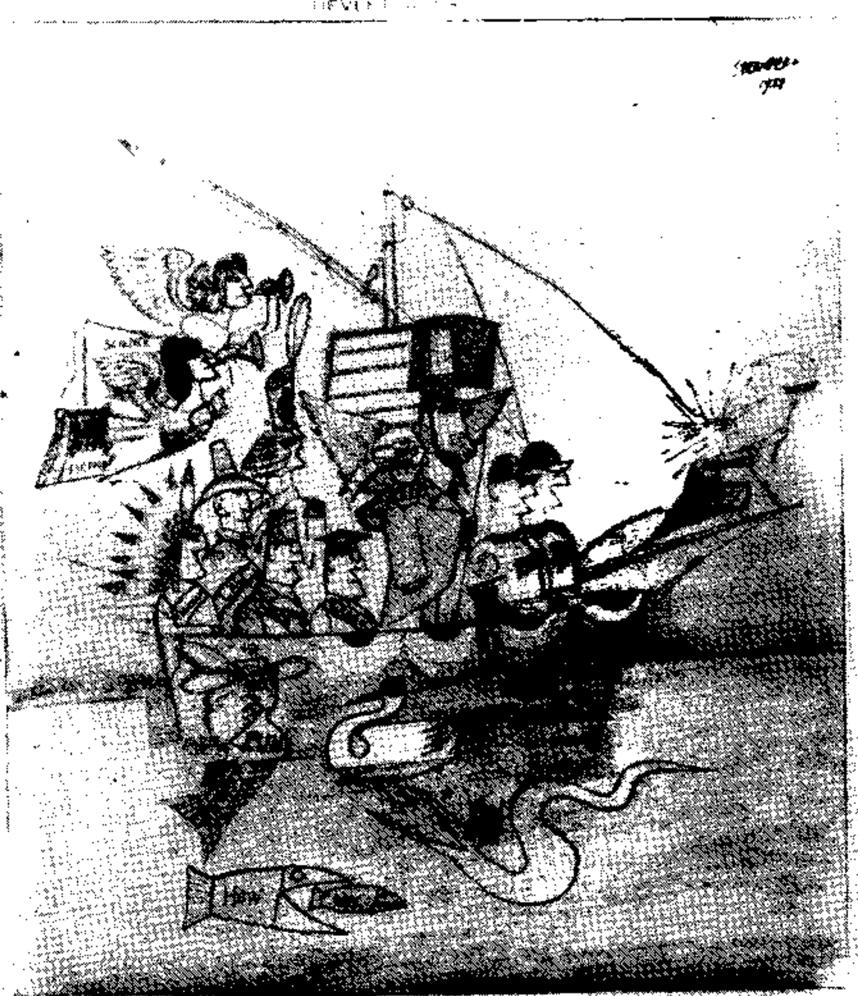
Bu seçim sonuçlarının mücadele düzeyinde bir sıçrama yaratacağı, Hakkari'ye büyük gerilla saldırısı ve uçak ve helikopterle artık Türkiye-Irak sınırının kalmadığını gösteren operasyonlarla, çok açık ortadadır.

Bölge Devrimi legalitesinin tartışılması, artık eski HEP'i aşmıştır. Kürt Kazanı ise kaynamaya devam ediyor.

Seçimlerle birlikte biten bir başka partiyle, SP'yle birlikte düşünülünce, kaynayan Kürt kazanı ve Türkiyeli devrimcilerin özlemleri bir yeni, devrimci, partiyi gündeme getirmektedir; gereklidir; olacaktır.

UTANÇ SEÇİMİ'NDEN ORTAOYUNU'NA

Utanç seçimi bitti. Ortaoyunu başladı. Kavuklu başrolüyle gerçekten de bu dönemi Türkiye en iyi Demirel'le geçirebilirdi. Çözümsüzlük başka nasıl manipüle edilebilir? Seçim kampanyası sırasında demagogluğu iyice açığa çıkan ve işi pişkinliğe vurarak "ne diyelim her şey kötüye gidiyor mu diyelim, umut vermeyelim mi" ya da meydanlarda onbinlere söylediklerini televizyonda on milyonlara "bunları seçim gereği söylüyorum" diyerek tekzip edecek kadar şaşkın ve ne yapacağını bilmeyen bir lider tipi kadar dönemin Türkiye'sini tanımlayacak bir tipoloji olamaz.

"İşte Enternasyonalizm"

Kurtuluşçular Kürdistan'ın Sesi'nde

Kurtuluş'un Avrupa Şenlikleri'ne katılmak üzere Paris'te bulunan Yalçın Küçük ve Bilgesu Erenus ile İlyas Salman , Paris çevresine yayın yapan "Kürdistan'ın Sesi" radyosunda konuştular. Radyo'nun 18 Ekim 1991 Cuma günkü proğramı haberlerden sonra Toplumsal Kurtuluş Heyeti'ne bırakıldı.

Bilgesu Erenus'un düzenlediği programa Erenus, trafik sıkışıklığı yüzünden yetişemedi. Ancak program telefon bağlantısı kurularak Bilgesu Erenus'un kaldığı evden, stüdyodaki Yalçın Küçük ve İlyas Salman'a soru yöneltmesi ile gerçekleştirildi. Ayrıca İlyas Salman türkü söyledi.

Kürdistan'ın Sesi radyosu yetkilileri, program süresince dinleyicilerin sürekli telefon ettiklerini, coşku ve beğenilerini ifade ederek "işte enternasyonalizm budur" dediklerini belirttiler.

Toplumsal Kurtuluş'un Avrupa Şenlikleri hakkında değerlendirme, izlenim ve konuşmaları gelecek sayımızda yayınlayacağız.

TÜRKİYE DURDU MU ?

Türkiye'yi durdurmaya geldi. Belki Türkiye durdu ve o geldi. Tekellerin has partisi ANAP başkanı da Demirel rüzgarından olsa gerek "arabayı hızlı sürdük motor ısınmış, arabayı biraz durdurup motor soğutacağız" demiyor muydu? Büyük şehirlerde yüksek ANAP yüzdesi % 27'ye, %24 oy ve Demirel'in ifadesiyle kemikleşen oylar, SHP'nin ve Ecevit'in sefaleti. Komutanlar herhalde mutludur. Böyle bir tabloyu düzeltse düzeltse TÜSİAD'la beraber onlar düzeltir. Seçimler tam istedikleri sonucu veriyor.

Demirel tüm hırsı ve tutuculuğu ile yıllarca tapulu saydığı oylarını ANAP'tan istedi. Üç seçim yaşadı ve oylarının limitine geldi. Tekelci yeni yapıyı anlayamadı ve bunun karşısında blok, kemikleşmiş %24 ile soğuk bir duş yaşadı. Artık tek başına iktidar düşlerini terketmeye başlayacaktır. Bu erken seçimi isteyenlerin beklentilerinden biri olmalıdır. Düne kadar bütün kötülüklerin kaynağı, ülkenin on yılını yok edenler olarak gördüğü ANAP'la koalisyon ihtimaline "hiçbir önyargım yok, geniş tabanlı koalisyon, geniş konsensus" tekerlemeleriyle cevap vermektedir.

EMPOTAN ÖZAL'IN SONU

Özal ise gitmiştir. Seçim bitmeden gidiyor. Mesut Yılmaz, halka, artık Özal'ın başbakanı olmayacağını, sonuçlar ne olursa olsun Özal'ın anayasal sınırlar içine çekileceğini açıklıyor. Basın, CIA'ye yakınlığı ile tanınan ABD'nin Los Angeles Times gazetesinin seçime iki gün kala "seçim sonuçları ne olursa olsun Özal'ın siyaseti belirleme rolü bitecek" diye yazdığını CIA de Özal'ı gözden çıkardı manşetiyle yer veriyor. Söylem bile aynı, "seçim sonuçları ne olursa olsun".

DAYANILMAZ 'ANAYOL' İSTEĞİ

Toplumsal Kurtuluş Ekim sayısında yazdı. DYP-ANAP koalisyonu için Özal'ın sonu senaryosu olgunlaşıyor. Son durumda "otursun oturduğu yere bir şeye karışmasın" , Demirel mantığıyla, bu sonun,"Çankaya'da unutulmak" olacağı anlaşılıyor. Komutanlar istiyor, tekelciler istiyor, Altan Öymen istiyor, Osman Ulagay istiyor. Her devrin adamı, artık Özal televizyonunun yorumcusu "liboş Memoş" istiyor. SHP'ye daha uygun olacağını ama bu haliyle ve hele hele "HEP kamburuyla" Demirel'in Kürt politikasını nasıl yürüteceğinden kaygılı Hasan Cemal mecburen ima yoluyla istiyor. Bu kadar isteğe can dayanır mı?

KARAYA VURURLAR

Uzun süreli bir koalisyon komutanların ve tekellerin isteğidir. Hiç kimse DYP-SHP koalisyonuna iktidar gücü atfetmiyor. Ancak bir seçim hükümeti olacaktır. Peki nasıl olacaktır? Seçim hükümeti de bir iktidardır. Bunlar iktidarla karşılaşınca iktidarsızlıklarının farkına varan bir tuhaf ademlerdir. Yürütseler yürütseler el yordamıyla yürütürler ve Amerikayı yeniden keşfederek tekelli bürokratik Türkiye'de karaya vururlar. Bu uzun bir bunalım ve çözümsüzlük sürecidir. Bu her yönden darbe yemeye mahkum bir çöküntü, dağınıklık ve kendiliğindenlik sürecidir. Amerikan, Alman rekabetinin hızlandığı bir dönemde önemli alt üst oluşlara mahkum bir süreçtir.

Birbirlerinden hiç farkı kalmadı ve bir araya gelemiyorlar. Kemikleşmiş oylar tam bir bölünmeye uğradı. Akışkanlık bunların spekülatif yaratıcılığına kaldı. İsmail Dümbüllü'nün doğaçlamaları bile bunlardan daha yaratıcıydı. Tekelci yapıda bunların inanarak söyleyecekleri bir sözleri ve gelişmelere müdahale ederek yönünü değiştirebilecek eylemleri kalmamıştır. Hiçbir gerçek gücün güvenli sahibi değildirler. Sürüklenecek, terörize olacaklar ve çözümsüzlükleri artıracaklardır. Türkiye'yi "kaos" ve kaos içinde maceracı eğilimlerde gelişmeler beklemektedir.

KURTULUŞ'UN DOĞRULANMALARI

Seçim bitti. Toplumsal Kurtuluş daha Mayıs/91 sayısında yazmıştı: "Türkiye'de egemenler koalisyondan korkmayan bir konuma gelmek üzeredir. Çünkü partilerin ve meclisin çok ötesinde bir iktidar yapısı ortaya çıkmaktadır."

CHP ve ardılı SHP'nin artık tarih ve bir siyasal ölü olduğu yazıldı. Bu seçimde cenazesi kaldırılacaktı: Kaldırıldı.

Tekellerin truva atı kimliğine

Toplumsal Kurtuluş, Ocak-Şubat 1990, Sayı:29-30, sf.6-7

YORUMLARIYLA OLAYLAR

II

SÜLEYMAN İNÖNÜ DIŞ POLİTİKA KOMİSERİ OLUYOR

dal İnönü, hükümeti halkın elinden değil, asker-sivil üst irokratlardan alacağına inanıyor olmalı hep kendisini k. ara beğendirmeye çalışıyor.

İnönü, Suriye'de bir görevli Hatay konusunda söz eder etmez basın toplantısı yapıyor ve Suriyelilere ağızlarının payını veriyor.

emirel, dünyada yeni dengeler peşinde koştuğu zamanda denge uzmanı yaşlı bir politikacı izlenimini vermeye çalışıyor. Hiçbir oy değeri olmayan bu izlenimi vererek devleti elinde tuttuklarına inandığı kimselere hoş görünmeye özen gösteriyor.

SÜLEYMAN İNÖNÜ DIŞ POLİTİKA KOMİSERİ

Özal'ın Çankaya'ya çıkışından sonra Süleyman Demirel ile Erdal İnönü veya daha kısacası Süleyman İnönü, dış politika konularına ağırlık vermeye başladılar. Sosyalist sistemdeki gelişmelerin dış politikayı öne çıkarmasına böyle bir öncelik değiştirmede rolü olduğu kesindir.

Ancak bundan da ötede, Özal'ın bu işleri yönetemeyeceğini ve kendilerinin ise yurt çıkarlarının bekçisi olduğunu kanıtlamak istedikleri görülüyor.

Bunun bir başka amacı ve sonucu da var. Dış politika tartışmaları, yığınları temel sorunlardan uzaklaştırmanın en etkin yollarıdır. Köy kahvelerinde cami avlularında bol bol yapılır. Üstelik bunlar, "ulusal" sorunlar haline getirilebildiği için de yığınların depolitazasyonuna ve bilinçlerini kaybetmelerine katkıda bulunur.*

Bütün bunlardan ötede Süleyman İnönü'de ekonominin tepeleriyle bütünleşmiş bürokrasinin tepelerinin gücünün arttığı düşüncesi de egemen olmuştur.

Süleyman İnönü, iktidarı buralarda almayı planlıyor görünüyorlar. ■

oynayan Ecevit, prodüktörü tarafından kandırılıp küçük rollerde avutulan eski parlak yıldızları oynadı.

Bu seçimde ne askerlerin ne tekellerin ne de halkın ve artık ne de basının SHP'yi hiç ciddiye almadığı görüldü. Oysa Milliyet ve Cumhuriyet, Metin Toker ve Ali Sirmen "keşke iki oyumuz olsa" seçim sloganını keşfetmişlerdi. Ortanın sağındakiler DYP'ye, solundakiler SHP'ye. Tekelci düzenin çok çarpıcı bir karakterini ele veriyor. DYP ve SHP yeterli iktidar çoğunluğuna sahip. Ancak, ANAP'a oy vermeyin de kime verirseniz verin diyen basın bu gün ANAYOL şarkıları söylüyor. Hasan Cemal, SHP-HEP ilişkisinin ve SHP'nin Kürt politikasına DYP tabanının ikna edilmesinin zorluklarını keşfediyor. Aynı gün Tercüman'daki köşesinde Demirel'ci Nazlı Ilıcak ise SHP'nin HEP'i bünyesine alması, gene de memleket bakımından faydalı olmuştur, diye yazıyor. Bir ara bazı 'solcu'larımızın gözdesi Nazlı Ilıcak "Ülke bütünlüğünü tehdit eden marjinal güçlerin dışlanmasına ve siyasetten soyutlanmasına taraftar değiliz" diyor. ■

SEÇİMLE GELEN GEVEZELİKLER VE GÜZELLEMELER

Özal, TV'de açıkoturuma katılan sözcüsü tekel yüzlü Mesut Yılmaz'a tahammül edemeyerek televizyonu kapatıyor.

12 Eylül'de şapkalarını alarak giden iki lider Ecevit ve Demirel, birbirlerini 12 Eylül'den sorumlu tutuyorlar.

Boyayan basın, 'güzeller geçidi' gibi 'liderler geçidi' kampanyası yürüttü. Pisikoloğundan dilcisine, modacısından seksoloğuna kadar, uzman gözüyle liderleri boyadı.

SEÇİM GEVEZELİKLERİ

Türkiye'nin dış siyaseti de iflas etmiş durumda. Özal ve Özal'ın ANAP sözcüsü tekel yüzlü Mesut Yılmaz'a göre, ANAP iktidarının tek başarısız olduğu icraatsa enflasyon. Enflasyonun aşağı çekilememesinin de tek nedeni var, ekonomik altyapının tamamlanma çalışmaları ve çalışmalardaki büyük başarı.

TV'de düzenlenen açık oturumda Yılmaz'ın bu büyük ifşaatından sonra, programı Malatya'da izleyen Özal'ın televizyonu kapattığını gazeteler yazdılar. Televizyonu kapatan Özal, bu nedenle, sözcüsü Yılmaz'ın, 8 yıllık ANAP iktidarında, hangi ürünün ne kadar katlanarak arttığını ezbere söylediğine ve Demirel'in ise 8 yılda hiç çimento fabrikası yapmadan bu artışın doğru olamayacağını söylemesine tanık olamadı.

Özal, televizyonu kapatmakla ayrıca, sadece SHP ve İnönü'yü çelmelemekle görevlendirdiği Ecevit'in hızını alamayarak Demirel'e de çelme takmak istemesine de tanık olamadı.

SEÇİM GÜZELLEMELERİ BOYALI BASIN-BOYAYAN BASIN

Utanç seçimi bitti. Bıktıran bir seçim oldu. TV'de açık oturuma çıktılar. Basın, hele Cumhuriyet, modacılara şıklık yıldızı attırdı. Tiyatroculara diksiyon ve Türkçe notu attırdı. Psikologlara coşku ve inançlarını tahlil ettirdi. İşadamlarına gecenin galibi olarak Mesut Yılmaz'ı ilan ettirdi. Vücut dili uzmanlarına danıştı. Örneğin Doğu Perinçek'in "vücut olarak sağa ve sola dönük olarak konuştuğu için seçmene yan profil" verdiğini tespit ettirdi

Hürriyet haftanın sohbetini yaptırarak Prof. Dr. Engin Eker'in ağzından siyasetçilere sandıkta kaybedenin yatakta da kaybedeceği uyarısını yaptırdı. Zülfü Livaneli Sabah'taki köşesinde Post-Arabesk bulduğu seçimde siyasi partilerin mesajlarının ortalama Türk insanına, bu kör kuyusunun karanlık sularına nasıl ulaştığını merak etti ve "içinde bulunduğumuz gemi bu sefer de kayalara çarparsa, hangimizin boğulup hangimizin kurtulacağ belli değil" uyarısını yaptı.

Ecevit'in Özal Savaş Gönüllüsü

Ecevit bir ara, seçimler at yarışı değil diye haykırdı: "Vatandaşlar at yarışı oynar gibi oy kullansın istiyorlar. At yarışında ne olur? Vatandaş sevdiği, beğendiği ata oynamaz. Kazanma şansı var gibi görünen ata oynar." Türkeş, Ecevit'le görüşlerinin birleştiğini açıkladı. Meydanlarda Faşist Ecevit sloganları atıldı. Ecevit Türkeş'e cevap verdi; "ben Türk'ü Türk'e vurdutmadım."

YALVARAN ANA ve İLLEGAL ANAP

Semra Yenge, Genç İşadamları Derneği'nde "çocuklarımın yarın garantisi yok, onlara sahip çıkın" çağrısında bulundu. Araştırmacılar ANAP'a oy veren seçmenin utandığını, oyunu açıklayamadığını tespit ettiler. ANAP'ın illegaliteye geçmesine az kaldı. Fransız reklamcı Séguéla utangaç oyların peşine düştü ve ANAP'ı kurtardı.

KLOZETÇİ İNÖNÜ

Demirel, İnönü'nün hayatında bir çivi çakmadığını söyledi. Oysa İnönü seçime koskoca bir televizyon istasyonu yetiştirdi: Mega 10. Ahmet Özal'ın Star'ının komik versiyonu bir kanal oldu. İstasyon kurdu, söyleyecek ve gösterecek farklı bir şey bulamadı. Kırmızı Koltuk'a karşı Kırmızı Klozet'e, en geniş yelpazede insanları oturtarak seçmenlerine sifon çekme imkanını sundu.

KÜRTLER VE SEÇİM

Kürt 'zoru'yla gidilen seçimde Kürt sorunu tartışılmadı. Ancak SHP-HEP ittifakı Kürdistan'da kabul gördü. SHP dahil rejim partilerin tabela partisi olma durumları ise devam ediyor. Seçimlere bir tarz ön referandum içeriği verildi. Yer yer seçim bölgelerinde ANAP-DYP-RP gibi partiler seçim çalışmalarına son vererek ittifakı desteklediklerini açıkladılar. Anadolu'da bir söz vardır: Zor Fen'i yener. Belki zor Fen'i hiç yenmedi ama Kürt gerçeği, Ulus ve Devrim bağı, Din bağını yenmiş oldu.

Seçimler bölgede savaşın niteliğini vurgulamak açısından hareketli ve renkli bir fon özelliği taşıdı. Yine de Kürt halkının mücadele kazanımlarının bazılarını kurumlaştırdı. Bazılarını da iyice görünür hale getirdi. Leyla Zana'nın ve Aysel Doğan'ın adaylıkları, Kürtlerin deyişiyle, aşireti, parası, müridi ve xûlamı olmayanların adaylıkları, feodalizm edebiyatıyla, şoven politikalar yürüten Ecevit gibileri iyice demagojinin çamuruna batırdı.

Seçim sonuçları, Kürt halkının ve Kürt devrimini duyan, devrimci Kürtlerin etkisini ve desteklenmesini somutlamış oluyor. ■

SEÇİME RAĞMEN

Kürdistan'da tartışması bitmiş Kürt Sorunu, ittifakla birlikte Kürdistan dışında ve PKK eylemlerinin dışında tartışılamadı.

Gazeteler kendilerine ulaşan haberleri haber veriyorlar. Sonra haberi unutuyorlar, sürmüyorlar.

Kürdistan Demokratik Partisi, önce PKK'ya ateşkes öneriyor, sonra da PKK'nın 7 eri serbest bırakmasını önlemeye, en azından geciktirmeye çaba harcıyor. Anlaşılır gibi değil, çok anlaşılıyor.

KÜRT SORUNU'NU GÜNDEMDE TUTAN: EYLEM

11 Ekim Cuma akşamı TV'de, siyasi partilerin genel başkanlarının katıldığı açık oturum yapıldı. SP Başkanı Perinçek, Fırat'ın doğusuna siyasal partilerin gidemediğini vurguladı. Cumhurbaşkanı Turgut Özal ise aynı gün Diyarbakır'daydı ve Kürtçe'nin serbest bırakıldığını hatırlatarak "her şey daha serbest olacaktır, çok daha ileri adımlar atılacaktır" diye halka hitabetti. Bir gün sonra Hakkari'ye giden Özal, atılacak çok daha ileri adımları açıkladı: "Kabul etmemiz mümkün olmadığı halde federasyon dahil her şeyi tartışmalıyız. Çünkü PKK tartışıyor."

Oysa Kürt sorununun seçimlerde gündeme gelmemesi için önce HEP'in seçimlere girmesi önlendi, ardından da HEP-SHP işbirliği gerçekleştirildi. Böylece planlandığı gibi Kürt sorunu seçimlerde hiç gündeme gelmedi. Sadece Ecevit, şahlanan milliyetçiliğinin gereği olarak, HEP-SHP bütünleşmesini, İnönü'nün aleyhinde kullanarak, SHP'yi bölücülük yapmakla suçladı.

Seçimlere bir hafta kala, Özal'ın belirlediği gündemdeki Kürt sorunu tartışma açmadan kapandı.

ÜZÜM ÇALMAK MI, BAĞCI DÖVMEK Mİ

5 Ağustos'tan beri PKK'nın elinde bulunan 7 ere savaş esiri muamelesi yapılıyor. Genelkurmay, 7 erin kaçırılmasıyla ilgili olarak yaptığı açıklamalarda, PKK'nın sürekli olarak yer değiştirdiğini belirterek "bunları adım

11 MEHMETÇİĞİ DAHA ŞEHİT ETTİLER

Lafı bırakın, PKK'yı durdurun

• Hakkari'nin Çukurca ilçesine bağlı Çayırlı köyü yakınlarında mevzi nöbetinde olan Mehmetçiklere önceki gün sabaha karşı baskın düzenleyen 150 PKK'lı terörist, 11 erimizi daha şehit ederken bir astsubay ile iki eri de yaraladılar

• Teröristlerin saldırı sırasında ağır makineli silahlarla [illegible] topları kullandığı ve karanlıktan yararlanarak kaçtıkları belirtildi

HABERİ 10. SAYFADA

Özal: 'Bombalarız'

• Cumhurbaşkanı, İspanyol ABC gazetesine verdiği demeçte Iraklı Kürtler bize ve sınırlarımıza saldırmaya devam ettikleri müddetçe bombalama operasyonlarına devam edeceğiz dedi

HABERİ 10. SAYFADA

PKK, 7 erimizi bırakıyor

HABERİ 10. SAYFADA

Milliyet, 8 Ekim 1991

adım izliyoruz, ilk fırsatta geri alacağız" diyor. Bu haberden bir gün sonra, 5 Ekim tarihli gazetelerde ise, PKK'nın Avrupa Temsilciliği'nden yapılan açıklama yer alıyor. Açıklamada, 7 erin 6 Ekim pazar akşamı Habur'dan Türkiye'ye girecekleri belirtiliyor. Cumhuriyet gazetesi haberi "PKK Esir Askerleri Yarın Bırakıyor" başlığıyla duyuruyor. 6 Ekim tarihli Milliyet gazetesinde ise, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın, Kürt liderler Talabani ile Barzani'nin Türkiye'deki yetkililerle görüştükten sonra kendisine mektup yazarak ateşkes önerdiklerini yazıyor. 7 Ekim tarihli Milliyetin birinci sayfasında 5 sütundan iri puntolarla şu haber yer alıyor: PKK'YA KÜRT UYARISI. Haberin üst başlığı şöyle: Talabani: 'Tercihimiz Türkiye, gerekirse teröristlerle savaşırız'

SEÇİMLER ve PKK EYLEMLERİ

Seçim süresince, Kürdistan dışında konuşulmayan Kürt meselesi, PKK eylemleriyle gündemdeki yerini hep korudu, onca seçim gürültüsüne rağmen PKK gündemde kaldı. Sınır ötesi harekat tekrarlandı. Ve Almanya'nın tepkisi kronik hale geldi. Asıl önemli gelişme Almanya ve Fransa'nın aynı günlerde BAB ve AT'ın savunma gücünün çekirdeğini oluşturacak ortak askeri örgütlenmelerini açıklayışla yaşandı, NATO'ya Paris-Bonn darbesi olarak nitelenen Türkiye, ABD, Kanada ve Norveç'i dışlayan bu tutum, bu arada Silopi'de konumlanan "Çekiç Güç"ün gazetelerin ancak bir sütunla sayfa altlarında ya da iç sayfalarda yer bulabilen çekilişi, Kürt meselesinde, emperyalist politikaların önemli bir portresini sunuyor. Çekiç gücün hava bambardıman gücü İncirlik'te. Baker, Ortadoğu konferansını örgütlemiş görünüyor. Açılışını Bush ile Gorbaçov'un yapacağı konferansın sonuçları alınıncaya kadar ABD'nin Kürt meselesine bulaşmaktan çekindiği anlaşılıyor. Kürt coğrafyasının önümüzdeki yıllarda büyük bir kavga alanı olacağı, giderek belirginleşiyor.

Barzani ve Talabani ile sürekli temas durumu devletçe artık daha rahat telaffuz ediliyor. Bunun ötesinde "oyumuz Özal"a diyen Kürt mandacıları, ANAP için seçim çalışmaları yürütüyor. Seçimlerde, mandacılık ve kurtuluşçuluk oylanıyor. Talabani, Apo'ya, yanıtsız kalan bir mektup yazıyor. TV'de 32. Gün'de, "PKK bu tutumunu sürdürecekse bizim tercihimiz Türkiye'den yana olacaktır" demecini veriyor. "Silah bırak" çağrıları yapıyor. Türkiye'yle pazarlık içerisinde 24 saatte PKK karşıti gösteriler organize ediyor.

GAZETELER HABERCİLİĞİ ES GEÇİYOR

Gazeteler, sayfalarında yer verdikleri haberleri sürmüyorlar. Kolaycılık yapıp, uyuşan haberlere yer vermekle yetiyorlar. 5

Ekim'de verdikleri haberin sonucunu sürmedikleri için haber unutulup kalıyor. Ta ki, kendilerine yeni haber ulaşıncaya kadar. Haber, PKK ile sıcak bir çatışma sonrasında gündeme getiriliyor ve 8 Ekim günü Cumhuriyet gazetesi yazıyor: 7 Er Bırakıldı. Haberin sonunda şöyle deniliyor: "Ne yazık ki, KDP'nin oyunu yüzünden erlerin teslimini gerçekleştiremedik. KDP, gece, erleri getirecek olan üst düzey üç yöneticimizi gözaltına aldı. Bunun üzerine erlerin teslimi 10-15 gün sonraya bıraktık."

KDP, Kürdistan Demokratik Partisi, Ankara'da temsilci bulunduruyor. Haberden, 'PKK'ya Kürt Uyarısı'nın ilkinin, 7 erin teslimini önlemede geldiği anlaşılıyor. 'Tercihimiz Türkiye' diyen Kürt'lerin, 7 erin serbest bırakılmasını önleyici hereketlerini yorumlamak kolay olmuyor.

'11 Er şehit' oluyor, '20 terörist ölü ele geçiriliyor', Kürt sorunu gündemde kalıyor. Kürdistan Demokratik Partisi'nin ise niyetinin üzüm çalmak mı, bağcı dövmek mi olduğu anlaşılamıyor.

MANDACI KÜRTLERİN HAMİSİ ÖZAL

Toplumsal Kurtuluş'un, henüz geniş kitlelerin karşısına çıkmadan Türkiye'de kurulabilecek en insansız, en zorba , en halksız yönetime aday olduğunu yazdığı Ecevit ve darkafalılığı ile düzenin mezarlık imamlığına hazırlanan Demirel, hala Kürt sözcüğünü telaffuzda zorlanırken, Emperyalist Türkiye özlemleri içine uhde olarak çöken Özal, son bir gayretle son bir hizmette bulunarak Kürt meselesini çözeceğini, kendisinin de damarlarında Kürt kanı dolaştığın haykırıyor. Misak-ı Milli'nin mezarcısı Özal, ölümle yakın ilişkide olanlarda oluşabilecek sezgilerle, kurtuluşçu mücadeleyle emperyalist politikalar arasında kaybolabileceğini hissediyor.

SEÇİMLE GELEN GLASNOST

Hala Kürt meselesinin konuşulması kavgasını veriyorlar. Özal, "biz her şeyi açıkça konuşmalıyız. Federasyonu kabul etmeyiz ama federasyon dahil herşeyi konuşmalıyız. Çünkü biz konuşmazsak PKK el altından konuşuyor. Biz neden olmayacağını konuşmamış oluyoruz" derken, eski Genel Kurmay Başkanı Necip Torumtay Washington'dan, "bu rüyanın değil kabul edilmesi, tartışılmasının dahi Türkiye tarafından kabulü mümkün değildir" açıklamasını yapıyor.

Genel Kurmay Başkanı Doğan Güreş, demokrasinin nezaketine halel gelmemesi için PKK terörünün sürdüğünü açıkladı. Yoksa bir altı ay bu iş için yeterdi. Mao'nun altın gerilla öğüdü bilinir. Sudaki balık. GK Başkanı, PKK'nın köpekbalığı olduğunu açıkladı. Çözüm tabii ki suyun kurutulmasıydı. Doğu Perinçek de Güreş'in, TÜSİAD'ın Genel Kurmay Başkanı olduğunu açıkladı. Seçim genelde böyle bir çok şeyin açıklığa kavuşmasıyla sürdü.

AVRUPALI'LARDAN SONRA TÜRK SİYASETÇİLERİNE DE VİZE Mİ?

Kürdistan'a gidemediler. Ecevit, seçimlerin PKK'nın ipoteği altına girdiğini, SHP'ye verilen oyların PKK'ya gideceğini meydanlarda bağırdı. İnönü ittifak olmazsa bölgede seçimin yapılamayacağını açıkladı.

PARTİLER Mİ: ŞİMDİ TABELA

"Partiler, tabela partisine dönüşmüş"tü. Kararlı 'savaşçı' Ecevit'in yanıtı: "Tabela partisi olmaya razıyım." Ecevit'e halk gerekmediğini yazmıştık. ANAP'ın MHP kökenli yöneticilerinden Mustafa Taşar ise PKK eylemlerini ANAP'ın terörle ilgili propaganda filmini tekzip etmek için SHP'nin koşulladığını açıkladı.

Doğu Perinçek, Türk milliyetçiliğinin Fırat'ta boğulduğunu açıkladı. Bab-ı Ali basını, Kürt meselesinin ilk defa televizyonda açıkça tartışılmasından ve bir tabunun kırılmasından kıyamet kopmadığını, ertesi gün kimsenin sokağa dökülmediğini tesbit etti.

Böylece, demokrasinin bir açıklık rejimi olduğu açığa çıkmış oldu.

Utanç seçimi Kürdistan'da böyle geçti. Savaş cephesi pekişti. 'Türkiyelilik'te karar kılındı. TRT'deki açık oturumda gözler ve sözler müstakbel başbakan Demirel'e katıldı. Hükümetinin ilk sabahı şöyle bir demeç verecektir: "Evet, Kürt'sünüz anladık, ne olmuş yani? Bu memlekette, Laz var, Arnavut var, Boşnak da var. Oturun oturduğunuz yerde!" ■

DİSK: TİTREDİ DÜZENE DÖNDÜ

11 Yıl suskun kalmanın acısını çıkaran DİSK, seçimlere ilişkin tavrını açıklayarak rahatladı. Bu açıklamayı yapma 'cesareti'nin kaynağı, Türkiye'de halkın "siyasal olgunluk düzeyine ulaşması" imiş. Bu DİSK'in titreyip düzene dönmesine yetti.

EY İŞÇİ TİTRE DİSKİ TİTRET!

Devrimci işçileri temsil etme misyonuyla adlanan DİSK işçilere devrimi değil "Mutabakat'ı çare gösteriyor. İşçiye kendi düzenini değil burjuva düzeninin rehabilitasyonunu salık veriyor.

Ey işçi, ey emekçi DİSK sana, bu düzende senin yücelmenin mümkün olmadığının bilinciyle olsa gerek, emeğinin yüceltilmesi mücadelesini öneriyor. Ne duruyorsun; DİSK'i titretsene!

Burjuva düzene ahlâklı olmasını, bunun yolunun emeğin çok boyutlu ve daha vasıflı kılınmasıyla mümkün olduğunu söylüyor.

İşçi bu düzende, burjuva düzende meta üretmekle yetinemezmiş, şirketler şeffaf olmalı ve işçi de bilgi üretmeliymiş. Sendikalar Devrimcilik'i unuttu, ücret istemekse yetmezmiş, bu ahlâkı da istemeliymiş. İşte 11 yıldan çıkan dersle oluşan yeni sendikacılık anlayışı.

Eylülist düzen beyin-bellek bırakmadı. Toplumun her kesimini diyaloğa çağıran ve kimi kesimlerden sahtekarların yer aldığı, Toplumsal Diyalog Forumu'na kurucu vermekle yetinmeyen DİSK, oradan 'toplumun geneli'ne çağrıyla yetinemedi; seçimlerde, özel olarak da işçiye çağrı çıkardı. SHP'ye destek oldu.

Ne yazık ki(!) son dönemde en afişe işçi 'lider'i Şemsi Denizer'in, bu çağrıya rağmen, kontenjandan liste başı olduğu SHP'den seçilememesi trajik bir ders oldu. ■

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU-DİSK'İN KAMUOYUNA DUYURUSU

11 YIL YETER!

ÜRETKEN VE YARATICI EMEĞİ YÜCELTELİM

- Anti-demokratik yasal düzenlemeleri, baskıcı kurumları ve çağdışı uygulamaları ile **12 Eylül dönemine son verilmeli**, sorumluları insanlık suçlusu ilan edilmelidir.
- Bireyin hukukunu koruyan, üretken ve yaratıcı emeği yücelten toplumsal dinamikleri gözeten **yeni bir anayasa** tüm toplumsal güçlerin yaygın katılımı ile hazırlanmalıdır.
- Herkesin düşünme, düşündüğünü özgürce ifade etme, düşünceleri ve talepleri doğrultusunda **örgütlenebilme hakkı** tüm topluma damgasını vuracak temel koşul olmalıdır.
- Zulüm ve baskı döneminin tüm kurbanlarını kapsayan **genel af** çıkartılmalıdır.
- İnsan olmanın gereği laikliği, kardeşliğin, beraber yaşamının temel ilkesi olan **laiklikten ödün verilmemelidir.**
- İşsizliği, yoksulluğu, baskı ve zulmü kader sayan örgüt ve düşüncelerle mücadele **onursal bir görev olmalıdır.**
- Cinsiyet, ırk, sınıf, siyasal düşünce ve dini inançlarına bakılmaksızın herkesin varolma ve kendini geliştirme hakkını temel alan **demokratik toplumsal mutabakat** sağlanmalıdır.
- İstihdam yaratan, emeğin üretkenliğini ve yaratıcılığını geliştiren, çevreyi kirletmeyen **çağdaş sanayileşme atılımı** gerçekleştirilmelidir.
- **Bilimsel ve teknolojik gelişme**, işten çıkarılma ve düşük ücretin gerekçesi değil, emeğin niteliksel zenginleşmesinin, yaratıcı gücünün artırılmasının ve daha uygar çalışma ortamının kaynağı olmalıdır.
- Sendikacılığı ücret pazarlığına mahkûm eden, işçilerin sendikal faaliyete, **sendikaların siyasete katılmasını engelleyen yasal düzenlemeler** kaldırılmalıdır.
- Ülke ekonomisi ve işletmelere ilişkin bilgilerin ulaşılabilir ve anlaşılabilir olmasını sağlayan, **herkesin faaliyetinin sonuçları hakkında bilgi sahibi olmasına imkân tanıyan yasal düzenlemeler yapılmalıdır.**
- Uluslararası Çalışma Örgütü-İLO'nun tüm sözleşme ve tavsiye kararları onaylanmalı, **İLO ilkeleri** çalışma yaşamına egemen kılınmalıdır.
- Tüm kamu çalışanlarına **toplu sözleşmeli, grevli sendikal haklar tanınmalıdır.**

12 EYLÜL DÖNEMİNE SON: YENİ ANAYASA

DEMOKRATİK TOPLUMSAL MUTABAKAT

ÜRETKEN VE YARATICI EMEK

2000'Lİ YILLARIN ÇAĞDAŞ SANAYİLEŞME ATILIMI

DEMOKRATİK SENDİKACILIK, ŞEFFAF TOPLUM

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

EMPERYALİST DÜNYADA GELİŞMELER

Sosyalist sistemin çöküşünden sonra emperyalistler arası ilişkilerde ayrışmalar ve yeniden konumların belirlenmesi süreci devam ediyor. Çıkarlar yeniden tanımlanıyor. Sosyalist sistemin zorladığı çıkar ilişkileri ve bağımlılıklar özellikle ikinci derecedeki emperyalistlerin politik ataklarıyla çözülüyor. Bu politik çıkışlardan son derece önemli olanı ayın ortasında yaşandı. Fransa ve Almanya Batı Avrupa Birliği (BAB) gücünün çekirdeğini oluşturacak ve NATO'yu tamamen devre dışı bırakacak bir ortak ordu kurma kararına vardılar. NATO'ya Paris-Bonn darbesi olarak nitelenen gelişmeyle ABD ve Türkiye dışlanmış oluyor. Fransa ve Almanya, İngiltere'nin Amerika ile ilişkilerini zayıflatarak, ABD, SB, Orta Doğu ve Doğu Avrupa'ya yönelik ortak politikalarla bir odak oluşturmayı öngörüyor. İngiltere tehlikeli ve gereksiz bularak gelişmeye büyük tepki gösterdi. ABD soğuk karşıladı. İtalya, İngiltere'yle bloklaştı. Milliyet'teki köşesinde Sami Kohen, planı oldukça geniş kapsamlı, iddialı ve ihtiraslı olarak niteledi. Fransa ve Almanya'nın başlattığı ve İngiltere ile İtalya'nın dışında Batı Avrupa'nın olumlu karşıladığı bu militaristleşme süreci Türkiye'yle de ilgili siyasal tutumu ve sonucu nesnel olarak ortaya koyuyor. Bu da ABD ile hiyerarşik emperyalist ilişkidir. Gelişme Amerika'nın Orta Doğu konferansını örgütleme girişimini başarıyla sonuçlandırdığı bir döneme denk düşüyor. Orta Doğu hareket alanı geniş merkezi bir coğrafyadır. Milliyet gazetesinin 7 Ekim tarihli nüshası

"ABD'nin gözü Orta Asya'da" sür manşetiyle çıkıyor. Spot üst başlık ise "Türkiye Washington ile Türk Cumhuriyetleri arasında köprü" şeklindedir. Manşetin kulakları ise bir Moskova mesajı "Orta Asya'yı kışkırtmayın" ve Nato genel sekreterinin cılız "Türkiye'siz Avrupa olmaz" demecidir.Moskova mesajını ileten Avrupacı Birand ise sonraki günlerde köşesinde Avrupa'nın Türkiye'yi içine almayacağının anlaşıldığını ancak Orta Doğu ve Sovyet müslüman cumhuriyetlerle ilişkiler açısından ilişkisini bir başka biçimde yenilemek istediğini yazıyor. M. Ali Birand dünyanın yeni düzeni olarak açıkladığı Batı düzeninin gözünde Türkiye'nin Orta Doğu Balkanlar ve Sovyetler Birliği açısından "bölgesel güç adayı" olduğunu rakiplerinin ise Orta Asya ve Kafkaslarda İran, Doğu'da Suudi Arabistan, Balkanlarda ise Almanya olduğunu Türkiye'nin bu rolü oynayabileceğini yazıyor.

Gelişme Türkiye'yi Amerika'ya doğru giderek daha güçlü itiyor. Rejimin partileri arasında Amerika-Avrupa kutuplaşmasına paralel bir siyasal çatışma yaşanmıyor. Bu ise genel bir Amerikancılık demektir. Bir yıl önceden planlanan Moskova ziyaretine, genel kurmay başkanı Doğan Güreş sonradan Azerbaycan'ı da katıyor. Bakü'ye gitme isteği, Sözbas Ertuğrul'un istihbaratına göre bizzat Güreş'ten geliyor. Azerbaycan yöneticileri Güreş'e kendi ordularını kurmak istediklerini söylüyor. Güreşin söylediği ise eğitim yardımıdır. Özköşk diye de anılan Elveda Ertuğrul aynı yazısında Balkanlarda nüfuz çatışmasını konu ediniyor ve iki taraf saptıyor: Almanya ve Türkiye. Asya'da İran nüfuzu ile tablo tamamlanıyor. Ertuğrul, bölgelerle ilgilendiği için Ecevit'i turancılıkla hatta faşistlikle suçlayan SHP'yi eleştiriyor ve kendi payına bütün partilerden programlarında bu konulara da yer verilmesini beklediğini ekliyor. "Balkanlar'la ilgilenmeyip bölgeyi Alman Nüfuzuna mı terketmeliyiz. Orta Asya'daki Türk ve müslüman cumhuriyetlerle ilgilenmeyip buraların İran nüfuzuna geçmesine mi izin vermeliyiz?" Evet günümüzün hayati sorunları bunlar.

Amerika'dan yazan Sami Kohen, Türkiye'nin Sovyet Cumhuriyetlerinde etkinliğinin artmasının, ABD'nin önem verdiği değerlerin yayılmasının sağlanacağı anlamına geldiğinin Amerika'da kabul gördüğünü gösteriyor. Amerika'nın Türkiye'den bir kuşkusu demek ki bulunmuyor. Bu cumhuriyetler için 'Türk Modeli' serbest piyasa ekonomisi, çoğulcu demokrasi ve laik devlet yapısı anlamına geliyor. "Köprü modeli" çıkıyor. Bu Avrupa Amerika kutuplaşması içinde alt emperyalist bir konum anlamına geliyor. Çürümenin ve çöküntünün doğurduğu güvensiz ve kompleksli bir siyasal ortamda Türkiye egemen sınıfları emperyalistler arası çelişkilerin yarattığı elektriklenmeyle beklenmedik kumarlara aday oyuncu olarak gözüküyor.

Maarten Hushoff, 90 ülkede faaliyet gösteren Citibank'ın Türkiye genel müdürü "sermayemizi 100 milyar liralık alçak gönüllü bir rakamla arttırdık" diyor ve bu rakamların Türkiye'deki herhangi bir bankanın toplam sermayesinden daha fazla olduğunu eklemeden de geçemiyor. Hushoff Amerikan ve Japon sermayesinin eli kulağında olduğunu Türkiye'ye geleceklerini müjdeliyor. Doğu Avrupa'nın şöyle bir koklandığını ve sonucun hayal kırıklığı olduğunu ifade ediyor. Yabancı sermayenin tercihlerini ise şöyle saptıyor: "Yiyecek ve içecek sektörü, dayanıksız tüketim malları ve hizmet sektörü. Daha sonra çimento gibi imalat ve savunma sanayi geliyor.

Yiyecekler ve içecekler.

Emperyalizm artık Türkiye'de kendisini evinde hissediyor.

SOVYETLER GÜNDEMİN NERESİNDE

Darbe tellâlı, Sovyet Sosyaliz-

Türkiye, Washington ile Türk cumhuriyetleri arasında köprü

ABD'nin gözü O. Asya'da

Milliyet

Halk Gazetesi

NATO Genel Sekreteri Wörner Milliyet'e konuştu

'Türkiye'siz Avrupa olmaz'

minin çöküşünün çirkin prototipi Şevarnadze, Sovyetlerin gündeme girmesinin sırrını bulmuşa benziyor. Nerede bir Amerikalı bulsa gelişmelerden rahatsız olduğunu ifade ediyor. Bundan sonrası tahmin edilebileceği gibi 'darbe' oluyor. Moskova'da Amerikalı yatırımcıların katıldığı bir toplantıda konuşuyor ve yeni darbe olasılığının başa çıkılması gereken bir gerçek olduğunu söylüyor. Artık bir cadı masalcısı, paranoyaktır. Tehdidin "belirli yapılardan gelmediğini ancak giderek bozulan ekonomik durum ve üretimin düşmesini de kaynaklanabileceğini" vurguluyor.

İntiharlar devam ediyor. Müdahale sonrası yaşamına son veren üç kişiden biri olan Merkez Komite idari işler yönetmeni Nikolay Kurçina'dan önce bu görevi yürütmüş olan Georgi Pavlov sekizinci kattaki evinden aşağıya atlıyor.

Rusya federasyonunda kollektif çiftlikler buğday fazlasını devlete dövizle satmaya başlıyorlar. "Darbe kahramanı" Yeltsin yardımcıları tarafından Rusya'nın merkezle öteki cumhuriyetlerle çatışma politikasının içerisine sokulmasından kaygılandıkları ve olayların gelişimini artık etkileyemedikleri gerekçesiyle yalnız bırakılıyor. ■

DEVLET SANATÇILIĞI VE RED

Utanç seçiminin parodilerinden birisi de 36 kişiye devlet sanatçılığı verilmesiyle sahnelendi. Papatya Hülya'dan Zeki Müren'e, Atilla İlhan'dan Yaşar Kemal'e, MHP eski Bakanı'nın galiba seçim ekonomisinde kerterizi şaşmıştı.

Toplu sözleşmelerde yüksek ücret, yüksek taban fiyatları, derken 36 devlet sanatçısı.

Yaşar Kemal ve Fazıl Hüsnü başı çektiler, red cephesi oluştu. Fazıl Hüsnü Dağlarca, "hele genel seçimlere 10 gün kala, hele satın alınmış ürünlere ek ödemeler yapılacağı duyurulurken, hele köyler ilçe, ilçeler il yapılırken ve hele hele yeni 'devlet sanatçıları' Cumhurbaşkanının onayına sunulmuş iken" , diyerek, parodinin ikinci perdesini yazıyordu.

Yaşar Kemal, anlaşılan adının düşünülüp devlet sanatçısı ilan edilmesinden bile öfkeliydi: "Kültür politikası olmayan ya da kültür politikası, kültürü yozlaştırmak olan, yenilikçi ulusal edebiyatımızı okul kitaplarının dışına süren, böylelikle de Türk insanını en az okuyan uluslar düzeyine indiren, zindanları yazarlara, şairlere ikinci bir ev eyleyen yönetimlerin, adı ne olursa olsun bana verdikleri hiç bir payeyi ülkemiz gerçek bir demokrasiye kavuşana kadar kabul etmeyeceğim." Füreyya Koral, Zühtü Müritoğlu, Lütfü Akad, Hüseyin Gezer, ünvanlarını reddeden diğer sanatçılar.

Yaşar Kemal ve Dağlarca'yı, ideolojik bağnazlıkla suçlayan Kültür Bakanı Gökhan Maraş'ı, ünvanını hızla benimseyen Atilla İlhan tamamladı. Sağ şimdiye kadar solcu yazar ve sanatçıları ya hapse atmak için hatırlardı ya da yok sayardı, ilk defa payeleniyordu, solcu yazarlara düşen bu jesti görmekti.

Böyle durumlarda en uygun sözleri bir Yalçın Küçük galiba bir de Çetin Altan buluyor. Altan'a göre "devlet ilacını bulamamış uyuz gibi kaşınıp duruyor"du.

Tekelci düzenin önemli programlarından biri aydın ve sanatçıları ehlileştirme üzerineydi. Bu konuda bir hayli de mesafe alındı. Geçmişte kendini sosyalist sanan demokrat aydın ve sanatçılar, tekelci düzenin fiziki ve ideolojik şiddet dalgaları arasında "bir daha asla" dediler. "Bir daha asla sosyalizm." Tekelci düzen bununla yetinemezdi. Burada duramazdı. Ancak çürüyerek ve çürüterek yaşayabiliyor. Devlet sanatçılığı ünvanının sanatçı ve aydınlarımızı ürpertmesi tekelci programın başarısı karşısında hoş duygular uyandırıyor o kadar. ■

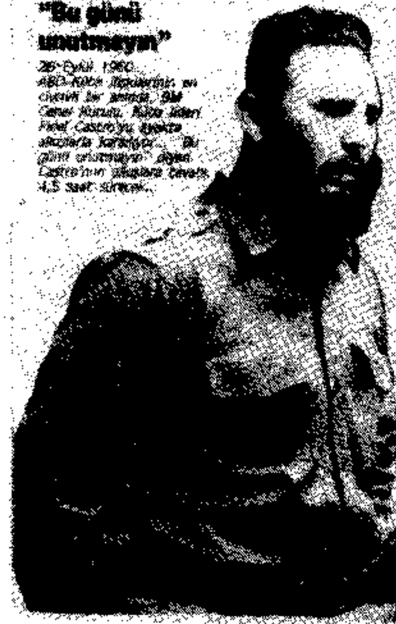

Sanat cephesinde de peşin ödeme

KÜBA KP'NİN 4. KONGRESİ YAPILDI

Küba Komünist Partisi'nin 4. Kongresi, Castro'nun "Kübalılar her ne pahasına olursa olsun sosyalizmi sürdürmelidir" mesajıyla sona erdi. Fidel Castro genel sekreterliğe yeniden seçildi ve kongrede alınan bir kararla, Çin, Vietnam ve Kuzey Kore ile blok oluşturulması benimsendi.

"Onur ve saygının olmadığı yerde yaşamak bile istemeyiz" diyen Castro, Küba sosyalist devrimi yaşadığı sürece ABD ile barış yapmayacaklarını, hegemonyacılığa asla boyun eğmeyeceklerini söyledi. "Yankee imparatorluğunun sultasını kabul etmeyeceğiz. Bizi yenemezler, çünkü devrimi, sosyalizmi savunmak için parti militanından politbüro üyesine dek hepimiz canımızı veririz. Bizler gerektiği zaman mücadele ederek ölmesini biliriz."

Delegelerin, "sen ne istersen Fidel, sen ne istersen" sloganlarıyla başlayan Kongre'de, Doğu Avrupa'da yenilgiye uğrayan sosyalizm modeli ile Küba'ya özgü Karaib sosyalizmi arasındaki farklılıklar öne çıkarıldı ve Castro, Che Guevera'nın, Doğu Avrupa sosyalizmine yönelik eleştirilerini hatırlatarak, "yanılgılarla dolu ve eksik uygulanan Doğu Avrupa modelinin ülkenin gelişminde kitlelerin bilinçli ve aktif olarak yer almasını engellediğini ve halkı aptallaştırarak, sadece kurulu mekanizmalara uyar hale getirdiğini ifade etti.

Kübalı komünistler ülkelerini yalnız tüm halkın mücadelesiyle değil, burjuva demokrasisine yakın uygulamalar ve bürokrasiye karşı savaş ile savunacaklarını da açıkladılar.

Castro'nun çökeceği inancındaki Amerikan tekellerinin ise büyük bir hazırlık içine girdikleri anlaşılıyor. Rıhtımlarda Küba'ya gidecek malların yükleneceği gemilerin hazır olduğu basında yazılıyor. Castro'nun sildiği borçların hisse senetleri bile hareketleniyor. Borsa oyunları başlıyor.

Küba KP kongresi tekelci basına hüzünlü başlıklar attırıyor: "Castro çizgisini değiştirmiyor". Castro, şunları da söylüyor: "Komünizmi, Roma delhizlerindeki hıristiyanlar gibi savunacağız." İnançlı komünist Fidel Castro'nun şahsında tüm Kübalı komünistleri selamlıyoruz. ■

19 Ağustos Müdahalesi'nin yankıları henüz bitmiş değil. Müdahaleye, dünyan çeşitli ülkelerinden komünistlerin değişik tepkileri oldu. Bunlardan İspanya Halkları Komünist Partisi'nin yaptığı açıklama ve müdahalenin başarısızlığıyla birlikte, karşı-devrimci Yeltsin ve taraftarlarının, Sovyetlerdeki komünistlere ve komünist kurumlara karşı giriştikleri saldırılar üzerine, Yeltsin'e gönderilen mektubun çevirilerini sunuyoruz.

SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE OLANLARA DAİR

İspanya Halkları Komünist Partisi, Sovyetler Birliği'ndeki reformlar politikasını başından beri destekleme kararlılığını göstermiştir. Bize göre SSCB ve öteki sosyalist ülkelerin sosyalist sistemi gerek ekonomik alanda gerek merkezi bürokrasiyi düzelterek bununla birlikte , sosyal ve kültürel hayatın çeşitli yansımalarında modernleşmeye giderek işçi demokrasisini, halkın katılımını ve insan haklarını daha etkili kılmak ihtiyacından kaynaklanan dürüst bir iddiaydı.

Biz bu tavrı sürekli koruduk ve korumayı da sürdürüyoruz.

Bununla birlikte, gelişen bir dizi olay karşısındaki endişelerimizi de dile getirmiştik. Görüyorduk ki, Sovyetler Birliğinde olduğu gibi Doğu Avrupa ülkelerinde de, "Perestroika"nın özüne uyarak, reformlar sosyalizmin güçlendirilmesine uyarlayan devrimci reformistlerle buna karşılık reformları kapitalizmin dö-

PARTIDO COMUNISTA
DE LOS PUEBLOS DE ESPAÑA
COMITE CENTRAL

DESENGAÑO, 11 - TEL 521 06 84 - FAX 532 91 87 - 28004 MADRID (España)

A PROPOSITO DE LOS SUCESOS EN LA UNION SOVIETICA

-1-

El PARTIDO COMUNISTA DE LOS PUEBLOS DE ESPAÑA desde el mismo comienzo de la politica de reformas en Unión Soviética expresó su posición decidida de apoyo a dicha politica. Era una apuesta sincera, basada en la necesidad que, en nuestra opinión, tenía la URSS y otros países socialistas, de modernizar su sistema socialista tanto en lo económico, superando fenómenos de burocratismo centralista, entre otros, como en diversos aspectos de la vida social y cultural, haciendo más efectiva la democracia obrera, la participación popular y los derechos de la persona.

Esta posicion la hemos mantenido en todo momento, y la seguimos manteniendo.

nüşü için uyarlayan devrim karşıtı reformistler olarak tanımladıklarımız arasında keskin bir mücadele sürmekteydi.

Olaylar, Doğu Avrupanın farklı ülkelerinde sözkonusu, kapitalizm yanlısı reformistlerin daha önceki ve sonraki hatalardan yararlanıp kapitalizm yönünde adımlar atarak hükümetleri ele geçirmeyi başardıklarını göstermiştir. Sonuç, kapitalizmin en vahşi biçiminin ortaya çıkmasından başka birşey olmamıştır: işsizlik, yoksulluk, ekonomik oyunlar, spekülasyonlar, mafyalar, vs. Bu eğilimin tükenmiş Doğu Avrupa'daki zaferi orada devletin yokolmasına yol açmıştır. Tüm dünya ulusları, EE. UU.'ca yürütülen ve emperyalizmi güçlendiren yeni bir dünya düzeni kurmaya soyunan kibir politikasına katıldı.

Son zamanlarda Sovyetler Birliğinde alınan ciddi kararlar karşısında **PCPE**, henüz tam bilgi edinilebilememesine rağmen, ilk değerlendirmede, mümkün olduğunca hızla normale dönülmesi ve demokratik gelişimin sürmesi ve ekonomik reformların gereklerinin daha önce Yanaiev tarafından açıklanıldığı gibi oluşturulması yönündeki sağlam arzusunu dile getirmektedir.

Geçmişe dönüşe yer olmadığı inancındayız. Ancak aynı şekilde sosyalizmi güçlendirmek adına yapılan devrimci reformların SSCB'yi kaosa, devletin yetkisizleştirilmesine, halkın maneviyatının sarsılmasına götüren, bütünüyle olumsuz nitelikteki eğilimleri de düzeltilmesi gerekeceğine de inanıyoruz. Öte yandan bu eğilimler emperyalizmden geniş destek görmüşlerdir. Şurası açıktır ki, Bush'un CEE yöneticilerinin Papa Woytila'nın ve diğerlerinin "Perestroika"ya verdikleri destek aslında sosyalizmin güçlendirilmesinden değil tamamıyla yokedilmesinden kaynaklanmaktadır.

Şimdi dünya kapitalizmi Sovyetler Birliğinin iç sorunlarını yüzsüzce sömürme çabasındadır. NATO ve Bush'dan Felipe Gonzales'e kadar hepsi Sovyetlerin iç meselelerini sömürmektedir. **PCPE**, reformları sosyalizmin, barışın ve demokrasinin hizmetine sunmayı başararak son zamanlarda ortaya çıkan zor koşulları çözebileceklerin, yalnızca sovyet halkları olduğuna inanmaktadır. Bu anlamda sovyetler Birliğinin diplomatik girişimleri karşısında beyaz saraydan, tutucu ve sosyaldemokrat partilere kadar herkesçe yapılan seferberlik çağrılarını kınıyoruz. UGT ve CC.OO. sendikalarının bu kampanyaya katılmaları bizi üzmektedir.

Sovyetler Birliği, sosyalist devrimi gerçekleştiren, ikinci dünya savaşında Hitlerizmi yenen, emperyalizme karşı özgürlük kavgası veren halkların her zemen yardımına koşan o büyük ülke daima, İspanya Halkları Komünist Partisinden destek görecektir.

19 Ağustos 1991

İSPANYA HALKLARI KOMÜNİST PARTİSİ'NDEN BORİS YELTSİN'E MEKTUP

Size, Sovyetler Birliği Komünist Partisinin kapatılmasını ve komünist basının yayın hayatına son verilmesi gibi, aldığınız, anayasaya ve geçerli Sovyet yasama sistemine aykırı kararlar karşısında şaşkınlığa düştüğümüzü ve bu kararları kesinlikle tanımadığımızı bildiririz.

Biz, sosyalizm, özgürlük, demokrasi ve insan hakları mücadelesi veren İspanyol Komünistleri, aldığınız tedbirlerle başlatılan komünist avını kınıyoruz.

Açıktır ki, bu, ne sosyalizmi gerekli reformlarla sağlamlaştırma ne de demokrasiyi pekiştirme yoludur; bu yol, bunun tam tersi bir yöndedir. En basit ve yalın şekliyle anti-sosyalist, anti-demokratik ve diktatörce tedbirler söz konusudur.

Bu yüzyılın tarihsel tecrübesi, bir toplumu demokratikleştirme adı altında komünistlere zulm edilmesine dayanan aldatmacanın varlığını kanıtlamaktadır.

Madrit, 24 Ağustos 1991

BİLİM VE SOSYALİZM

Çelik Bilgin

Bu topraklarda bilim yapılır.

Bu topraklar sosyalizme gebedir.

İkisi arasında ilişki uzun zamandan beri kurulmuştur; kurgu doğru olmakla birlikte bu bağın daha sonraki kullanımının her zaman doğru olduğunu söylemek imkansız görünüyor. Sosyalistlerin "bizim bilimimiz var" tekrarı ya da sık sık tekrarlanan "bilimsel sosyalizm" nitelemesi hep biliniyor; genel olarak bir belli bilimsel anlayışın işareti olarak kabul ediliyor. Bu var; ancak eksik oluyor. Sosyalizm ile bilim arasındaki bağ ve vurgu, sosyalist mücadelenin ve sosyalist yaşamın bilime dayanmasını anlatıyor. Bilimsellik ise, hem yeni bilimsel bilgi yaratmayı ve hem de bilgiye güvenmeyi gerektiriyor. Bilimsel bilgiye güvenmek örgütlü yaşamanın hem en önemli nedenlerinden ve hem de en önemli sonuçlarından birisi olarak ortaya çıkıyor.

Sosyalizm ile bilim arasındaki bağ ve vurgu, sosyalist mücadelenin ve sosyalist yaşamın bilime dayanmasını anlatıyor. Bilimsellik ise, hem yeni bilimsel bilgi yaratmayı ve hem de bilgiye güvenmeyi gerektiriyor. Bilimsel bilgiye güvenmek örgütlü yaşamanın hem en önemli nedenlerinden ve hem de en önemli sonuçlarından birisi olarak ortaya çıkıyor

Bilimsel bilgi edinebilme insanın kendisine güvenini artırıyor. Bu, bir. İkincisini bu yeni konjonktürde daha önemli görüyorum; bilimsel bilgi edinebilmenin temelinde de kendine güven yatıyor. Burada, önce bunu göstermek istiyorum.

Yalçın Küçük'ün, "Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Çözülüşü" adlı çalışmasında Mihail Garbaçov ile On Altıncı Lui arasında bir misyon ve işlev paralelliği kuruluyor; okuyanların bildiğini kabul ediyorum. Bu paralelliğin dayanakları, buradaki konu açısından, ayrı bir öneme sahip görünmüyor; ancak şaşırtıcıdır. Çözülüş'ün, 1990 yılı sonlarında veya 1991 yılı başlarında yayınlanması planlanıyordu; Irak üzerine savaş, yayını geciktirdi. Bu bilgi, böyle bir paralelliğin 1990 yılı ortalarında kurulmuş olduğu sonucunu veriyor. Sürdürmek istediğim tartışma açısından bu saptamaya ihtiyaç duyuyorum.

Bu saptamayı bazı saptamalarla sürdürmek istiyorum. Birincisi, ne kadar şaşırtıcı olursa olsun, böyle bir saptamanın aynı tarihlerde ve daha önce başka bir yerde yapılmış olduğunu bilmiyorum; yapılmamıştır. İkincisi, bu saptamadan bir yıldan biraz daha uzun bir zaman sonra, aynı saptamanın, dünyanın diğer bir yerinde de yapıldığı anlaşılıyor. Bu noktaya gelmek istiyorum.

Tarihçiler, Harvard Üniversitesi'nde tarih Profesörü Simon Schama'nın ismini bilmek durumundadırlar; Batı dünyasında çok saygın bir tarihçi olarak kabul ediliyor. Profesör Schama'nın "Fransız Örneği Hiç de İçaçıcı Değil" başlıklı yazısı, New York Times Gazetesi'nde yayınlanıyor; Guardian Weekly, New York Times'ı kapsamı içine almamakla birlikte önemli gördüğü için, Schama'nın incelemesini sayfalarına alıyor. Profesör Schama da, Yalçın Küçük'ten bir yıl sonra, Garbaçov ile On Altıncı Lui arasında net bir paralellik görüyor; daha da önemlisi, Profesör Schama, Küçük'ten daha ileri giderek Garbaçov'un sonunun da Lui'ninkine benzemesinden kaygılanıyor.* Yazının başlığı bu kaygıyı yansıtıyor.

Ne önemi var? Bu soruya cevap aramadan önce paralellik üzerinde durmak istiyorum. Schama'nın çözümlemesi ile Y. Küçük'ün yazdıkları arasında tam bir paralellik yok; buna karşın bağlantının dayanakları üzerinde çok kısa olarak durmayı gerekli görüyorum. Öncelikle, Lui'nin imajının giyotine gönderilmeden önce pek farklı olduğuna işaret etme zorunluluğu var; Lui büyük bir reformatör olarak biliniyor. Aydınların gözbebeğidir; reformlarına asiller karşı çıkıyor ve devrimci kriz derinleşiyor. On Altıncı Lui, varolan düzeni koruyabilmek için reformlara başlıyor ve bir büyük devrimin başlatıcısı oluyor. Garbaçov, Sovyet sosyalist düzenini reforme etmek için yola çıkıyor ve bir büyük karşı devrimin başlatıcısı oluyor.

Marx, karşı devrimin de, mekanik olarak bir devrim sürecini içerdiğine işaret ediyor; pek çok haklıdır. Lui varolan krizde ve Garbaçov, coşturduğu sellerde sürüklendiler; birisi boğuldu ve diğerinin yazgısı artık, Washington hariç, kimseyi ilgilendirmiyor.

Şimdi bu saptamanın önemine geliyorum ve dillendirmek istiyorum. Bir: Eğer Türkiye'de bir pek çok "ünlü" tarihçi ya da yorumcu, bir TKP'li veya bir Trotskist, bir rastlantı sonucu, böyle bir saptama yapacak olsa, mutlaka bunu yayınlamazdı; çünkü, bir saygın profesör ya da TKP'li veya TKP'linin simetriği olan bir Trotkist için doğrulukla, bu toprakların dışında ortaya atılma bir ve aynıdır. Bunlar, eğer böyle bir saptama doğru ya da önemli olacak olsaydı, ilk önce bir Amerikalı'nın veya Rus'un ortaya atacağı dü-

---

*- Simon Schama, The French Example is Not Encouraging, *Guardian Weekly*, September 15, 1991, s.8

"Will elegant, plausible Mikhail Gorbachev suffer the fate of the portly, inarticulate Louis XVI? Let us hope not. But to follow the parallel further is not especially cheering."

İzmir doğumlu Musevi Schama, Garbaçov'un da idam edilmesinden kaygılanıyor.

şüncesinin esiridirler. Kendilerine güvenleri yok; bunlar için "doğru", bir başka başkentten ithal edilecek bir meta durumundadır.

İki: Kurulan paralelliğin doğru olup olmaması, buradaki tartışma açısından bir önem taşımıyor. Önemli olan, "saygın" bilim merkezlerinde böyle bir çözümleme ortaya atılmadan bu topraklarda buna cüret edilmesidir. Bunu çok önemli buluyorum; buna, Çözülüş'ü okumamış olanlar için eklenecek olan, şudur: Bu paralelliği Y. Küçük kurmuyor ve çalışmada bunun, arkadaşı Profesör Ergun Türkcan'la yaptığı tartışmalardan çıktığını ve Profesör Türkcan'a ait olduğunu birden çok kez ifade ediyor. Bir çalışmada, önemli bir bakış açısı, bir değerli bilim adamından ödünç alınıyor ve belirtiliyor.

Bilimsel gelişme kollektiftir ve toplumsal bir nitelik taşıyor.

Türkiye uç-eylemlilik alanına giriyor. Bu, bilimsel bulguların evrenselliği için en önemli gerek koşul oluyor. Tekrarlıyorum; sosyalistlerin bilimselliği, bir "bilimsel doğrular kataloğunu" ezberlemeleri anlamına gelmiyor. Bilimsellik , kendisinin veya bir başkasının bilgisine güvenmeyi, yaşamı bilimsel temellere göre kurup geliştirmeyi anlatıyor.

Devam ediyorum: Bilim dünyasında bir çözüm bir yeni soruya ve bir soru, bir yeni çözüme kapıdır. "Doğru" ancak, daha büyük doğruları üretme imkanını yarattığı ölçüde doğrudur. Bilim dünyasında, çıkmaz sokak bulunmuyor.

Bilim dünyasında bir çözüm bir yeni soruya ve bir soru, bir yeni çözüme kapıdır. "Doğru" ancak, daha büyük doğruları üretme imkanını yarattığı ölçüde doğrudur. Bilim dünyasında, çıkmaz sokak bulunmuyor.

Sovyet sisteminin bir bürokrasinin yönetimine geçtiği ve bu nedenle çözüldüğü çözümlemesi, ancak bir çıkmaz sokak kadar yol açıcıdır ve hiç bir kapıya uymayan bir anahtar niteliği taşıyor. Devrim yoluyla kurulmuş, donatılmış bir işçi sınıfı iktidarının, bir garip bürokrasi eliyle ortadan kalkabileceğini söyleyebilmek, materyalizmden hiç bir ders almamak anlamına geliyor; Bu nokta üzerinde durmak durumundayım.

Doğrulanan Marx ve Lenin'e ait kapitalist doğuş ve restorasyon teorileridir. Her üçünde de ortadan kaldırılamayan küçük burjuvazi ile "second economy" adı verilen ve sosyalizmde ortaya çıkan "özel ekonomi" sahipleri, hızla yeni bir sınıfa dönüşüyorlar.

Bürokrasiye böylesine stratejik bir rol vermek, Amerikan sosyolojisini benimsemektir.

Bu noktaya geleceğim; bundan önce bir önemli nokta üzerinde durmak zorunluluğunu duyuyorum. Sovyet sistemi çözülmüştür; ancak bu çözülüş, Trotskist ve Maoist görüşlerin doğruluğu anlamına gelmiyor. Tam tersine, bu çözülüşte, bu iki kampın önemli bir sorumluluğu olması bir yana, çözülüş, Trotkist ve Maoist akımları da çözme etkisi taşıyor. Çünkü artık bunlara bir ihtiyaç kalmıyor; Batı, istihbarat ve propaganda mekanizmalarının bu samimi hizmetlilerinin sıkılmış limonlar türünden bir kenarda atılacakları günler gelmiştir.

Sovyetler Birliği'nin hiç bir zaman sosyalist olmadığını söyleyerek bu çözülüşün büyük dersleri üzerinde düşünme zahmetine bile katlanmayanlar, köy imamı kafalı tembellerdirler; Polanya'nın hiç bir zaman sosyalizme yaklaşamadığı iddia edilebilir, bunun dışında yıkılanlar sosyalist kuruluşlar oluyorlar. Trotskist ve Maoistler, bunu daha önce söylediklerini ve bu nedenle bilimsel olduklarını iddia edebilirler; duyuyorum. Bunlar böylece bir kez doğrulandıkları iddiasındadırlar; ancak bir bozuk saat da günde en az iki kez doğrulanıyor. Bu, bir. İkincisi, eğer Sovyet sisteminin çökeceğini daha önce söyleyerek bilimsellik kazanılacak oluyorsa, Trotkist ve Maoistlerden önce Von Hayek ve Von Mises türünden, 1930 yıllarında, Sovyet iktidarına karşı açılmış Haçlı Savaşı'nın baş borazancıları var. Von Hayek ve Von Mises, 1970 yıllarında Milton Friedman ve diğerleri, özel mülkiyet olmadığı sürece, sosyalist sistemin eninde-sonunda çökeceğini ısrarla savundular ve her türlü ödülü aldılar. Trotskiy ve Mao tilmizlerine göre, Von Hayek ve Von Mises türü demagoglar daha kıdemli bilimsel oluyorlar; çünkü sosyalizmin çökeceğini daha önce yazdılar. Üçüncüsü, bunlardan eskileri de mülk sahipleridirler; bunlar, sosyalizmin yaşayabileceğine hiç inanmadılar.

Yıkılışın ilk patolojik raporları yayınlanmaya başladı: ilk raporlar, "bürokrasi" tartışmasını daha gerçekçi bir biçimde yapma imkânını veriyorlar. Bürokrasi savının özü şudur: Yöneten komünist partisi ve ya benzerleri bürokratlaşmıştır ve ekonomik bürokrasiyi de kendine bağlayarak bir sınıfa dönüşmüştür. Bu bürokrasi sınıfı, önce sosyalizmin önünü kesiyor ve daha sonra da kapitalist restorasyonu sağlıyor. Sav, budur ve bu savın doğruluğunu sınamayı sağlayacak gözlem raporları gelmeye başlıyor.

Bürokrasi savının doğru olabilmesi için, bu gün çözülen sosyalist düzenlerde ortaya çıkmaya başlayan yeni kapitalist sınıfın bürokrat kökenli olması gerekiyor: Bürokratların kapitalistleşmesi, bu savın doğruluğu için kaçınılmaz oluyor. Ancak ne yazık, Polonya'da Çekoslavakya'da ve Macaristan'daki kapitalist restorasyon süreçleri* hiç de bu görüşü doğrulamıyor: Doğ-

*- R. Burbach-S.Painter, Restoration in Chechoslovakia, *Monthly Review*, April 1991

G. Fields, The Road From Gdansk: How Solidarity Found Haven in the Marketplace, *Monthly Review*, July-August 1991

I. Szélenyi-S.Szélenyi, The Vacuum in Hungarian Politics: Classes and Parties, *New Left Review*, May/Jun 1991

rulanan Marx ve Lenin'e ait kapitalist doğuş ve restorasyon teorileridir. Her üçünde de ortadan kaldırılamayan küçük burjuvazi ile "second economy" adı verilen ve sosyalizmde ortaya çıkan "özel ekonomi" sahipleri, hızla yeni bir sınıfa dönüşüyorlar.

Bir başka açıdan da iflas etmeye mahkumdurlar; bozulmada bürokratikleşmenin etkisi ayrı, ancak kurulmuş bir sosyalizmin yıkılışını bürokratik değişkenle açıklamak işçi sınıfının rolünü sıfırlamak anlamına geliyor.

Polonya son derece tipiktir: Başından itibaren sosyalistleşemediği iddia edilebilecek tek Doğu Avrupa ülkesi olduğunu düşünüyorum. Tarımda saklı tutulan küçük burjuvazi artı çok güçlü katolik kilisesinin varlığı artı Oscar Lange türünden bir ara Türkiye'de de etkili olan kapitalist yolcu iktisatçıların planlama ve ekonomi idaresini kontrollerinde tutmaları, Polonya'nın sosyalistleşememesinin en önemli nedenleri oldular; bunlara, Çözülüş'te ampirik bulgularla anlatılan ve bütün sosyalist ülkelerde ortaya çıkan "ikinci ekonomi" küçük burjuvalar eklendiler. Sosyalist ideolojik egemenliği tam kuramadan Batı dünyasına açılmalar, garson, tamirci, kuaför, türünden yeni bir zengin tabaka yaratmakta gecikmedi; bunlar tarım kesimindeki gittikçe büyüyen küçük burjuvalarla birleşerek önce öğrenci ve aydın kesimi kontrollerine aldılar ve daha sonra da karşı devrim gerçekleşince kapitalistleşmenin yollarını bulmakta gecikmediler.

"The state technocrats who are most likely to form the core of the new capitalist class come from two basic groups-those who were members of the Communist Party and those, like Vaclav Klaus, who worked for the old communist state without joining the party. These two sectors differ significantly in their social and political perspectives. Those without party affiliation are more typical of a traditional petty burgeoisie from which a bourgeoisie generally emerges. They are pragmatists from well-educated families and tend to have traveled more widely than their compatriots.

"This social group also has ties with those who managed to engage in some form of capital accumulation behind the back of the communist system. Black market money exchangers, those who dealt in illegal buying and selling of commodities (particularly agricultural produce), and the families that hoarded some foreign currency through international family connections, or from catering to foreigners who visited Czechoslovakia in one way or another - all these "lumpen capitalists" from the communist system have the potential to become part of the new bourgeoisie."

Bütün örnekler aynı mekanizmayı ortaya çıkarıyor*; söz uygunsa "ticaret sermayesi" özel bostanlarda üretilen tarımsal ürünlerin pazarlamasını yapanlarda, yabancılarla temasa gelip bunlara hizmet sunanlarda ve evinin tamirhaneye veya işletmenin berber yerini özel kuaföre çevirerek ikinci ekonomiyi oluşturabilenlerde birikiyor. Bunlar, kapitalist restorasyonunun zorlanmasında en önemli fonksiyonları üstleniyorlar.

Burada bir nokta üzerinde durmak gerekiyor; yüksek bürokratlardan veya ekonomik işletmelerin üst yöneticilerinden kapitalist çıkmayacak mı, sorusu akla geliyor. Kesinlikle çıkıyor; bunlar, kapitalist yolun önü ve bütün kapıları açıldıktan sonra ön plana çıkıyorlar. Çekoslovakya ile ilgili alıntı da bunların çıkış mekanizmalarına değiniyor; tam bir "komprador" tabaka oluşumu içindedirler. Çözülen sosyalist ülkelerin hepsinde, kamu işletmelerinin özelleştirilmesi "joint venture", yabancı sermaye ile ortak işletme esasına bağlanıyor; çözülmüş rejimler, ilk planda, kendi yurttaşlarına sosyalist işletmeleri satmak istemiyorlar. Mutlaka bir yabancı alıcı bulmak gerekiyor; "ticaret sermayesi" sahipleri bunlara küçük ortak olarak girebiliyorlar. Bu işletmelerin mevcut yöneticileri veya dil bilen kulağı kesik yazar veya aydınlar, hukukçular, yabancı ortağın temsilcisi veya yöneticisi olarak ortaklığa giriyorlar. Bunların bir süre sonra büyük zenginler olacaklarına Türkiye deneyimi tanıklık ediyor

Şimdiden bir sonucu yazabiliyorum: Çözülen sosyalist rejimlerde bürokrasinin kapitalistlere transformasyonu, Türkiye'deki devletçiliğin yıkılış sürecindekinden daha önemli görünmüyor. Böyle bir durum ve sonuç ise, başta eski Sovyetler Birliği olmak üzere çözülen sosyalist ülkelerdeki sorunları bürokrasi ile açıklayan savları iflas ettiriyor.

Sosyalizm, işçi sınıfının düzenidir. Sosyalizm, bugün dünden daha çok işçi sınıfınındır. Fakat dünyada ilk sosyalist ülkede, sosyalizm içinde doğmuş ve büyümüş bir işçi sınıfı; sosyalizmin kökü kazınır ve kapitalizm yeniden kurulurken, savaşmayabilmiştir; durum ve sorun burada yatıyor.

Bir başka açıdan da iflas etmeye mahkumdurlar; bozulmada bürokratikleşmenin etkisi ayrı, ancak kurulmuş bir sosyalizmin yıkılışını bürokratik değişkenle açıklamak işçi sınıfının rolünü sıfırlamak anlamına geliyor. Şimdi burada ve en son olarak işçi sınıfını sıfırlama çeşitlerini ele almak istiyorum.

İşçi sınıfı dalkavukluğu işçi sınıfını sıfırlamaktır.

Sosyalist devrimci kimliği anlamamak, işçi sınıfını

---

*- Sözünü ettiğim incelemelerin, yayına hazırlanan Dünya Solu'nun yeni sayısında yayınlanma ihtimali var. Bu nedenle aktarmaları çoğaltmak istemiyorum.

R. Burbach-S.Painter, Restoration in Czechoslovakia, op. cit., s.45

sıfırlamaktır.

Bir: Maocu lider, Leh Walesa'nın karşı devrimini, beklediği işçi sınıfının sosyalizmi olarak alkışlayabildi. Walesa'nın tulumuna ve elektrikçi çıraklığına bakarak, söylemini, kapitalizme ve kiliseye bağlılığını görmeyerek, sosyalizm çığlıkları atabildiler; bir bozuk saatin günde iki kez doğruyu göstermesinin karşılığında her gün 22 kez yanlışa işaret ettiği anlaşılıyor.

İki: Trotskist Lider, Hürriyet Gazetesi'nin "yerli" Leh Walesa ilan ettiği Şemsi'yi işçi sınıfı partisinin başına oturtuverdi. Şemsi, Demirel ile İnönü arasında karar verme sıkıntısı içinde şaşı olurken, Trotskist Lider, yanlış işaret verdiğini söyleme cesaretini bile gösteremiyor.

Üç: İşçi sınıfından ve kendi halinde hep "iyilikler" beklemek, işçi sınıfını sıfırlamak anlamına geliyor. Sınıfı, bir melek ya da Noel Baba olarak görmek, sosyalist devrimcilerin işi olmamalıdır.

Dört: Polonya'da yıkılan sistemin sosyalizm olup olmadığı tartışılabilir, ancak yıkanın işçi sınıfı olduğunda hiç bir kuşku bulunmaması gerekiyor. Polonya işçi sınıfı, kütlesel olarak ve inatla bir sosyalizm düşmanlığı ortaya koymuştur; düşündürücü sayılacağını düşünüyorum.

Beş: Rusya'da sosyalizmin çökertilmesinde, kapitalist ikinci sektör ile aydınlar ve öğrenciler önemli bir rol oynadılar. İşçi sınıfı, sosyalizmin kazanımlarını korumak için ısrarlı oldu. Fakat bu ısrar sadece homurdanmak biçiminde ortaya çıktı; işçi sınıfının homurtusu, bir süre ürkütücü göründü. Sonuçta, Rusya işçi sınıfı, kazanımlarını saklı tutabilmek için homurdandı ancak sosyalizmin kökü kazınırken, sosyalizm için savaşmamayı tercih etti.

Sosyalizm, işçi sınıfının düzenidir.

Sosyalizm, bugün dünden daha çok işçi sınıfınındır.

Fakat dünyada ilk sosyalist ülkede, sosyalizm içinde doğmuş ve büyümüş bir işçi sınıfı, sosyalizmin kökü kazınır ve kapitalizm yeniden kurulurken, savaşmayabilmiştir; durum ve sorun burada yatıyor. Bu durum ve sorunu görmeyerek, kapitalist restorasyonu, bir köy imamı kafasıyla ne olduğu belirsiz, marksizmde yeri olmayan bir bürokrasi çözümlemesiyle anlamaya çalışmak körlüktür: işçi sınıfı edebiyatı ile işçi sınıfından uzaklaşmak anlamına geliyor.

Bu yepyeni bir durumdur.

Bilimsellik bu yeni duruma cüretle bakmayı gerekli hale getiriyor.

Bilimsellik dünyaya, bakmak, saldırmaktır.

Rusya'da kapitalizmin restorasyonunu, mutlaka ve mutlaka işçi sınıfının dinamiği ile açıklamak zorunluluğu var. İşçi sınıfı için düzenlenmiş bir düzenin kayışını işçi sınıfının dışında çözümlemeye çalışmak mekteplilerin işidir: "Rus Paşaları gidecek" ve yerine "işçi sınıfı gelecek", yerinden kımıldamayan köy imamı mantığını hatırlatıyor.

İşçi sınıfını önemsemek, bilimin merkezine işçi sınıfını koymakla mümkün olabiliyor. Çözümlemenin merkezine bürokrasiyi koymak, böylesine tarihsel bir transformasyonu bürokratikleşme ile açıklamak, işçi sınıfı dalkavukluğu yaparak işçi sınıfından uzaklaşmak demektir; bunların kabul edileceğini umuyorum.

Trotskiy'in kendisi bir devrimcidir. Rusya sosyalizmine büyük katkısı var. Çizgisi, reel bolşevizmden önemli ve anlamlı ölçüde ayrılmıyor; ancak Trotskiy, kağıt üzerinde daha ortodoks kalarak, iç savaştan arta kalan ilk sosyalizmin proleter dayanaklarını eksik buluyor. Trotskiy'in makas bunalımında da hızlı bir proleterleşmeyi savunması, ortodoks çizgisinin gereğidir; yoksul kalan ilk sosyalist denemenin yakın geleceği Trotskiy'i kaygılandırmakta gecikmiyor. Trotskiy ile Stalin arasındaki fark, birincisinin, ortaya çıkan realiteden kaçması ve ikincisinin bu realiteye sahip çıkmasıdır.

Trotskiy, ilk sosyalist deneyimin çok daha erken yıkılmasını bekledi. Bunun için yaşamasında katkıda bulunmaktan kaçındı. Trotskistler ise gelişen sosyalizmin yıkılışında uğursuz ve emperyalizme yaltakçı bir rol üstlendiler. Trotskiy'in adına bile layık olduklarını düşünemiyorum.

Şimdi yıkılmıştır.

Bu sistem, bürokrasiye iktidarı kaptırdığı için değil, sürekli olarak ilerleyemediği için yıkılmıştır. Bu sistem gençleşememiş ve Hitler'in hücumu ile, arkasından gelen savaşla, tekrar yorgun düşmüştür. Sürekli ilerleyemiyor.

Toplumsal mücadele, bisiklet üzerindeki adama benzer: Pedalı çevirmeyi durdurduğu anda düşer. Pedalın çevrilmesi ise, Brejnief dönemi hariç ve son Stalin dönemi dahil, çoktan durmuştu.

Bir an için "sosyalizm" ile "devrimi" birbirinden ayırmama izin verileceğini umuyorum; işçi sınıfının sosyalizan iç güdüleri vardır. Bu var; ancak bir devrimin korunmasının bir devrimci iş olduğu çok zaman unutuluyor. Rusya'da sosyalizm, sosyalizmden önemli ölçüde uzaklaşmaktan daha çok devrimci damarların pek çoğu kurutulduğu için kaybediliyor. "Barış", "demokrasi", "barış içinde bir arada yaşama" ve benzerleri, Hruşov'un çok gerisine uzanan bir takvimde Rusya işçi sınıfını evcilleştiriyor, miyoplaştırıyor, küçültüyor.

Cılız ve yoksul Rusya işçi sınıfı sosyalizmi kurmak için savaştı.

Zengin ve kütlesel Rusya işçi sınıfı sosyalizmi yaşatmak için savaşamadı.

Rusya işçi sınıfı yeteri kadar sosyalist olamadı. Rusya işçi sınıfı devrimci yaşamdan koptu.

İşte durum budur. Bu durum, yep yeni bir soru oluyor. Bu soru kendisine saldırılmasını bekliyor.

İnsanlık ve sosyalizm, çok daha zor soruları çözerek bu günlere aktı.

Sosyalizmin çözümü, Trotskiy ve Mao'yu yaşatıyor.

Ancak Trotskizm ve Maoizmin kökünü kazıyor.

AZERBAYCAN'DA DİN İRAN GÜDÜMÜNDE Mİ?

İldeniz Kurtulan

Temmuz 26, 1991

Bakû'de, Lenin, *"Dom Savet"* denen Hükümet konağının önünde, "Azadlıg Meydanı"nda tüm görkemiyle son günlerini yaşıyor. (Şekil 1) Az ötede önceleri Stalin için yaptırılan, ama sonradan Lenin'e özgülenen büyükçe bir yapıda bulunan *Lenin Müzesi*'nde, hâlâ doğumundan ölümüne dek yaşamının tüm evrelerini izleyebilirsiniz. Yaşadığı ortamların tıpkılarını, gençliğini, savaşım yıllarını, yoldaşlarını ve *Karl Marks* ve *Engels*'le ilgili yüklü bilgiler, ayrıca Bolşevik Devrimini canlandıran yüzlerce öğe...

Giriş serbesttir. Kimi galeri ve vitrinlerin ışıkları söndürülmüşse sorun değil, ilgilileri uyarıyorsunuz hemen aydınlatıyorlar. Ne de olsa Türkiye'den gelen aziz bir konuksunuz.

Şekil:1, Bakû, Hükümet Konağının önünde bulunan Lenin heykelininin son günü.

Görüntülüyorum ilgimi uyandıran bölümleri. Nasılsa son günlerini yaşıyor her şey, burada... Dudaklarımda ozan Müştak Erenus'un dizeleri:

Doğanın onuru insan
Sözümona yeryüzünün efendileri
Çekilen bunca çileden sonra
Emeği nerelere getirip kodunuz
Koca Marx'ın utanmaz köylüleri.

Şimdi utanmaz köylülerin oynadıkları filmin perdeye yansıyan son karesi: Holywood kaligrafisiyle biçimlenen, *"The End"*. Perde kararacak. Salonun ışıkları yanacak, herkes kalkıp sokağa dökülecek...

Artık Sovyetler Birliği yok... Oh be...

Yalnız, insan merak ediyor; yetmiş yıllık sosyalizm disiplininden sonra sokağa dökülen bu insanlar, *sokak ekonomisine* uyacaklar mı?

Ertesi gün

Eski Sovyetler Birliği'ni oluşturan 15 Cumhuriyetten biri olan Azerbeycan'a son yıllarda sık uğrar oldum.

Bakû biraz durgun ve tedirgin. Belki de çekingen ve korkak. Çünkü kıyısında bulunduğu Hazer Denizi durmadan yükseliyor. Şimdiden kimi kıyı şeridi yol, köy, ilçe ve kentlerde denizin taşkınlığı var.

Bakû'nün ünlü deniz kıyısı bulvarının setlerini basmış deniz. Oysa ellili yıllarda Hazer Denizinin yüzeyi okyanuslara göre 28 metre düşüktü, sanki deniz giderek kuruyacaktı o zaman.

Hazer Denizi'nin normal yüzeye kavuşması içn yürütülen bir takım çalışmaların sonucunda mı, yoksa (mevcut bir sava göre) denizin dibinin volkanik kabarmalarının sonucunda mı, deniz yükseliyor? Her neyse Hazer'in yükselen dizginlenemez dalgaları ürkütüyor herkesi...

Cadde ve alanlarda dev boyutlardaki panolarda yazılı eski sosyalistik sloganlar silinmiş. Belleğimde anıları yaşıyor, bir örnek verelim, aynen: "**BİZE SULH GEREK!**" bir başkası, yine aynen: "**İntizam Bütün Galebelerin Vahdetidir.**" *(Düzgenlilik tüm utkuların bileşimidir.)* Şimdi ne yazılacak dersiniz? "Buz gibi Coca Cola İçiniz!" mi?

Geziyorum kenti. Dükkanlar bomboş. Satıcı kızlar kitap ve gazete okuyorlar. Kentteki gazete sayısı yir-

minin üstüne çıkmış, hâlâ ucuz; on-onbeş *kopek*. Kitap da çok ucuz. Ama Amerikan *doları 60 kopek*'ten 33 *manat'a* yükselmiş. (1 *manat (ruble)= 100 kopek*)

Kulübelerde satılan gazetelerin arasında Türkiye'den de iki gazete var. Biri **"Türkiye"** (*Huzur Veren Gazete*) fiyatı 3 manat, öteki **"Zaman"** fiyatı 2 manat.

"Zaman" taşıdığı taze haberlerle yerli gazete gibi gözüküyorsa da kağıdıyla, mürekkebiyle, baskısıyla: **Made İn Bab-ı Ali.** Ve gaf üstüne gaf. Gazetede **"Karşılaştırmalı Azeri Alfabesi"** cetvelinde Rus Kiril abecesi, Azeri abecesi olarak tanıtılıyor. İç sayfalarda o günlerde yaşanan Muharrem ayının *"mâna ve ehemmiyeti"* üzerine bir yazı hazırlanmış: **"Dünya Müslümanlarının Mukaddes Günlerinden Biri Aşure Günü."** diye. Bir de **"Aşure Tatlısı"**nın nasıl pişirileceği anlatılıyor.

"Zaman" gazetesi Bakû'de satılacaksa, Azerilerin Şii olduklarını bilmeli. Ayrıca Muharrem ayının 10. gününün adı **Aşura** olduğu da bilinmeli. O gün Şii dünyasının önderi *Ali*'nin oğlu *Hüseyin*'in öldürüldüğü gündür. O yüzden Muharrem bir yas tutma ayıdır. Muharrem'de özellikle Aşura günü Şiiler büyük bir coşkuyla dövünürler.

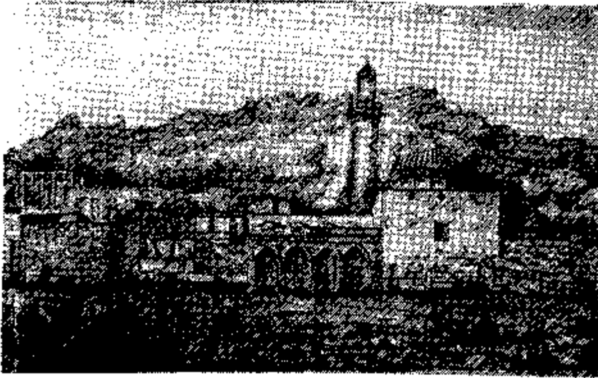
"Zaman"ı bırakıp **"Türkiye"**ye bakıyorum. *Huzur buluyorum...*

Pazar

"Anar"ı arıyorum. Evine telefon açtım, kimse kaldırmadı. Yazlıkta olmalı.

Bu yılki gezim Anar'ın *"Ak Liman"* adlı romanını Türkiye'de Türkçe'ye çevirip yayınlatmama rastladı. Kendisine muştulamak isterim. Yazlığının nerede olduğunu sordum. "Yazlığı, Bizona ilçesi 'Ali Ayağı' yolunun üstünde", dediler.

Birden şimşekler çaktı kafamda. Bolşeviklikten önce Bakû'de Şii'lerin kutsadıkları iki yatır vardı. Biri *"Bibiheybet"*, öteki *"Ali Ayağı"*. 1920 yılından sonra Bolşevikler ikisini de ortadan kaldırdılar. *"Bibiheybet"*, Bakû'nün güneyinde Şıh köyü (şimdiki adıyla Hanlar köyü)nde bir türbeydi. (Şekil 2)

Şekil: 2, Bolşevikler'den önce Bakû'nün güneyinde bulunan "Bibiheybet Türbesi"nin eski halini gösteren bir tablo

Bir rivayete göre Şii'lerin *On İki İmam*'larından yedinci imam *Musa Kazım*'ın kızı Hökme ve onun Heybet adındaki hizmetçisi bu türbede gömülü. Bibiheybet, Heybet'in hanımı anlamındadır. Başka bir rivayete göre sekizinci imam *Rıza*'nın kızı ve bacısı, Bakû çevresinde yaşarlarmış, burada da vefat etmişler ve mezarları türbe ve yatır olarak Bakû'lülerin kutsal ziyaretgahı olmuş. Türbe'nin bir de iki metre yükseklikte minaresi olan bir camisi varmış. Cami bir çok *Şeyh*'in ibadetgahı olunca çevrede Şıh ya da Şeyh köyü kendiliğinden oluşmuş.

Gelelim *"Ali Ayağı"* yatırına. Burası Şii'lerin bağlandıkları Hazret-i Ali'nin bir ayağının taştaki izini kutsal bir emanet olarak saklandığı bir ziyaretgahtı.

Bilindiği gibi Ali İbni Ebutalib, İslam peygamberi Muhammed'in amcasının oğlu ve damadıdır. 598-661 yılarında yaşamış. Şiiliğe göre Ali, *nâs* (açık ve kesin hüküm) ve *vasiyet* gereği peygamberden sonra ilk Halifedir. *İmamlık* ancak onun soyundan gelenlere ait. Ebubekir, Ömer ve Osman Halifeliği *gasp* etmişler.

Aslında Şiilik, Muhammed'in ölümü üzerine, Ali'nin ilk Halife olmasını gerekli görenlerin bağlandıkları siyasal bir akım olarak doğdu ve Safavi'ler döneminde Azerbaycan ve İran'a yayıldı.

Şii'ler *namaz* ve *ezanda* Sunni'lerden ayrılırlar. *"Fıkıf"*, *"Tefsir"*, ve *"Kelâm"* konularında Sünni görüşlerden uzaklaşırlar...

Ali'nin Şii'ler için önemi akıl almayacak ölçüde büyüktür. Ali'nin uluhiyetine inanılır. Şimdi Bakû'nün Bizona ilçesinde ayak izinin bulunduğuna göre Ali'nin oraya gelmiş olması gerekir mi gerekmez mi bilmiyorum. Bildiğim *"Ali Ayağı"*nın izini muhafaza eden Türbenin bolşeviklerin iktidara gelmeleriyle ortadan kalkmış olduğuydu.

Anar kaçmıyor ya. Kalktım Bizona'da *"Ali Ayağı"*'nı aramağa gittim ve buldum. Dar küçük bir türbe, yeni restore edilmiş. Bir takım *müştemelatı* var. Ya da *külleyesi*. Türbede ayak izinden başka İran İslam Cumhuriyeti'nin kurucusu *İmam Humeyni*'nin fotografları. Ve *Hamneyi*'nin. Giriş kapısının kubbesinde İran **Devlet** arması. Hani bayraklarında kılıçlı, güneşli aslanın yerini alan değişik bir kaligrafide biçimlenen **Allah** sözcüğü. (şekil 3) Türbenin yanıbaşında on kadar odalı tek katlı bir yapı. Uzaklardan

Şikil:3, Bakû "Ali ayağı" türbesi ve giriş kapısının üstünde İran Devlet arması. Restorasyondan sonra, bu günkü hali

gelen ziyaretçilerin barınmaları ve beslenmeleri için. Odalarda buzdolabı, havagazı fırını, tabak çanak ve karyolalar var. İki toplantı salonunda yer minderleri duvarın dibine sıralanmış, sandalye yok. Anlaşılan salonlar haremlik selamlık. Bir odada da dürülü bezler istif edilmiş...

"Bu bezler neyin nesi?"

"Kefen... En iyisinden. Hepsi de İran'dan geldi..."

Aynı gün, gece.

Dincilik de ulusçuluk gibi, mozaik yapılı kimi topluluklarda ayrılıkçı bir işlev üstlendiği açıkça ortada. Eski Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin içeriğinde bulunan hümanizm ve enternasyonalizm, ayrılıkçı devinimlere el vermiyordu. Glastnost ve Perestroyka sayesinde, Moskova'nın eski *Kızıl* şimdi *Kara Alan*'ında hortlayan dinci akımların şahlanışı görülmeye değer.

Azerbaycan'da durum ne?

Bana göre Azerbaycan halkı hiç bir dönemde, bir teokratın gönlünü okşayacak ölçüde dindar olmamış. Belki de bunun günahının bir bölümü Çarlık sisteminin omuzlarındadır. Biraz açalım:

Daha önce dokuz yerel **Hanlık** olarak feodal bir düzen içinde yönetilen Azerbaycan, 1828 yılında on yıllık çetin savaşlardan sonra Rusya İmaparatorluk topraklarına katıldı.

Azerbaycan ve öteki tutsak ulusların çoğunluğunu oluşturan köylü takımı "*serf*"ti. Yani köle. Köylünün serflik geçmişi Rusya'da, devletin ortaya çıkmasıyla başlar. Serf'in değil yalnız bedeni ve ekmeği, ruhu bile işlediği toprağın sahibine aitti.

1861 yılında serfliğin yasalarla kaldırılmasıyla, bir sanayi bölgesi olan Bakû ve civarında kapitalizm olanca hızıyla gelişmeye başladı ve kapitalizmin gelişmesi toplumun sınıfsal yapısında değişikliklere yol açtı. Daha önce yalnız toprak işçisi olan köylü sınıfı ve karşısında toprak ağası varken bu kez burjuvazi ve proletarya sınıfları da toplumsal yaşamda yerlerini aldılar.

Burjuvazi, daha feodal dönemde ortaya çıkmıştı, hızla zenginleşmekteydi ve emekçilerin daha fazla sömürülmesini sağlıyordu. Ta ki **1905 Devrimi** yönetimi sarstı. Tüm Çar tutsağı halklarda bir uyanış devinimi ortaya çıktı. Aydınlanma dönemi de denebilen bu dönemde, özellikle Çar yönetimi Azerbaycan'ı eski karanlık ve cehalet çukuruna kapatmak için, İran'dan, daha doğrusu Güney Azerbaycan'dan din adamları *ithal* etmeye koyuldular. Bu ithal malı molla ve ahuntlar her türlü yeniliğe, gelişmeye ve açılmaya karşı, ilerici aydın kitlesi karşısında güçlü bir set oluşturdular. Kısacası, din ve Çarizm elele aydınlığı köreltme görevini üstlenmiş görünüyorlardı, o dönemde.

1918 yılında kurulan **"Azerbaycan Cumhuriyeti"** bağımsızlık bidirisinde yönetimin din ögesinden sıyrılmışlığı açık seçik belirtilmişti. Şöyle ki "Azerbaycan İstiklalini Mübeyyin Akitname" (*Bağımsızlık Bildirisi*)nin 4. maddesinde, aynen:

"Azerbaycan Halk Cumhuriyeti, millet, mezhep, sınıf, silk ve cins farkı gözlemeden, kalemrevinde (*egemenliğinde*) yaşayan bütün vatandaşlarına hukuk-i siyasiye ve vataniye temin eder"* denilmektedir.

O dönemde bölge halkının çoğunluğu Müslüman, Şii (*Esnaeşeri-Caferi*) oldukları bilinir. Yalnız bölgenin kuzey ve batısında az sayıda bir azınlık Sünni mezhebine bağlıydılar. Özellikle Şii'ler için ithal edilen din adamlarının gayretleriyle körüklenmek istenen dinsel duygular, giderek ciddiyetini yitiriyordu. Nitekim Şii'lerin ünlü Muharrem olayları birer dinsel gösteriyken, sonradan Azerbaycan tiyatro sanatçıları için birer uygulamalı tiyatro okulu gibi görev gördü.**

Aktör Abbas Mirza Şerifzade bir anısında şöyle der,

"Yıl 1915, Bakû'deyiz. Çeberekendi'nde. Toplanan ahali Muharrem dolayısıyla yapılan "*şebih*" dinsel orta oyununu izliyor.

Yönetmen, Arap çölündeki savaş sonrası görünümü coşkun bir duyguyla ve de el kol hareketleriyle anlatıyor. Savaşçılar paslı savaş giysileri, miğferler, zırhlar içinde; kimi yerlerine yaraymış gibi domates salçası sürülmüş. Ellerinde kılıç, kalkanları Kerbela dramını canlandırmağa çalışıyorlar. **Hasan** var, **Hüseyin** var sahnede, **Fatma** ve saire, ve bir de **Ümür**. **Hüseyin** bitap, yaralı, sürüne sürüne çeşmeye yaklaşmak ister. Çeşme görevlisi, rol icabı Hüseyin'in su içmesine mani olmalı ve **Hüseyin** susuzluktan can çekişmeli. Müthiş bir dram.

Tabii çeşmecibaşı rolünü kimse benimsemez. Kimse **Hüseyin**'i susuzluktan kıvranmasına neden olmak istemez, hem de din karşısında günahkar olmak. Üstelik halkın hışmına uğramak kimsenin harcı değildi. Bu yüzden, *kötü adam* rolünü hep aynı mahallede yaşayan ve herkesçe sevilen herhangi bir Ermeni'ye oynatırlardı. Ne var ki Ermeni mermeni, adamcağız **Hüseyin**'in bu yürekler acısı haline hiç bir zaman dayanamazdı,

"Ben seni susuz kor muyum evladım?... Ben sana su vermez miyim?... Ama ne çare ki bu kopuğlular, 'vermiyeceksin' diye beni zorladılar..."

Azerbaycan'ın 1918-1920 yılları arasındaki Sovyet öncesi bağımsız demokratik yönetimi, laikti. Şii'sinin Şeyhülislamı, Sünni'sinin Müftüsü, Hıristiyanının Papazı, kendi halinde...

Camilerde kimisi eli kolu sarkık namaz kılar: Şii. Kimisi eli koynunda: Sunni. Yan yana. Ve kimi köy müezzini, kente inerken, seslenir komşusu Vartan'a, "Ula" der. "Kentte işim var, gidiyorum. Takılır geç kalırsam çık şu minareye ezanı yerime oku, hazır sesinde yatkın..."

Operada "Kerem", papazın kızı "Asli"ye ölesiye aşık. Sokaktaki insanın ağzında, "Gederem kiliseye

*- **"İstiklal 1918-28 1919" Yayınlayan,** *Müsavat* Fırkası Merkez Komitesi Bakû, 1919, sayfa 3

- **"Abbas Mirza Şerifzade", *XX yıllık Aktörlük Faaliyeti münasebetiyle*, Bakû, 1928 sayfa 28.

haçperest ollam..." (Giderim kiliseye Hıristiyan olurum...) diye başlayan şarkılar...

Şaka bir yana devrim kuşağının din kaygısı zaten yoktu, üstüne üstlük yetmiş yıllık ateist eğitim; eşittir bugünkü Azeri insanı... Ya onu yönlendirmeğe çalışanlar?...

2 Ağustos

Biyolog Doçent Dr. A.B. basmış istifayı "*Azerbaycan İlimler Akedamiya*"sından yani üniversiteden ayrılmış, külüstür bir basımevi açmış. İlk iş 1992 için takvim basacak. Duvar takvimi. Takvimi posterine İstanbul'dan getirtilen bir dinsel risaleden alıntılar yapacak. Benden okumamı ve çevirmemi istiyor. Risaleyi alıp inceliyorum. Doksan dokuz tane Arapça Tanrı adı sıralanmış. Kim ki bu doksan dokuz adı okur, yeri cennettir...

"Böyle şeylere inanır mısınız?"

"Bugüne dek inanmadık, yadsıdık, ne geçti elimize? Bundan böyle inanırsak ne kaybederiz?"

"Doğru... Ne kaybedersiniz?"

Aynen okuyorum,

"Cenab-i Hak kullarına ihtiyaçlarını gidererek sebep ve vesilelerini göstererek (Üdni yesteciblekûm) ayeti celilesini inzal ve..." Yazı sürüyor ve sonunda cennet anahtarı adları: "Huvellahullezi, la ilahe illahü el-rahman errahim, el-Melik, el Muheyim..."

Biyolog Doçent Dr. A.B. bu adların anlamını istiyor benden. Teker teker çeviriyorum ve A.B.'nin asistanı **Biyolog Dr. Leyla** hanım nòt alıyor. Dr. Leyla da hocası gibi ayrılmış Üniversiteden, bugünlerde hocasının açtığı Basımevinde çalışmağa başlayacak. Ben,

"Aslında bu adların sözlük anlamları istenilenden uzak. Yani bunları bir din adamı yanıtlamalı", diye düşünürken **Doçent A.B.** önümüzdeki metne bakarak, "Burada", dedi. "Doksan dokuz ad yok ki. Tam üç kez dikkatle saydım, doksan sekiz tanedir..."

İstanbul'dan gelen Cennet Anahtarları eksik miydi?

3 Ağustos

Bakû televizyonu iki kanaldan yayın yapıyor. Moskova'dan da iki kanal seyredebiliyorlar. TRT'yi falan gördükleri yalan. Üstelik programın hiç albenisi yok, ne Brezilya dizileri, ne Dallas, ne de Hanedan... Kimse gözünün ucuyla bile bakmıyor televizyona. Olsun ben geçtim ekranın karşısına.

II. kanalda bir açık oturum. İç güvenlikle ilgili. Gençler arasında suç oranının yükselmesinden, işsizliğin çığ gibi büyümesinden, uyuşturuculardan yakınılıyor. Oturumu yöneten, sözü *Milis***Şefine* verdi. *Şef*, "Azadlık, dedik ama" diyor, "düşün sokaklara kendinizi dövün demedik."

Bir anda oturum konusu değişti. Konuşmacıların hepsi, bir sürü *kara giyimli insanların* başlarını, göğüslerini döverek, sırtlarını zincirlerle yaralayarak sokaklarda toplu halde dolaşmalarını hoş görmüyorlardı... *Neymiş? Muharremmiş!...* Demek ki Muharrem yası dolayısiyle yapılan dinsel gösteriler yönetimin pek hoşuna gitmiyor.

Aslında yönetim haksız. Ateizm ölmüştü, yaşasındı teokratizm.

Kalktım Bakû'nün tarihsel bir anıtı olan **"Taza Pir"** camisine gittim.

"Taza Pir" Bakû'de bulunan iki işler camiden görkemlisi olanı. Ötekisi daha küçük bir yapı, **"Gök Mescid"** adında. **"Taza Pir"** aynı zamanda **Güney Kafkasya Şeyhülislamlığı Merkezi.** Bir tür *Diyanet İşleri Başkanlığı.* (Şekil 4)

Şekil: 4, Bakû, "Taza Pir" camisi.

"Taza Pir"in kubbe altı dörtgen bir salon. Çepe çevre döşeli minderinin yedi-sekiz mümini var, bağdaş kurmuş tesbih çekiyorlar. Girişin sağında kara bir perdeyle kapalı bölmenin ardından kadınların gürültülü sesleri duyuluyor. Bir resmini görmüştüm burasının. 1919 yılında çekilmiş olacak. Bakû'yü işgal eden İngiliz ordusu kıtalarında bulunan Hintli Müslüman askerlerin bu camide politik bir konuşma dinlediklerini gösteriyordu. Camii külliyesine geçtim. **Şeyhülislam Allahşükür Paşazade**'yi görmek istedim. Bulamadım. Yerine Cebrail Mikailoğlu bakıyor. Huzuruna çıktım. Çember sakallı, geniş omuzlu, boylu poslu kırmızı yanaklı bir din adamı. *Molla, Ahund,* belki de *Hüccetilislam...* Bilmiyorum. 35 yaşlarında.

İletişim çok kolay kuruldu. Aslen Bakû'lü olduğum, yirmi yıl İran'da yaşamışlığım, şimdi de Türkiye'de bulunmam ilgisini çekti.

Cebrail Mikailoğlu, Bakû'nün Nohani köyünde doğmuş. Babası onu molla yetiştirmek istemiş, ama ne köyünde ne de civar köylerde bu görevi üstlenecek yürekli bir ahund bulamamış. Sonunda bir kadın molla onu eğitmiş. Tabii bununla kalmamış. Özbekistan'daki bir medreseyi bitirmiş ve üç kez de Hacca gitmiş...

Hemen İstanbul'un güzel camilerinden söze girişiyoruz. Ama içinde bir burukluk var, neden sonra açıldı. Önce klima cihazının düğmesini dibine kadar açtı, gürültü olsun diye, sonra koridoru kolladı, bizi

*-Polis

dinleyen olmasın. Molla İstanbul'a da bir kaç kez gelmiş. Özellikle Ramazan ayında sabahlara dek dolup taşan camiler mest etmiş onu. Ama Devleti sevmemiş...

"Neden?"

"Bu sizin büyüğünüz değil miydi, Amerika'da beyanat veren; Azerbaycan'lılar Şii'ler, biz Sünni. Onlar İran'lılara yakın, bize değil, diye?"

"Evet, ama o bir sürç-i lisan idi sonradan düzeltildi."

"Sürçse şimdi neden bizi mezhebimizden çıkarmak isterler?"

"Bu nasıl olur?"

"Sürekli gönderdikleri; Sünni mezhebi telkin eden kitaplar, broşürler, ayrıca mevlit ve duaları içeren ses ve görüntü kasetleri... Yooo, bu yayınlar bize uymaz. Kurumumuz hepsini toplayıp kilit altında bulunduruyor, cemaate intikal ettirmiyor...

"Peki, cemaatiniz yani dindar kimseler kalabalık mı? Din eğitiminiz, yani namaz ve dua öğretiminizden hoşnut musunuz? Bu konuda Devlet olanaklarından yararlanıyor musunuz?"

"Her Azerbaycan'lı cemaatimizdir. Hepsi namaz ve dua bilir. Bilmeyenler buraya gelir biz öğretiriz. Bu anda bin kadar ilkokul öğrencisine burada "Taza Pir" külliyesinde namaz ve dua öğretiyoruz. Ayrıca başka kent ve köylere de molla ve ahund yetiştiriyoruz.

Masraflara gelince. Bize devletin hiç bir hayrı yoktur, biz adaklar, fitre, zekat ve bağışlarla yaşıyoruz.

Radyo ve televizyonun dinsel yayınları kısıtlıdır, yetersizdir. Çoğu zaman yarar yerine zarar getirir. Bu gavur icatları zaten çoğunlukla zararlıdır. Şu Türkiye'den gelen sinema video kasetlerini kastediyorum. Hemen hemen her evde seyrediliyor... Sistematik bir biçimde dinsizlik, ahlaksızlık, içki, esrar, kumar ve fahişeliği telkin ediyor. Göndermesinler bize bu fuhuş kasetlerini..."

Mikailoğlu çok kızıyor. Kendisine Türkiye'de dinin çok güçlü olduğunu söylüyorum Camileri anlatıyorum, minareleri. Fırsat vermiyor.

"Ben bütün o camileri gezdim. Camilerin büyük ve muhteşem oluşu, minarelerin ince ve uzun oluşu İslama hizmet etmez. Devlet laikim diyor ve dine düşmanlık besliyor..."

"Hayır!"

"Lütfen dinleyin. Her halde bilirsiniz. 250 yıldan beri İstanbul'da Şii cemaate hizmet veren bir cami var."

"İran'lıların camisi mi?"

"Evet. Yedi yıldan beri bu caminin ahundluğunu yapan **Hüccetülislam velmüslimin Şeyh İsmail Sabegi**'ye ne oldu? Nasıl bilmezsiniz? İslâm dünyası yerinden oynadı. Türk polisi tarafından önce tutuklandı, ailesiyle birlikte insanlığa yakışmayacak bir biçimde sınırdışı edildi. Resmi makamlara sorulunca da hiç bir yanıt alınamamış. Ben kendisiyle görüştüm. İran başbakanı **Rafsancani** Türkiye'yi ziyaretinde iki kez bu camide bir öğlen bir de ikindi vakti namaz kılmış. Şii cemaat tarafından izlenmiş ve alkışlanmış, sonra da Hüccetülislamı tutuklayıp ülekeden çıkarıyorlar ve nedenini açıklamıyorlar... Bu yapılır mı?

İran, İslam devriminden sonra tüm müslüman ülkelerince itibar görmektedir. Türk halkı da İslam devrimini benimsemiş olduğunu **Rafsancani**'ye gösterdiği sevgiyle, saygıyla kanıtlamıştır. Türkiye'deki laiklik ilkesi bunu önleyemez..."

"Peki sizin aranız nasıldı İran İslami devrimiyle? Açıkçası maddi yardım görüyor musunuz? Yalnız cemaatin adak ve bağışıyla ayakta durulmaz."

"Bizi İran mı besliyor sanıyorsunuz?"

"Sordum sadece... *Ali Ayağı* türbesinin giriş kapısı üstünde **İran Devlet arması** konmuş da..."

"Bırakın İran'ı. Sizinle Türkiye ve Azerbaycan ilişkileri üzerine konuşalım. Türkiye Amerika güdümünde ulusçuluk devinimini körüklüyor. Uluşçuluk emperyalizmin çirkin yüzüdür. Zayıf halkları sömürme aracıdır. Azerbaycan'lılar Türk dilli halklardandır. Aynı dili konuşan bir çok değişik uluslar gibi. Türkiye'nin ulusçu tutumu burada miting ve kargaşa, ardından teröre, iç savaşa dönüşebilir. Kaygılıyız. Çünkü biz ulusçuluk ilkesine değil, İslamın temeli **Kuran**'a kailiz."

"Son bir sorum var. Ülkenin bir de *abece sorunu* var Müslümanlıkla birlikte kabul edilen Arap yazısı, Sovyet yönetimi tarafından önce *Latine* sonra da *Kirile* çevrildi. Şimdi yine değişim isteniliyor. Bu konuda sizin fikriniz nedir?"

"Evet değişmeli... Ama aslına değişmeli. Her şey aslına rucu eder. Bizim dinimiz İslam, dilimiz de İslam olmalı."

"Yani Arapça mı konuşmalı?"

"Hayır, siz yazıyı sordunuz. Yazımız Kuran yazısı olmalı. Ve kesinlikle olacaktır. Bu konuda çok güçlüyüz, televizyonla, kitaplar broşürler ve elifba kurslarıyla eski harfleri öğretiyoruz." (Şekil 5)

Mikailoğlu bu konuda yaptıkları çalışmaların ürünlerini sergiledi. Sonunda bana vermek üzere bir paket hazırladı.

Şekil: 5, Z. T. Hacıyeva'nın hazırladığı, "Eski Elifba" adlı Arap abecesini öğreten kitabın kapağı.

Şekil: 6, Kiril abecesiyle basılan Kuran-i Kerim ve Azerice çevirisinin kapağı

Şekil: 7, Bakû'da basılan Kuran'ın Fatiha suresi. Altyazı kiril abecesiyle okunuşudur.

Şekil: 8, Fatiha surisinin Azericesi.

(Şekil 6-7-8)

"Başka bir elifbayı düşünmemiz olası değil. Bunu özellikle vurguluyorum. Türkiye bize engel olmasın. Dilimize hiç de uymayan elifbasını bize zorla giydirmesin. Başaramayacaktır. Rus kafiri 70 yıllık iktidarında ne dinimizi ne de dilimizi değiştiremedi... Türkiye de değiştiremiyecektir."

"Ya İran?"

Bu ne biçim soru? İran bizim isteklerimize uyuyor, bizi değiştirmek hevesinde değil ki. İşte kanıt."

Molla elime yarısı eski harflerle, yarısı kirille İran'da basılan ve Azerbaycan'da dağıtılan, "**İslami Birlik**" gazetesini tutuşturdu. Şaşkınlıkla savunmaya geçmişim: (Şekil 9-10-11)

"Türkiye konusunda biraz önyargılı değil misiniz? Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı ilkokullarda din eğtimi yapıyor. Ayrıca 4 tane İlahiyat Fakültesi var, 400 tane İmam Hatip Okulu, 5000 Kuran Kursu... Türkiye'de ibadete açık 65000 cami var, hem de tüm giderlerini Devlet karşılar, böyle adakla, bağışla değil..."

"Öyle mi?" dedi hayretle Molla. "Çok memnun oldum. Çok sevindim. Darısı bizim başımıza."

Aynı gün

*"Halk Cephesi"*nin yeni **Karargahı**,, eski bir okul binası, *"Taza Pir"* camisine yakın.

ИСЛАМИ БИРЛИК

БӘҺРЕЈН ДОВЛӘТИ ЧАРШӘНБӘ ТАСУА ВӘ АШУРА КҮНЛӘРИНИ ИСТИРАҺӘТ КҮНҮ ЕЛАН ЕТМИШДИР

ЧОРЧ БУШ СОВЕТ ИТТИФАГЫНА ЈАРДЫМЫ, СТРАТЕЖИК СИЛАҺЛАРЫН МӘҺДУДЛАШДЫРЫЛМА МУГАВИЛӘСИНИН ИМЗАЛАНМАСЫНА БАГЛЫ БИЛМИШДИР

ТҮРКИЈӘДӘ ТӘРТИБ ЕДИЛМИШ БИР МӘДӘНИ ЈЫҒЫНЧАГДА ДЕЈИЛМИШДИР: "ИМАМЫН ГОРБАЧОВА КӨНДӘРДИЈИ МӘКТУБ ССРИ-НИН ЧӨКМӘСИНӘ ТӘКАН ВЕРМИШДИР"

Şekil: 9, Tahran'da basılan Kakû'de dağıtılan "İslami Birlik" gazetesinin kiril abeceli küpürü.

اسلامی بیرلیک

بؤیوک عاشورا حادثه‌سی اسلام
انقلابینین اساس تملیدیر

Şekil: 10, Aynı gazetenin Arap abecesiyle yazılan sayfasının küpürü.

اسلامی بیرلیک

تورکیه‌ده ایرانیلار مسجدینین امام جماعتی حجت‌الاسلام والمسلمین اسماعیل سابقی اسلامی بیرلیکه بیر دانیشیندا:

تورکیه دؤلتی اسلاما دوشمنچیلیک بسله‌ییر

* جناب هاشمی رفسنجانی تورکیه‌ده اولارکن مسلمان خالقین، اونا گوسترديگی قایغی اسلام انقلابینین بوراخدیغی تأثیرین درینلیگینی گؤستریر.

Şekil:11, "İslami Birlik" gazetesinde bir manşet: "Türkiye Döleti İslama düşmançlık besliyir."

"Geçiyordum, uğradım" diyerek süzüldüm içeri. Önder **Abulfazl Aliev** (Elçinbeyli)yi gördüm. Saçı sakalı, giyimi kuşamı çok düzgün ama yorgun ve bezgin bir hali var.

Sibirya'nın bilmem neresinde askerlik yaparken Rus'lardan dayak yiyen er C.D. naklinin yaptırılmasına yardımcı olsun istiyor...

İran Azerbaycan'ından turistik bir gezi için gelen Dr. E.F. vize süresinin uzatılmasına vesile olsun ister... Bir sürü Karabağ'dan gelenler var, Nahçivandan...

Kucaklaştık, öpüştük, Azeri usulü tek yanaktan değil, Türk usulü her iki yanaktan.

Kendisine, geçen yılki ziyaretimde çektirdiğimiz fotografları verdim. Geçen yıl Atatürk ve Türkan Şoray portreleriyle süslü odasında, ben iskemlede, o yer yatağına oturarak söyleşmiştik.*

"Sizi bekliyordum" diye söze başladı. "Gelişinizi ajans haberlerinde ve gazetelerden öğrendim. **Anar**'dan bir roman çevirmişsiniz... Evet, **Anar** yurdumuzun yetiştirdiği nadide evlatlarındandır. Eserleriyle de yurda hizmet ediyor, kuşkusuz. Ama siz bu işe devam edecekseniz, **Bahtiyar Vahapzade**'nin şiirlerini çevirin, ya da..." sustu, düşündükten sonra sürdürdü, "ya da **Halil Rıza**'nın... Sonra buradaki yazar dostlarınıza söyleyin **Nihat Atsız**'ın yapıtlarını, **Mehmet Akif**'in şiirlerini Azericeye çevirsinler, yayınlasınlar. Yurdumuz için yararlı olur.

Abulfazl Aliev (Elçibeyli)nin hayır duasını alarak ayrıldım.

Eski Sovyetler Birliği, yeniden yapılanırken, taksi işletmeciliği de yeni bir düzene kavuştu. Şimdi taksiler taksimetre yerine pazarlık ve götürü usulüyle çalışıyorlar. Ayrıca her özel araç sahibi isterse taksicilik yapabilir. Öyleyse siz de her geçen arabaya taksiymiş gibi dur diyorsunuz. Yalnız dur demek için caddenin ortasına çıkmalısınız...

Yanmış bir yapının önünden geçtik. Bindiğim özel arabanın sahibi anlattı, "Geçenlerde Muharrem'in 10'unda yani kutsal *Aşura* günü bu binada bulunan gazino kapatmamışmış kepengini..."

"Eeee?"

"E'si işte ortada; icabına bakıldı."

*- Yazarın, *Toplumsal Kurtuluş*, sayı 29-30, Ocak-Şubat 1990'da yayınlanan "**Bakû**" başlıklı yazısına bkz.

PKK yayın organı Serxwebûn'un Eylül 1991, 117. Sayısında, 15 Ağustos'un 8. yılına girerken bir durum değerlendirmesi yer alıyor. Değerlendirme yazısında, savaşın gelişimi ve geldiği noktada, Botan-Behdînan alanında Savaş Hükümeti kurmanın gündemde olduğu, bunun imkanlarının yaratıldığı tespit ediliyor. Türkiye devrimcilerine de kapılar açılıyor...

Yazıyı kısaltarak sunuyoruz.

PKK: "SAVAŞ HÜKÜMETİNE YÜRÜYORUZ"

15 Ağustos Atılımının 8. yılına bağımsızlığa doğru atılmış görkemli bir adımla girdik: Hedef bu yıl içinde Botan-Behdînan alanında savaş hükümetini ilan etmek, yani devletleşmeye doğru dev bir adımı daha atmak. Körfez Savaşı ile birlikte iyice hız kazanan Kürdistan'daki gelişmeler hızından hiçbir şey kaybetmeksizin sürüyor. Ortadoğu hala dikkatlerin üzerinde toplandığı, her an sıcak gelişmelerin yaşanması beklentisinin devam ettiği bir konumda. Irak'a yönelik yeni bir harekât hazırlıklarının yapıldığı söylentileri giderek yoğunlaşıyor. TC ile işbirlikçisi Güney Kürdistanlı güçler arasındaki ilişkiler Eylül ayı içinde de yoğunlaşarak sürdü. Buna karşılık 12 Eylül faşizminin 11. yıldönümünde TC'nin iç bunalımı derinleşmeye devam etti. Seçim süreci bir yandan halkın gündemini çarpıtmaya yönelik çabaların hızlanmasına vesile olurken, diğer yandan da birçok gerçeği gözler önüne seriyor, güçleri, ilişkileri iyice netleştiriyor. Bir yandan seçim hengamesi içinde olan TC, diğer yandan Kürdistan'da peşpeşe darbeler yemeye devam ediyor. İçerde çözümsüzlüğü artık ayyuka çıkan Türk devleti "sınırötesi" harekâtlara ve bu yönlü yeni hazırlıklara bu ayda da devam etti. Bütün bu ve diğer birçok gelişmeyle Eylül ayı sıcak aylardan biri niteliğine büründü.

***

Diğer yandan Ortadoğu'daki diplomasi trafiği de yoğunca sürüyor. ABD bir yandan yeniden savaş naraları atıp askeri faaliyetlerine hız verirken, diğer yandan da Ortadoğu'da başını ağrıtan sorunlara istediği yönde biçim vermek için çabalarını sürdürüyor. Bu yolda gerçekleştirilmesi kararlaştırılan Ortadoğu Konferansı için zaman yaklaşırken, İsrail'in etrafındaki tecrit çemberinin kırılması yolundaki çabaları da hızlandı. Bölgedeki Araplar ile [illegible] yönetimler ve güçler karşısında İsraili güçlendirmeyi ve hareket sahasını genişletmeyi amaçlayan ABD'nin de desteğiyle TC-İsrail ilişkileri tırmanmaya başladı. Ağustos ayı içinde Göcek'e gizlice gelen İsrail İşçi Partisi lideri Şimon Perez ile Özal arasında gizli görüşmeler yapıldı. Bu görüşmlerde Bekaa'daki PKK kampına karşı ortak saldırı üzerinde de anlaşıldığı belirtiliyor. Bunun yanısıra görüşmelerde İsrail-Türkiye arasındaki ilişkileri her yönden geliştirme yolunda çeşitli kararların alındığı da ifade ediliyor. TC-İsrail ilişkilerinin hızla tırmandığını gösteren bir diğer gelişme de, TC'nin önerdiği Ortadoğu Su Konferansı'na son anda alınan kararla İsrail'in de katılmasının kararlaştırılmış olması. Bütün bunlar Ortadoğu halklarına karşı TC-İsrail karşı-devrim cephesinin güçlendirildiğinin ve gelecekte halklara yönelik baskı ve komploların esas olarak bu ikili eliyle geliştirileceğinin ifadesi oluyor. Halklara yönelik komplo hazırlıklarını böylesine yoğun bir şekilde geliştiren TC, Kürdistan halkına yönelik saldırılarını da bu dönemde çeşiti biçimlerde sürdürdü. Ağustos ayı içinde Güney Kürdistan'a büyük bir saldırı gerçekleştiren ve buradaki ARGK güçleri tarafından hezimete uğratılarak tanık olduğu en büyük yenilgilerden birini daha yaşayan sömürgeci T.C, bu derslerle yetinmemişe benziyor. Eylül ayı içinde burjuva basını yeni bir "sınır ötesi" harekâtının planlandığını yazarken, Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Murat Sungar da gazetecilerin soruları üzerine, "Yeni bir sınır ötesi harekat olasılık dışı değil" diyordu. Güney Kürdistan'a saldırı düzenlediği haberleri yayıldı. Gever (Yüksekova) e bağlı Çobanpınar köyü karakoluna baskın düzenleyen ARGK gerillalarının 7 askeri öldürüp 3'ünü yaralaması üzerine, gerillaların İran'dan geldiği iddiasında bulunan TC yetkilileri İran'a yönelik protestolarda bulundular. Bununla da yetinmeyip komandoları ile 17 Eylül'de Doğu Kürdistan topraklarına girip operasyon başlattılar. Aynı dönemde Güney Kürdistan'daki Xaxürke kampı da bir kez daha savaş uçaklarınca bombalandı. Ancak sömürgeciler hezimete uğradılar ve operasyonlarını kamuoyundan gizleme yoluna gittiler. Doğu Kürdistan'a yönelik saldırı bir çok kanaldan doğrulanırken TC yetkilileri haberleri yalanladılar. Bu da operasyonun başarısızlığa uğradığını gösteriyor. Diğer taraftan Bekaa'daki Mahsum Korkmaz Akademisi'ne yönelik operasyon geliştireceği de bu süreçte yoğunca dile getirildi. TC-İsrail yetkilileri arasındaki gizli görüşmeler bunun işaretini verirken, TC'nin sorunun kaynağını hep dışarıda arama hastalığı da bu yönlü plan-

ların varlığına işaret ediyor. Ancak tüm bu çırpınışlar TC'nin Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi karşısında içinde bulunduğu çıkmazın boyutlarını ortaya koyuyor. Tüm Kürdistan sathına yayılmış ve günden güne daha da gelişen bir savaş karşısında elle tutulur yanı kalmayan ve gerillalarla başedemeyen TC'nin "sınır ötesi" operasyonlarla da artık kamuoyunun gözünü boyayamayacağı açıktır.

Sömürgeciler "sınırötesi" operasyon hazırlıkları ve girişimleri ile kamuoyunun gündemini doldurup başarısızlıklarını gözden gizlemeye çalışırken, Kürdistan'da savaş tüm hızıyla sürüyor.

***

Sömürgeci Türk ordusu Kürdistan'daki savaşı kaybetmiştir. Bu gerçeği bizzat sömürgeciler de dile getirmek zorunda kalıyorlar. Seçimler döneminde güvenliği sağlamak amacıyla özel komando birliklerinin Kürdistan'a sevkedileceğini belirten sömürgeci askeri yetkililer, düzenli ordu esasına göre örgütlenmiş olan askeri güçlerinin gerilla karşısında etkili olamadıklarını açıkladılar.

***

Elindeki tüm araçları birer birer işlemez hale gelen sömürgeciler Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi karşısında aldıkları büyük yenilginin faturasını halka çıkarıyorlar. Günden güne bilinçlenen, örgütlenen ve serîhildandan serîhildana koşan Kürdistan halkı terörle yıldırılmak isteniyor. Gerillaların eylemleri ardından halka saldırıya geçen sömürgeci katil sürüleri, çocuk-yaşlı demeden halkı işkenceden geçirilip kurşunluyor, tutukluyor. Son dönemlerde gözle görülür bir artış gösteren terör eylemleriyle her geçen gün bir veya bir kaç yerde sıradan Kürdistan'lılar kaçırılıyor, kurşuna diziliyor, ölüm mangaları Kürdistan'da kol geziyor. Cizira Botan (Cizre) vd. bir çok yerde görüldüğü gibi gece yarıları evler özel tim ve askerlerce kurşun yağmuruna tutuluyor, roketatarlar ile tahrip ediliyor, savunmasız insanlarımız katlediliyor. Midyad, Nisêbin ve Kerboran (Dargeçit) 'da örneklerinde görüldüğü gibi infazlar gerçekleştiriliyor, akli dengesi yerinde olmayan zavallı insanlardan küçük çocuklara varıncaya kadar hedef ayırımı yapılmaksızın cinayetler işleniyor.

Bütün bu dizginsiz terör uygulamaları sömürgecilerin mücadelemize yönelik geliştirdikleri yeni dönem politikalarını ele veriyor.

***

Sömürgeciler 12 Eylül öncesinde de MHP'li faşistler eliyle toplumda dizginsiz bir terör politikası güderek, masum bir çok insanı katlederek, Maraş'ta olduğu gibi kitlesel soykırım hareketleri geliştirerek egemenliklerini güvenceye almak istediler. Oysa biliyoruz ki, tüm bu saldırılar karşıtını da doğurdu. Emekçiler, devrimciler kendi güvenliklerini sağlama yoluna gittiler. Ve sonunda MHP'li sivil faşistler etkisiz kaldığı içindir ki ordu şahsında resmi faşistler yönetime el koymak zorunda kaldılar. Bu gün ise Kürdistan'da örgütlü bir ulusal kurtuluş mücadelesi söz konusudur. Halkımız artık öndersiz ve çaresiz değildir. Bu örgütlü direniş karşısında devletin resmi güçleri iflas etmişken eli kanlı faşistler mi sorunu çözme gücünü gösterecek? Şüphesiz ki hayır ! Halkımız baskı, zulüm, dehşet, politikasına karşı tavrını bir çok eylemiyle olduğu gibi Amed tarihi Serîhildanı ile de ortaya koymuştur. MHP'li katiller belki masum insanlarımızın kanına girebilirler ama bu halkın da kendini savunma mekanizmaları olduğu, kendine yapılanları misliyle ödetmeyi öğrendiği unutulmamalıdır. Sömürgeci-faşistler iflası defalarca kanıtlanmış terör ve katliam politikasıyla Kürdistan sorunu çözebileceklerini sanıyorlarsa aldanıyorlar. Bu gözü dönmüşlük, bu kana susamışlık kendi sonlarını getirecektir. Terörde ısrar edenler devrimci terörün kendilerine daha da yakıcı yönelmesini davet etmekten başka birşey elde edemeyecek ve dökülen kanların vebalini boyunlarında taşıyacaklardır. Türkiye halkı da bu katillerin kanlı ellerine alet olmayı reddecek, halklarımız arasında yaratılacak kardeşçe dayanışma sömürgeci faşizmi altetme gücünü gösterecektir.

Sömürgeciler bir yandan dizginsiz terör politikası uygularken diğer yandan da kirli bir psikolojik savaş yürütüyorlar.

***

Aynı şekilde, sömürgeciler yıllardır basın-yayın organlarından dile getirdikleri safsataları, yalan propagandaları bu kez provokatörlerin dilinden kusuyorlar. Bir süre önce parti saflarıdan kaçarak IKDP ve emperyalistlere sığınan, sömürgecilere istihbarat sağlayarak Güney Kürdistan'a yöneltilen son saldırı için destek sunan provakatörler bu iddialarına sahiplenerek yazılı hale getirdikleri yalanları Kürdistan'lıların adreslerine postalamaya başladılar. Yazılarının en geniş çevrelere ulaştırılmasında bizzat TC'nin desteğini almalarının yanısıra Kürdistan'da bizzat özel timlerce propagandaları yapılıyor provakatörlerin. Bazı yurtseverler bizzat provakatörlerin adıyla katledilmiş bulunuyor. Provakatörlerin imzasını taşıyan ve Şemdinan (Şemdinli) da sokaklara bırakılan bir bildiride Midyad'da katledilen Ramazan ASLAN adlı yurtseverin provakatörlerce kendi faaliyetlerini engellediği için öldürüldüğü belirtilmekteydi.Olayı bilen çevreler, bu yurtseverin timlerce katledildiğini ifade ediyorlar. Yani, kontr-gerilla timleri ve provakatörler aynı amaçlarda birleşiyorlar, işbirliği yapıyorlar. Bunun çarpıcı bir belgesi de son dönemlerde, kızları ya da bayan yakınları ulusal kurtuluş mücadelesi saflarına katılmış bulunan ailelere provakatörlerin kendi el ya-

zılarıyla yazdıkları mektuplardır. Sömürgecilerin yıllardır halkımızın namus anlayışını kullanarak onları gerillalardan, partilerden uzaklaştırmayı hedefleyen propagandaları bu mektuplarda provakatörlerce dile getiriliyor.

***

Sömürgecilerin ulusal kurtuluş mücadelemize karşı yürürlüğe koydukları Güney Kürdistan'lı işbirlikçi güçlerle ilişkilerini geliştirip mücadelemize karşı kullanma taktiği doğrultusunda Eylül ayı içerisinde yeni adımlar atıldı. Türkiye'yi artık komşu kapısı haline getirmiş bulunan YNK lideri Talabani ve IKDP temsilcisi Dizaî'nin yanı sıra Sosyalist Parti yöneticisi Sami Abdurrahman, Halkın Partisi yöneticisi Resul Muhammed, PDK lideri lideri Huşer Zubeyri, Komünist Parti yöneticisi Fahri Kerim ile Mesut Barzani'nin özel temsilcisi, IKDP politbüro üyesi Neçirvan Barzani değişik tarihlerde tek tek veya gruplar halinde sömürgeci yetkililerle görüşmeler yaptılar.TC Cumhurbaşkanı Özal, Neçirvan Barzani'yi makamında kabul ederek bizzat görüştü.

***

Geçmişte birçok bedel ödeyerek İran ve Irak'la, yine ABD ile sıkı ilişkiler geliştirenlerin bu gün de halkımızın kurtuluşunu baltalama pahasına ve karınlarını doyurmak için PKK'ye veryansın etmeleri şaşırtıcı değildir, ama onlar adına utanç vericidir.

Bunların, "PKK'yi topraklarımızdan atarız" tarzındaki sahte kahramanlıklarının ise içi boştur, çünkü bunu yapmaya güçleri olmadığını kendileri de biliyor. Birçok burjuva gazetecisi bile yorumlarında bu gerçeği itiraf etmek zorunda kalmıştır.

Parti Önderliğimiz, TC'nin işbirlikçi Güney Kürdistanlı güçlere dayanarak PKK'yi ezme politikasının sonuçsuzluğunu ve bu güçlerin çıkmazını şu sözlerle dile getiriyor: Kullanmak istedikleri bazı işbirlikçiler vardı Güney'de bize karşı. Ankara'ya çağırdılar, görüşme yaptılar. Bu güçler, bizim üzerimize gelmeleri şurada kalsın, Güney halkının elinden kendilerini kurtaramazlar.Biz istesek onları Güney'de alaşağı ederiz. Bu politikaya da Özal fazla güvenmesin. Ben daha önce bu konuda uyarımı yapmıştım. Bu işbirlikçilere sarılmaları bizi güçlendirir. Nitekim, Güney halkı her zamankinden daha fazla bu güçleri terk ediyor" (2000'e Doğru, 22 Eylül 1991)

TC ile ilişkilerin kurulup geliştirilmesinde aktif rol oynayan Talabani, son Türkiye ziyaretinin ardından ABD'ye giderek burada görüşmeler yapmaya başladı. Bu durum, TC ve ABD ile yapılan görüşmelerin bağıntılı olduğu, perde arkasından bazı ortak girişimler üzerinde durulduğu şüphelerini uyandırmaktadır. Irak'la özerklik görüşmelerin fazla sonuç alıcı olmadığı da dikkate alındığında, ABD'nin kendi güdümünde bazı çözüm yöntemleri dayatması olasılığı gündeme geliyor. Partimizin giderek artan etkinliği de dikkate alındığında ABD ve TC'nin ortama aktif müdahaleden kaçınmayacakları ve planlarını uygulamada işbirlikçi-reformist güçlere özel yer verecekleri beklenmelidir.

Sömürgeci Türk devleti Kürdistanlı işbirlikçilere de dayanarak ulusal kurtuluş mücadelemize yönelik çok yönlü saldırılar geliştirirken, partimiz de silahlı ve siyasi mücadeleyi ustaca bütünleştirip doğru taktiklerle sömürgecilerin oyunlarını boşa çıkararak mücadeleyi yükseltmeye devam ediyor. 8. Savaş yılına Kürdistan'ın dört bir yanında boyutlanan bir mücadeleye giren ARGK, halkımızın serîhildanlarıyla da beslenerek Eylül ayı içinde de önemli gelişmeler yarattı.

***

Ulusal kurtuluş mücadelemiz yalnızca Kuzey-Batı Kürdistan'da değil, Güney Kürdistan'da da güçleniyor. TC'nin "sınır ötesi" operasyonlarına ve işbirlikçi güçlerin tüm çabalarına rağmen, Güney Kürdistan'da da güçlerimiz kalıcı bir yenileşmeyi sağlamış bulunuyor. Güney Kürdistan halkı her geçen gün daha fazla bağımsızlık çizgisi etrafında kenetleniyor. Işbirlikçi güçlerin tabanları büyük bir kaynaşma içinde, PAK saflarına kitlesel akışlar söz konusu. Silahlı Peşmerge güçlerinden topluca gelip katılanlar oluyor. Ulusal kurtuluş güçlerimiz, ülkemizin Güney ve Kuzey parçalarını ayıran sınırları fiilen ortadan kaldırarak halkımızın ve ülkemizin birliği yolunda çok önemli adımlar atmışlardır.

Ülkemizin özellikle Botan ve Behdînan alanları daha şimdiden ulusal kurtuluşçu iradenin hakim olduğu alanlar durumda. Kuzey'de Botan, Güney'de Behdînan üzerinde sömürgecilerin askeri ve siyasi hakimiyeti ortadan kaldırılmış, bunun yerine partimizin, ulusal kutuluş güçlerimizin otoritesi hakim kılınmıştır. Ülkemizin diğer bir çok alanında da parça parça gerillanın otoritesi gerçekleşmektedir. Garzan'da, Serhedan'da ve diğer eyaletlerde giderek artan bir oranda ulusal kurtuluş güçlerimizin etkinliği sağlanmaktadır. Bir çok alanda daha şimdiden ikili iktidar durumu vardır. Sömürgecilerin iktidarına karşı halkımızın iktidarı adım adım geliştirilebilmektedir. Bu tarihimizde ilk kez yaşanan çok büyük bir gelişmedir. Tüm gelişmeler Kürdistan'ın parça parça inşa edilişine tanıklık etmektedir.

PKK Genel Sekreteri **Abdullah Öcalan** yoldaş, dışımızdaki güçlerin durumu, içine girdiğimiz sürecin özellikleri ve hedeflerimiz konusunda şunları söylemektedir:

"Güçleri bölünmüştür. Garzan'da, Serhadan'da, Botan'da, gece çıkmıyor. Altı ay veya bir yılda bu alanları %75 ele geçirmek gerekiyor. %25 onların elinde kalsın. Böyle yaklaşmak gerekir. Silah çok, güç çok, her şey vardır. İlerleme olacaktır. Bunun için bü-

yük hazırlık vardır. İlerleme olacaktır. Güney'de de rejimin askeri kalmamış, hepsi çıkmış. Bazı aşiretler paralı askerlikler oluşturmuştur, para olmazsa etraflarında kimse kalmaz. Paralı askerler savaşamaz, hele gerillaya karşı hiçbir şey yapamaz. 36.Paralel üzerinde bunu yapıyorlar. Bunlar sorun değildir, halledilir. Önemli olan burada savaşın geliştirilmesidir. Kitle bunlara karşıdır. Eksik kalan ve sorun olan, önderliktir: biz de buna el attık. Çalışmalarımızı Güney'e kaydıracağız. Bu alanda devlet oluşmalıdır.

***

Botan'a yönelik devletleşme planlaması yapıyoruz. Küçük bir devlet, halkın iradesini esas alan bir devlet çabalarımız yoğun. Görüyorsunuz, biz dört parçayı bir yaptık: sınırları delik-deşik ettik... Parça parça devletleşme geliştireceğiz. Halkın egemenliğine girmiş köy, mıntıka, bölge oluşturulmalı ve savaş ekonomisi geliştirebilmeliyiz... O eski yaşam artık bitti. Artık özgürlük temelinde nefes almalısınız, ciğerlerinize artık devletleşmeyi çekin... Halkın egemenliğine sokulması gereken alanlar açılmalı ve bu esaslar üzerinde yoğunlaşmalıdır...

15 Ağustos'ta 7 yıl doluyor, biz 8. yıla giriyoruz. Bu yıl zafer yılı olsun. Bu vatan parçalarında halkın iktidarı, halkın bağımsızlığı ve özgürlüğü sağlanmalıdır. Düşmanı düşürerek kendini başa getirme hedefimiz olmalıdır. Bunun dışında bir şey istemeyiz. İşte, büyük düşünce, büyük amaç, büyük karar, büyük çalışma, büyük insanlık budur. Şimdiye kadarki yaşamımız çaresiz, rezalet bir yaşamdı. Bu yeni yaşam ise altın gibi yaşamdır. Biz 20 yıldır bu rüyanın üstündeydik, şimdi gerçeğe dönüşüyoruz. Biliyorsunuz ki, bunları büyük güçle, kuvvetle, inançla var etmişiz.

Özellikle Güney Kürdistan ve Botan dediğimiz saha üzerinde büyük bir iktidar boşluğu doğmuş bulunuyor. Geçekten boşluk ileri düzeydedir: hem siyasi, hem askeri niteliktedir. Böylesine bir alanın durum değerlendirmesini doğru yapmak, yerinde yapmak, zamanında yapmak ve mutlaka o boşluğu halk iktidarıyla, halkın silahlı güçleriyle doldurmaya çok büyük önem vermek, tarihin ender fırsatlarından birisini değerlendirmek, biriken olanaklardan yararlanmak ve bunun sonucunda çok ciddi bir adımı, tarihi bir adımı, bir halk iktidarına doğru yürüme şansını değerlendirmek oluyor ki: halkımızın tarihinde, Ortadoğu halklarının tarihinde bu, gerçekten çok büyük bir adımdır. Bu, artık eskisi gibi bir devrim hayali değildir, bir devrim umudu değildir, uygun adımlarla gün be gün gerçekleşecek bir planlamadır. Düşman kadar, ondan daha fazla artık kendimizi güçlü kıldığımız ve doğru yürürsek, ciddi hatalar yapmazsak, ondan daha fazla hükmedeceğimiz, bizzat hükümet haline geleceğimiz bir fırsat oluyor: küçümsememek gerekir.

Unutmayın ki, devrimciler biraz fırsatları değerlendirdiklerinde, önder olduklarını kanıtlamak durumundadırlar. Nereden bakarsak bakalım, biz burayı doldurmak zorundayız. Ne gibi zorluklara, ne gibi güçlüklere mal olursa olsun, burada artık halk iktidarının inşası hızlandırılmalıdır. Şimdi Botan-Behdinan kısmında geçici bir hükümet veya bir halk iktidarı olasılığı var mıdır, yok mudur sorusunu da planlamamıza dahil etmeliyiz. Hatta bu parça için sloganımız, önümüzdeki dönem itibarıyle, bir halk iktidarının -ister sürekli ister geçici- gelişme olasılığı olmalıdır...

Belki bütün Kürdistan üzerinde biz ve düşman aynı etkinlikte olmayabiliriz. Dolayısıyla bizim devrimimizin parçalı gelişeceğini söyledik. Her bölgede parça parça gelişmesi kaçınılmazdır. Ama bugün düşmanın en çok zorlandığı parçalarının da Botan-Behdinan olduğu açıktır. Ekonomik, siyasi, askeri tedbirlerle artık bu işi bundan daha fazlasıyla yapamaz. Devreye Güneyli işbirlikçileri soktular: bunları ağırladılar. Bunlar Ankara ile irtibatlıdırlar. Son Güney saldırısı olduğunda, "biz haber verdik o Güneyli güçlere diyor". Demek ki, bu saldırıları ortaklaşa yürütmek niyetindeler. Kaderlerini birbiriyle birleştirmişler. Halka karşı gizliden yaptıkları 30 yıllık suç ortaklığını şimdi de yapıyorlar. Bu suç ortaklığını şimdi de yapıyorlar. Türkiye ile yapıyorlar, Amerika ile yapıyorlar, Bağdat ile yapıyorlar. Hiç de sağlam güvenceleri olmadığı halde, bu suç ortaklığını sürdürüyorlar. Bu doğru ilkeler temelinde bir ilişki de değildir, taktik bir hedefleri bile yoktur ama, taktik düzeyde halkın aleyhine olamayacak yaklaşımları da yoktur. Burada şahısların çıkarı vardır, bazı aile ve aşiret çıkarları vardır. Ve bunlar da halkın, ulusun çıkarlarıyla mutlak karşıtlık içindedir...

...Bir kez daha bütün vatan parçaları üzerine ve hatta komşu halkların da bünyesinde daha fazla akmaya doğru giderken, önemli başarıların sahibi olmak eldedir. Yine, en temel savaşımızda, halk iktidarı yürüyüşümüzün sonucu olarak küçük bir vatan parçasında ve her zamankinden daha fazla fethetme imkan dahilindedir. Bir özgür vatan parçası şiarına ulaşmak gerçekleşebilir. Rüya olmaktan da öteye bu bir planlama, hesap, çalışma işidir. Ona yol alıyoruz. Bu çok soylu ve güzel bir yol alıştır.

***

O halde böylesine önemli bir fırsatı, böyle bir yürüyüşle değerlendirme şansını yakalamışız. Bu bize büyük bir nimettir, diyeceğiz. Bu bize büyük bir armağandır, diyeceğiz. Ne mutlu buna kavuşturanlara, diyeceğiz: Üzerine yürüyeceğiz ve mutlaka başaracağız."

Yalçın Küçük'ün, yakında Tekin Yayınevi'nden çıkacak olan *Türkiye Üzerine Tezler* dizisinin 5. kitabından aldığımız bu bölümün devamını gelecek sayımızda yayınlayacağız.

DÜZENDEN DÜZENE GEÇİŞ

Teori, öncelikle bir bilgi türüdür. Ancak bilgi'dir.

Teori, hep eski dönemlerin bilgisine dayalı bir kurgu'dur.

Toplumsal "doğa" için bunun kaçınılmaz olduğunu düşünüyorum. Teori, bir bölümü gözlem olan bilgilere dayanılarak kuruluyor. Hepsinin tarihli olması kaçınılmaz görünüyor.

Bütün bunları yazarken, Marx'ın basit meta üretimi şemasını göz önünde bulunduruyorum. Mükemmel bir soyutlama ve mükemmel bir üretim düzeni şemasıdır, ancak gerçekten kapitalizmin çocukluk, belki de bebeklik dönemini yansıtıyor. Artizanal, zanaatçıların etkin üreticiler oldukları bir düzen için, basit meta üretimi şemasından daha bilimsel, daha özlü ne olabilir; metaların saydamlaştıkları bir tarih aşamasına işaret ediyor. Hem feodalitenin bağrındaki elleri usta üreticiler ve hem de kapitalizmin eşiğindeki manüfaktürlerden çıkıyor. Kundura ile orak ya da iskemle ile kürek değiştirilirken, hem değiştiren, hem de bilimsel "burjuva" iktisatçılar, derinin, tahtanın, demirin ötesini görebiliyorlar; değiştirilenin eşit ölçüde işgücü olduğunu anlıyorlar.

Marx, geçmiş tarihli bilgiye dayanarak kurduğu yapıyı, yaşadığı günlerin uç hareketlilikleriyle, bunlara uç eylemler diyorum, düzeltmeye, değiştirmeye ve geliştirmeye özen gösteriyor. Bunu, kaçınılmaz ve son derece sağlıklı bir yaklaşım olarak görüyorum; "ileri" teori uç eylemlerle düzeltilmek durumundadır. Çünkü en "ileri" teori de, eninde-sonunda, tarih açısından geri bilgilere dayanıyor.

Bir parantez açıyorum: Bu dönemde sanatçı da zanaatçı da "artizan" olarak biliniyor. Aslında henüz birbirinden ayrılmıyor; birinde bütün hünerler görülüyor. Belki de bütün artizanların piri Leonardo da Vinci'dir; fizikçi, mimar, ressam ve her meslekte usta bir adam'dır. Da Vinci belki de pir, fakat, buradaki tartışma açısından Mikel Angelo'nun öyküsü son derece öğretici olmalıdır; yarattığına, ya da iktisatçının fazla sirküle ettiği sözcükle, ürettiğine, hayranlıkla çekicini fırlattığı hep söyleniyor ve biliniyor. Mikel Angelo'da çarpıcı bir biçimde anlatılan bu davranış az veya çok bütün artizanlarda var.

Bunu tersinden de çözümleyebiliyorum; üreticinin kendisine güveni, bir anlamda hayranlığı, Mikel Angelo'nunki eninde-sonunda kendisine hayranlıktır, üretmekten ve üretebildiğinin güzelliğini görebilmekten kaynaklanıyor. Bu, iyi bir ayakkabıcıda, iyi bir marangozda, iyi bir mobilyacıda var; ancak, örnek olsun, büyük bir ilaç fabrikasında bütün dikkatiyle, önünden geçen konveyer üzerindeki ilaç kutularına fiyat etiketi yapıştıran işçide olmuyor. Neden olsun; tam tersine, kendi halinde, hiçlik duygusuna kapılmasını kaçınılmaz görüyorum.

Kendi halinde üreticinin, emekçinin ve giderek işçinin kendine güveni, basit meta düzeninde ortaya çıkıyor. Zaman içinde, kendi halinde işçinin, kendine güvenini yitirme süreci başlıyor. Kendi halinde işçinin güven eksikliğini tamamlamasının yolu, artık üretimi sürdürmek değil, sık sık ve kütlesel olarak üretimi kesmesinde yatıyor.

"Güven" bu çalışmanın, gizli tema'larından birisidir. Parantezi burada kapatıyorum.

Yönteme çok önem veriyorum; Marx'ı yönteme indirgememekle birlikte yöntemini yeni yorumlara kavuşturmaya çalışıyorum. Teknolojik yeniliklerin bütün çalışma duvarlarını zorladığı bir dönemde yaşıyor ve yazıyor; geçmiş tarihli bilgiye dayanarak kurduğu yapıyı, yaşadığı günlerin uç hareketlilikleriyle, bunlara uç eylemler diyorum, düzeltmeye , değiştirmeye ve geliştirmeye özen gösteriyor. Basit meta düzeninde teknolojik yeniliklerin taarruzu söz konusu değil; hep kendisini tekrarlayan, içine binlerce yılın sığdırıldığı bir anda kendisini sonsuz olarak tekrarlayan bir üretim süreci kuruluyor. Bu, toplumsal doğa'daki uç eylemlerle, teknolojik yenilikler ve diğer toplumsal aktivitelerle, yeniden ele alınıyor.

Bunu, kaçınılmaz ve son derece sağlıklı bir yaklaşım olarak görüyorum; "ileri" teori uç eylemlerle düzeltilmek durumundadır. Çünkü en "ileri" teori de, eninde-sonunda, tarih açısından geri bilgilere dayanıyor. Böylece teori ile pratik arasındaki ilişki, "ileri" teori ile uç eylem ilişkisine dönüşmüş oluyor.

Sadece bu kadar değil; her zaman tarihli bilgiye dayanılarak kurulan teori'nin uç eylemle düzeltilmesinin, her zaman, ileriye dönük bir sonuç vereceğini

sanmıyorum. Uç eylem, bazan bir duvar olarak algılanabilir; duvarı aşamamak, duvarı bir teoriye dayanak yapmak ya da "teorisizleştirmek" teorik düzlemde kısırlaşma sürecinin başlaması anlamına geliyor. Bu teoriden kopmak demektir; teorik düzlemde, kısırlaşma ile yok olma birbirinin aynı oluyorlar.

> ***Şiddetin kütlesini artıran , atomize eden ve küçük dozajlarda sürekli bir şekilde enjekte eden bir sistem var; çelişkileri ortadan kaldırmıyor. Ancak çelişkileri algılayan akıl üzerinde çalışıyor; tekelli düzende insan aklının ayırma, kurma ve tutarlılığı sınama özellikleri, yavaş yavaş, siliniyor. Bu, aklın ortadan kalkması anlamına geliyor. Uzmanlarda, uzmanlaşmış aklı koruyarak kütleleri akılsızlaştırma, tekelli düzenin temel çizgisi olarak ortaya çıkıyor.***

Avrupa'da sosyalist devrimin şanssızlığı, genç sosyalist düzenin önüne çıkmış bir duvar oldu; Lenin hayattayken de, bu duvarın bir "teori" olarak kabul edilmesi konusunda tereddütler yaşandığı biliniyor. Duvarı, buradaki uç eylemi, teori saymak, iki düzenin birlikte yaşamasını kabul etmek anlamına da geliyor; bu ikinci aşama oluyor. Buradan, birlikte yaşayacağı teorileştirilen eski düzene yetişmek türünden üçüncü teorik aşamaya geçiliyor; yetişmek, her zaman benzemeyi de içinde barındırıyor. Benzemek, yok olmak'tır.

Bu nedenle, her zaman tarihli bilgi ve gözleme dayalı teoriyi düzeltmek için sadece uç eylemlilik ile yetinilmemesi gerektiği sonucuna yaklaşıyorum; görebildiğim bir diğer düzeltme imkânı ütopya'dan çıkıyor. Ütopya'nın ise üzerinde yükseldiği iki dayanağı var. Bunların birincisi insanın iyi'ye yatkın olduğu ve ikincisi de insanın hep yaratıcı olduğu inançlarıdır.

Teorinin sınırı, tarihli bilgi ve gözleme dayanmasından geliyor; ütopya, geçmişten gelen sorunları, insan aklının sınırlarını kaldırarak yine insan aklıyla çözme denemesidir. Geleceğe ve özgürlüğe açılan bir yanı var; akla dayanmasına karşılık, bilimsel olduğu kesinlikle söylenmemelidir. Bilimselliğin tutarlılık ve gerçekçilik sınamaları, ütopyalarda bulunmuyor.

Bu çığırı açan ve sözcüğü de ortaya atan Thomas More'dur; Sekizinci Henry dönemi bir aydın-yönetici olarak ortaya çıkıyor. Çıkış tarihinin iki özelliği var; büyük keşiflerin hemen arkasından geliyor. İkincisi, bütün kurumların çözülmeye başladığı, Henry'nin bağlı olduğu Roma Kilisesi'ne başkaldırdığı bir zamanda, Thomas More, ilk Ütopya'yı yazıyor. Her ikisinden de bir anlam çıkarıyorum: Hem büyük coğrafi keşifler ve hem de çözülüş, insan ufkunun genişlemesi ve hayal gücünün artmasıdır.

Böyle bir ölçüt, üç büyük ütopyacının, Owen, Saint Simon ve Fourier'nini zamanında da geçerlidir; bunlar da, büyük teknolojik buluşların uygulandığı bir tarih aralığında ütopyalarını kuruyorlar.* Büyük teknolojik buluşlar, insan aklının sınırlarını eritiyor.

Ancak ister büyük coğrafi keşifler ve isterse büyük teknolojik yenilikler olsun, insanoğluna, bir büyük mesaj getiriyor; "insan güçlüdür" mesajı, kaçınılmaz olarak insanlığı sarıyor. Güçlülük güvenli olmak demektir; güvenli olmak, birbirini izleyen eylem birikimi ile güç toplamak anlamına geliyor.

Buradan, insanlığın, eylemlerle beslenen güven duygusu olmadığı takdirde ütopyanın doğamayacağı sonucuna doğru uzanmış oluyorum; güvenin, kollektif ve toplumsallığı ile ilgili görüşlerimi de tekrarlıyorum. Bir başka coğrafyada bir insanlık başarısı, bu başarının ezmediği bütün insan toplulukları için bir güven kaynağıdır; güven, bir ezen durumu yoksa, bir topraktan diğerine bir yanardağdan dökülen lav türünden, akıyor.

Güvenlilik duygusu, eylemlilik hali için en az koşuldur; bu olmadan herhangi bir hareket başlamıyor. Fakat eylemlilik, sonuç sağladığı ölçüde, güven duygusunu artırıyor. Ütopyayı, bu çözümleme çerçevesinde, güven duygusunun en yüksek aşaması olarak kabul ediyorum.

Çözümlemenin bu aşamasında, ayrıntılandırma gereği duyulmadan, söylenecek olan şudur: Ütopya da, yüksek ve özel bir eylemlilik durumunun ürünü sayılıyor. Buradan, tarihli bilgiye dayalı teori'nin düzeltilerek geliştirilmesinin tek yolunun uç eylem olduğu sonucuna bir kez daha ulaşılmış oluyor. Uç eylemlilik, teoriyi geliştirme şansını vermekle birlikte, daha önce değinmiş bulunuyorum,

> ***Güvenlilik duygusu, eylemlilik hali için en az koşuldur; bu olmadan herhangi bir hareket başlamıyor. Fakat eylemlilik, sonuç sağladığı ölçüde, güven duygusunu artırıyor. Ütopyayı, bu çözümleme çerçevesinde, güven duygusunun en yüksek aşaması olarak kabul ediyorum. Çözümlemenin bu aşamasında, ayrıntılandırma gereği duyulmadan, söylenecek olan şudur: Ütopya da, yüksek ve özel bir eylemlilik durumunun ürünü sayılıyor. Buradan, tarihli bilgiye dayalı teori'nin düzeltilerek geliştirilmesinin tek yolunun uç eylem olduğu sonucuna bir kez daha ulaşılmış oluyor. Uç eylemlilik, teoriyi geliştirme şansını vermekle birlikte, daha önce değinmiş bulunuyorun, aynı zamanda teori'nin kısırlaşmasına da yol açabiliyor; bu, ise teorisizleşme anlamına geliyor.***

---

*Bilim-kurgu'yu, dejenere edilmiş bir ütopya türü sayabilirim. Atomun parçalanmasından sonra, ancak tekelli düzende yayılıyor. Tekelli düzen, yaşayan canlılar için bir güven kanseridir; bu nedenle bilim-kurgu ürünlerinde hayal gücü olmakla birlikte insanın yükselişi yer almıyor.

aynı zamanda teori'nin kısırlaşmasına da yol açabiliyor; bu, ise teorisizleşme anlamına geliyor.

Bir çözüm getirebildiğim iddiasında değilim; fetiş, ilkelin, ideoloji kütlenin, teori düzeni düzenlemek isteyenin rehberidir.** Düzeni değiştirmek ya da düzenlemek, insanlığın vazgeçemeyeceği, bir insanlık hali olmalıdır; bu açıdan bakıldığında teorisizleştirilmiş bir insanlığı anlayamıyorum.

"Düzen" kavramı, insanlığın büyük teorik sistemlerinden birisi oluyor; bu kavram, üretim biçimi kavramını da içine alıyor. Mümkün olan hassaslıkla ayrıntılandırılmış ve çizilmiş bir düzen'e, bir üretim biçimi gözüyle bakılabilir; bir toplam'dır. Bir öğeler ve kurumlar toplamı olarak algılanması gerekiyor; bazıları, daha önceki biçim'de, bazıları ise sonrakinde olabiliyor.

Bu öğe veya kurumlardan hangisi stratejik ya da belirleyicidir; böyle bir sorunun şimdiye kadar verilmiş bir cevabını bilmiyorum. Sine qua non, olmazsa olmaz, kabul edilenler bulunuyor; kapitalist düzen için metalaşma böyledir. Ancak bu kadarı ilk bakışta büyük bir açıklık olarak görünmekle birlikte, bir adım daha atıldığında açıklığı koruyabilmek için ek koşullar gerekebiliyor. Ürünün metalaşması, üretimin her yanına yayılmış olmamak koşuluyla feodal düzende de görülüyor; uluslararası ticaret, baharat ve ipek yolları, bunlar üzerinde savaşlar, böyle bir dönemin tarihleridirler. Feodalitede olmadığı kabul edilebilen işgücünün metalaşmasıdır, ancak bu da tekelli düzende görülüyor. Öyle görünüyor, ne kadar stratejik sayılırsa sayılsın, bir tek eleman ya da kuruma dayalı bir düzen tanımı ortaya çıkmıyor.

Tekelli düzen ile ilgili sorunları daha sonra ele almak durumundayım; şimdi, bütün bu eksikliğine karşın, düzen ve üretim biçmi kurgularının son derece gerekli ve işe yarar olduğunu belirtmek istiyorum. Marx'ın kapitalizmi bir tür eter olarak anlatmaya çalışmasını son derece yerinde buluyorum; her eleman ve kurumun içine sızmış, bir bölümünün rengini, kokusunu ve giderek biçimini değiştirebilen bir eter ile düzen ve üretim biçimini anlatmanın hem doğru ve hem de çok yaratıcı olduğunu düşünüyorum..

Düzen, her yere sinmiş olandır.

Düzen kavramı, düzenle sorunu olanın, tek sözcükle insanın, anahtar kavramlarından birisi oluyor.

**- Pratisyen politikacı değil, "büyük" politikacı, güç yüklü ok'ların çarpışmasını ve bu çarpışmadan çıkan yönü görebilen, bu yönü önemli ölçüde ve iradi olarak etkileyebilen insan oluyor. Pratiği zorlayarak teorik kapıları açan "deha" olarak da görebiliyorum.

Bu düzen ideolojik mücadeleyi en çok ön plana çıkaran ve bir araç olarak en çok kullanandır; ideolojik aracın böyle kullanımı, şiddetin büyük dozajlarda sunulması ihtiyacını azaltıyor. Aynı zamanda geçişleri köşeli yapma imkanını yaratıyor; tekelli düzende bir programdan diğerine geçiş hızlı, kesikli ve köşeli olabiliyor.

Tekelli düzen, toplum yaşamında eğimli çizgileri ortadan kaldırıyor.

Köşeli dönüşler, kesikli ve boşluklu biçem, bir yaşam biçimi haline geliyor.

Müthiş bir imkandır; burada yine Marx'ın sermayedarı, kişilik kazanmış sermaye olarak nitelendirmesini hem düzenin son derece parlak bir anlatımı ve hem de düzen kavramının fonksiyonelizminin önemli bir kanıtını görüyorum. Çünkü düzen kavramının en çok işe yaradığı yerlerden birisi insanın kişiliğinin değişeceğine kapı açmasıdır. Düzen, kişilik tipolojilerinin yaratıcı ve damgacısıdır.

Tolstoy'un 'Anna Karenina' romanında Kont Karerin, belki de bütün roman türünün ortaya çıkarabileceği en başarılı tiplemelerden birisidir. Bürokratik, despotik ve acımasız bir düzeni, bu düzenin yüksek yöneticilerinden biri olan Karerin'den daha iyi anlatmanın mümkün olabileceğini düşünemiyorum. Bu düzen hakkında en küçük bir bilgi olmasa bile Kont Karerin'i "okuyarak" bu düzeni okumak ve tanımak imkan dahiline giriyor. Düzen kavramı tiplere kapı açıyor ve tipler, düzenin anahtarları oluyorlar.

Teori aydınlık yaşamı sağlıyor.

Teorisiz yaşam karanlıkta çırpınmak oluyor.

Buradan tekelli düzenin bir ayrı düzen olup olmadığı tartışmasına gelmek istiyorum; Lenin, emperyalizmi kapitalizmin en yüksek aşaması olarak niteliyor. Emperyalizm ile tekelcilik, yine Lenin'e göre, bir madalyonun iki yüzüne benziyorlar; böylece Lenin'in, tekelli düzeni, kapitalizmin en yüksek aşaması kabul ettiği, bir başka yoldan da kanıtlanmış oluyor. Böyle bir çözümleme ve teori'ye ise giderek artan ölçüde kuşku ile yaklaşıyorum.

Clausewitz, politikaya "şahıslaşmış devletin zekası olarak" bakıyor.* Devlet yönlü güçler toplamı ya da cebri'dir; politika, güçler dinamiği ise, Lenin'e bir politik zekâ ya da zekânın çok hızlı biçimi olarak anladığım deha sözcüğünü kullanacak olursam, bir politika dehası gözüyle bakmak gerekiyor. Lenin, teori söz konusu olduğunda Marx'ın kurgusuna ortodoksça bağlı, ancak, iktidarı almanın gereklerini zorladığı zamanlarda da buna dahiyane kapılar açan bir büyük politikacıdır; öyle anlıyorum. Lenin ile başlayarak bütün Rusya marksizminin tekelcilik olgusunu yeteri ölçüde incelememiş olduğunu ve inceledikleri zamanlarda da teorinin önünü tıkayıcı çözümlemeler ortaya attıklarını söyleyebiliyorum

Emperyalizm, tekelli düzenin kendi coğrafyası dışındaki uygulamalarının toplamıdır; bu düşüncenin ikinci bölümünü, daha sonradan ortadan kaldırmak üzere, geçici olarak ortaya atıyorum. Buna, şu neden-

*- Carl von Clausewitz, Savaş Üzerine, İstanbul, 1975, s.65

le ihtiyacım var; tekelli düzeni anlamamak, faşizmi anlamamak oluyor. Tekelli düzen anlaşılınca, faşizm kavramına gerek kalmıyor. Faşizm, nasyonal kapitalizmin, tekelsiz varolma denemesidir.

Tekellere karşı bir retorik ile ortaya çıkan faşizmin bütün kurumları, daha sonra, tekelli düzen tarafından içeriliyor.

Faşizm alanında, Komintern içinde tek doğru söz Clara Zetkin'e ait görünüyor; faşizmi, Avrupa'da sosyalizmin kurulamayışının karşılığında ödenmesi gereken ceza olarak niteliyor. Faşizm konusunda, Komintern içinde, en yanlış sav, Dimitrov'a ait bulunuyor; faşizmi, kapitalizmin eknomik krizinden çıkan bir "nöbet" olarak algılıyor. Bu, öncelikle , kapitalizmi aklamak ve kapitalizmin, "nöbet" geçirmediği zamanlarda tekelli düzene alınan yolu görememek anlamına geliyor; ancak hem Komintern'e ve hem de Rusya marksizmine mal oluyor.

Burjuva düzenin başında bir şiddet var; jakoben terörü, eninde- sonunda, burjuva düzeni yerleştirmek içindir. Ancak bu düzen yerleştiği hiç bir yerde, bundan sonra ve sürekli olarak aynı terörü tekrarlamıyor. Faşizmi, bu düzenin ikinci terörü olarak görüyorum; bu terörden sonra insanlar küçülüyorlar. Birincisinde yükselen insanlık ikincisinde cüceleşiyor; faşizm, insanlığın yükselişinin yeni bir aşaması olan sosyalizmin yolunu kesmekle kalmıyor, aynı zamanda, sosyalist olmayan dünyanın insanlarını ufalıyor. Daha sonra bunu bir içsel mekanizma haline getiriyor. Büyük şiddeti atomize ediyor ve düzenin bütün kurum ve elemanlarına, bir eter türünden, sokuyor ve sindiriyor.

Hızla düzen değiştirme, kapitalistleşme sürecine geç giren toplumların temel özelliklerinden birisi haline geliyor; bu ülkeler için ya durağan olmak ve bunun da imkansızlığı nedeniyle gerilemek ya da hızla akarak dönemeçleri çabuk geçmek alternatiflerinden birisi zorunluluktur.

İşletmeler büyüdükçe insanlar küçülüyor.

Tekelli düzende sonsuz kavramı ortadan kalkıyor.

Zaman ve mekân son derece dar ve kesikli bir nitelik kazanıyor.

Son derece bürokratik, insanlığın tüm değerlerinden soyutlanmış, fırsatçı, çok sınırlı maddi kazanımlardan büyük hazlar çıkarabilen, edilgen, beyni medüzleşen bir yaratık çıkarıyor. Bu yaratık insan'dan hızla uzaklaşıyor.

Şiddetin kütlesini artıran , atomize eden ve küçük dozajlarda sürekli bir şekilde enjekte eden bir sistem var; çelişkileri ortadan kaldırmıyor. Ancak çelişkileri algılayan akıl üzerinde çalışıyor; tekelli düzende insan aklının ayırma, kurma ve tutarlılığı sınama özellikleri, yavaş yavaş, siliniyor. Bu, aklın ortadan kalkması anlamına geliyor. Uzmanlarda, uzmanlaşmış aklı koruyarak kütleleri akılsızlaştırma, tekelli düzenin temel çizgisi olarak ortaya çıkıyor.

Bu düzen ideolojik mücadeleyi en çok ön plana çıkaran ve bir araç olarak en çok kullanandır; ideolojik aracın böyle kullanımı, şiddetin büyük dozajlarda sunulması ihtiyacını azaltıyor. Aynı zamanda geçişleri köşeli yapma imkanını yaratıyor; tekelli düzende bir programdan diğerine geçiş hızlı, kesikli ve köşeli olabiliyor.

Tekelli düzen, toplum yaşamında eğimli çizgileri ortadan kaldırıyor.

Köşeli dönüşler, kesikli ve boşluklu biçem , bir yaşam biçimi haline geliyor.

Bu durum, düzenin, oligopolistik yapısının kaçınılmaz sonuçlarından birisidir; az sayıların yönetimi, mutlaka şiddeti ve şiddet ile ikame edilerek ideolojinin kullanılmasını gerektiriyor. Ancak ideolojik aracın kullanılmasındaki başarılar, programlar arasındaki eğimli geçişler yerine köşeli ve hatta boşluklu aktarımları yapılabilir hale getiriyor ve ayrıca bunların çeşitli risklerini de azaltıyor.

Çözümlemelerden bir sonuç çıkarıyorum: Tekelli düzeni, insanı sürekli olarak çirkinleştiren bir estetik ameliyatlar zinciri olarak algılıyorum.

Bunun büyük bir acımasızlık, büyük bir insansızlaştırma operasyonu olmasının yanında son derece cüretli bir yöneliş olduğundan da kuşku duymuyorum; tekelli düzen, Ekim Devrimi'nden sonra "refah devleti" ya da Keynesian programlar çerçevesinde, ekonomik ve toplumsal alana getirdiği bütün kurumları hızla atmanın yanında, insanını bir Orta Çağ sürüsü haline getirmekten de korkmamaya başlıyor. Bunda, sosyalizmin önce bir tehdit olmaktan çıkması ve daha sonra da tehdit olamadığı için yıkılmasının büyük etkisi var. Sosyalizmin ortadan kalkmaya başlaması, tekelli düzene, insanı yükseltmek yerine sürekli küçültmek ve hızlı ve köşeli bir biçimde bir programın tipolojisinden diğerine geçirmeyi denemek cesaretini veriyor.

Balzac ya da Tolstoy, düzenin tipolojilerini çizerek yüceldiler.

Artık hızla değişen tipolojilerden düzen ya da daha çok alt-düzen veya programların değiştiğini görmek mümkün oluyor.

Hızla düzen değiştirme, kapitalistleşme sürecine geç giren toplumların temel özelliklerinden birisi haline geliyor; bu ülkeler için ya durağan olmak ve bunun da imkansızlığı nedeniyle gerilemek ya da hızla akarak dönemeçleri çabuk geçmek alternatiflerinden birisi zorunluluktur. Bu zorunluluk için üç neden öne sürülebiliyor; birincisi artık çok küçük ölçekten başlayarak büyük bir ekonomik birim durumuna gelme çığırı kapanmış durumdadır. Kapitalist süreçte olmak, daha önce kapitalistleşmiş ve hatta tekelci düzene girmiş ekonomilerin işletme ölçeğini veya belli bir

maliyet ödeyerek bunun sınırlı ölçüde daha küçüğünü kurmak demektir; üstelik bunu çok çeşitli sektörlerde aynı zamanda yapma mecburiyeti var. İkincisi, sosyalizmin, 1930'lu yıllarda hızla sanayileşmesi ve arkasından sputnik ve uzay araştırmalarıyla dünyayı sarsması, bütün kapitalist ekonomiler için, görmezlikten gelemeyecekleri bir yarışma tahriki oluşmuştur; sosyalizmin gözalıcı başarıları, kütlelerin ufuklarını genişletiyor. Üçüncüsü, artık dünya ekonomisinin iç dayanırlığı ve birbirini etkileme imkanları çok daha artmış bulunuyor; bu da hızı artırıcı bir etki yapıyor.

Türkiye ortadadır.; yirminci yüzyılın başında embriyonik ölçüde var olan kapitalizm, hızlı bir biçimde, feodal kurumları tasfiye sürecini başlatmak bir yana, 1980 yıllarında tekelli düzenin elemanlarını öne çıkarmak ve kurumlarını harekete geçirmek durumunda kalıyor. Emperyalizme olan bağımlılığını koparmadan, tekelli ekonomilerin kaçınılmaz dinamikleri, Osmanlı emperyal düzenine duyulan özlemlerle birlikte, Türkiye'yi, emperyalist proğramları oluşturmanın kapısına getiriyor.

Türkiye'de düzenden düzene geçiş hızlıdır ve büyük bir şiddet içeriyor.

Hep yapılan bir gözlem var; modern Türkiye'nin hızla düzen değiştirmesi ve bunu köşeli ve boşluklu olarak gerçekleştirmesi ile açıklamaya çalışıyorum.

Kapitalist üretim düzenine daha önce girmiş ve bu düzeni tekelli aşamaya doğru geride bırakmış olan ülkelerde yüz yıllara sığdırılan kesitler, Türkiye türü ülkelerde ancak on yıllarla ölçülüyor. Bu tersinden de söylenebiliyor; Türkiye'de her on yıl, bir öncekine veya bir sonrakine benzemiyor. Böyle bir durum ise, şiddetin daha çok kullanılmasını zorunluluk haline getiriyor.

İnsan yüzünü deforme etmek için yapılan ameliyatlara "estetik" operasyon denebilir mi; sanmıyorum. Bu nedenle Türkiye'yi binbir çeşit maskın hazır tutulduğu bir sahne arkasına benzetmenin daha doğru olacağını düşünüyorum. Maskiar çeşitli olabiliyor; hepsinin bir ortak özelliği görülüyor. Hepsi kişiliksizliği anlatıyor.

Türkiye'nin yakın zamanlar tarihi, kişiliğini yitiren canlı yaratıklar tarihidir.

Kapitalizm de, eninde sonunda, kişilikleri değiştirmekle birlikte canlı tutabilen bir düzendir.

Tekelli düzen, insan kişiliğine karşı düzenlenmiş bir pogrom'dur.

Her düzen, toplumsal elemanlara ve kurumlara sinmiş bir eter'dir; en somut çizgilerini insanlarının kimlik ve kişiliklerinde gösteriyor. Bu, bir yanda ve diğer yanda ise düzenden düzene veya bir alt düzenden diğerine geçişin her on yılda bir ve hızla realize edilebildiği gözlemi yapılabiliyor. Bu, kimlik ve kişiliklerin her on bir yılda bir kez değiştirilmesi demek oluyor; ancak çok yoğun dozajda verilen şiddetle mümkün görünüyor.

Türkiye, her kurumda her an estetik ameliyatların yapıldığı büyük bir ameliyathaneye benziyor.

İnsan yüzünü deforme etmek için yapılan ameliyatlara "estetik" operasyon denebilir mi; sanmıyorum. Bu nedenle Türkiye'yi binbir çeşit maskın hazır tutulduğu bir sahne arkasına benzetmenin daha doğru olacağını düşünüyorum. Masklar çeşitli olabiliyor; hepsinin bir ortak özelliği görülüyor. Hepsi kişiliksizliği anlatıyor.

Türkiye'nin yakın zamanlar tarihi, kişiliğini yitiren canlı yaratıklar tarihidir.

Kapitalizm de, eninde sonunda, kişilikleri değiştirmekle birlikte canlı tutabilen bir düzendir.

Tekelli düzen, insan kişiliğine karşı düzenlenmiş bir pogrom'dur.

Yarına açan gül

Gergefte kırmızı bir gül gibiyiz
Umutlu ve keyifli
Onurluyuz bu kavgamızla
Öyle bir güç taşıyoruz ki
Kime ne zaman nerede demeden
İşte burdayız .
Bir çelik ki bu zincirin halkaları
Bilek bilek korkusuz
Yılmayan bir yürek güzelliğinde
Böyle elele .

Müştak Erenus

Bilgesu Erenus
Küba Halkıyla Dayanışma

Sevgili ....

Amerika Birleşik Devletleri, artık dünya halklarına müdahaleyi kendi iç işi sayıyor ve bunu İkinci Dünya Savaşından bu yana sürekli tırmandırıyor.

Sovyet Sosyalizminin çöküşü, Washington'un bu hoyrat politikası önündeki tüm engel ve frenleri kaldırmış görünüyor. Washington artık dünya halklarının yazgısını belirlemede kendisini daha özgür sayıyor.

Pek çok ülkede gerici çıkar güçlerinin ve bunların borazanlarının Amerikan önderliğindeki bu vahşi kapitalizme, tekeller yönetimine, güzelleme yarışı yaptıkları şu günlerde kendi seçiminde direnme onuru gösteren bir ülke, Küba, abluka altında bulunuyor. Karayipler, Amerikan askerlerinin sürekli manevra alanı olmuştur. Sürekli olarak yoğun bir hava saldırısının provası yapılıyor.

Washington yönetimi, bu saldırı tehdit ve hazırlıklarına gerekçe olarak Küba yönetim sisteminin Latin yarı küresinin geri kalan bölgelerindeki düzenle uyuşmadığını gösterebiliyor: Toplumcu direnişi kırabilmek için bu denli açık sözlü ve ancak yüzsüz olabiliyor.

Küba halkı çevrelendiği bu hainlik karşısında yalnız olmadığını biliyor. Çeşitli ülke halklarının ve bunların yürekli çocuklarının dayanışmaları ile bağlantı kurabilmek için Havana'da Sergie Correri başkanlığına bir enstitü kurulmuştur. Çeşitli ülke halkları, gerici ve çıkar birliklerini reddeden kişi ve kuruluşlar, Havana merkezli bu enstitüyle çeşitli biçimlerde dayanışmalarını bildirerek toplumcu bilincin hiç bir biçimde yok edilemeyeceğini de göstermiş oluyorlar.

Yiğit Küba halkının direnişi, bana, İspanyol İç Savaşı'nı hatırlatıyor. Yiğit Kübalılar, kurdukları akılcı ve insancıl düzenlerini koruyabilmek için muhtemel bir trajediyi ortadan kaldırmak durumundadırlar.

Yiğitlik ve direniş, benim sanatsal çalışmalarımın da merkez eksenidir. Sizlerin de aynı duyarlıkta olduğunuzdan hiç kuşku duymuyorum ve bu nedenle Küba'da çarpan yiğit yürekleri duyabilmek önemlidir.

Bu çağrıyı göndermeyi düşünebildiğim isimleri ekte sunuyorum. Mutlaka eksiktir. Önerilerinizi bekliyorum. Ankara'da merkez ve İstanbul'da irtibat bürosunun adreslerini ekliyorum. İki genç arkadaşım Ankara ve İstanbul'da teknik işleri üstlenmeyi öneriyorlar.

Sizleri, çöken sosyalizme sınır bir bölgeden, çökecek olan bir düzenin saldırısı altında yaşayan bir başka sınır ülkesinin yiğit halkıyla dayanışmaya çağırıyorum.

Olumlu yanıtınız üzerine bir araya gelmeyi öneriyorum.

Sevgilerimle
Bilgesu Erenus

İlhan Akalın, Edip Akbayram, Öztin Akgüç, Prof. Erdem Aksoy, Zihni Anadol, Prof. Tülay Arın, Hıdır Bal, Abdullah Baştürk, Candan Baysan, Ataol Behramoğlu, İsmail Beşikçi, Serhat Bucak, Demirtaş Ceyhun, Gülçin Çaylıgil, İsa Çelik, Arif Damar, Mahmut Dikerdem, Leyla Erbil, Halil Ergün, Mengü Ertel, Prof. Hüsnü Göksel, Öznur Gündoğdu, Fatoş Güney, Sadık Gürbüz,Prof. Gencay Gürsoy, Fikret İlkiz, Talat İnanç, Orhan İyiler, Erhan Kanar, Ahmet Kahraman, Emin Karaca, Prof. Nuri Karacan, Yaşar Kemal, Şükran Kurdakul, Yalçın Küçük, Uğur Mumcu, Tan Oral, Şevki Ömeroğlu, Hüsnü Öndül, Prof. Coşkun Özdemir, Munzur Pekgüleç, İlyas Salman, Nail Satlıgan, İskender Savaşır, Sungur Savran, İlhan Selçuk, M. Emin Sert, Nur Sürer, Ergin Türesoy, Leyla Zana...

"TOPLUMSAL DİYALOG FORUMU" O DA NE?

İlhan Akalın

TDF oluşturulmuş, Toplumda Diyalog Forumu. TDF'nin düzenleme Kurulu'nda onbeş ismin başında Murat Belge yer alıyor, Belge'yi Petrol-İş sendikası Genel Başkanı Münir Ceylan izliyor. Geri kalan onüç isimden yedisi Prof. Prof. Ekmeleddin İhsanoğlu, Türk-İslam Araştırmaları Merkezi Başkanı, Prof. Coşkun Özdemir, Üniverste Öğretim Üyeleri Derneği Başkanı, Prof. Nevzat Yalçıntaş Aydınlar Ocağı Başkanı, Prof. Memduh Yaşa SİSAV Başkanı. Prof olmayan iki başkan daha var: Mülkiyeliler Birliği İstanbul Şube Başkanı Hüseyin Ergün ve TÜSES Başkanı Korel Göymen. Başkanların en büyüğü ise Bülent Eczacıbaşı: TÜSİAD Başkanı. Sosyalist Birlik Partisi Genel Başkanı Yardımcısı Erdal Talu ile Türkiye Birleşik Komünist Partisi yöneticisi Zülfü Dicleli de TDF Düzenleme Kurulu'nda yer alıyor. Düzenleme Kurulu'nun bir numarasında yer alan Murat Belge şöyle tanıtılmış: "Yazar, düşünür; Helsinki Yurttaşlar Meclisi Türkiye Temsilcisi."

Amacın, birtakım ilkeler ışığında, ülkemizde ve dünyada demokrasinin yerleşip gelişmesine katkıda bulunmak olduğu belirtiliyor. Ülkemizde demokrasinin yerleşip gelişmesine katkıda bulunmayı anlamak kolay olmuyor, ama, Murat Belge'nin tanıtılmasında yer alan 'Helsinki Yurttaşlar Meclisi Türkiye Temsilcisi' görevi, anlamada ipucu verebilir diye vurgulamak isiyorum.

TDF'nin 'Amaç'ı şöyle tanıtılıyor: "İnsan hak ve özgürlükleri ile farklı olma ve bunu barşçı bir şekilde dışa vurma hakkına tam saygı ve çoğulcu demokratik süreçler ile halkın seçimine rıza temelinde;

-Toplumsal kesimler ve düşünce odakları arasında görüş alışverişinin zenginleştirilmesi,

-Bu yolla kişilerin ve/veya grupların birbirlerini daha yakından ve mümkün olduğunca dolaysız tanımaları,

-Öne sürülen yorum, görüş ve tezlerin derinliğine tartışılması,

-Bütün bu çabaların, çok sesliliği yok etmek ve farklılıkları törpülemek amacından uzak bir anlayışla, **uzlaşma hedefine dönük olarak** (altını ben çizmedim) yürütülmesi,

İlkeleri ışığında ülkemizde ve dünyada demokrasinin yerleşip gelişmesine katkıda bulunmaktır."

Neymiş efendim?

"Çok sesliliği yok etmek ve farklılıkları törpülemek amacından uzak bir anlayışla" TÜSİAD Başkanı Bülent Eczacıbaşı ile TBKP Yöneticisi Zülfü Dicleli ve Sosyalist Birlik Partisi Genel Başkan Yardımcısı Erdal Talu, "toplumsal kesimler ve dünya odakları arasında görüş alışverişinin zenginleştirilmesi"ne katkıda bulunacaklar. Yani, ülkemizde sınıflar yok, toplumsal kesimler ve düşünce odakları var; bunlardan birini temsil eden TÜSİAD Başkanı Bülent Eczacıbaşı ile bir diğerlerini temsil eden TBKP yöneticisi Zülfü Dicleli ve SBP Genel Başkan Yardımcısı Erdal Talu var, Petrol İş Sendikası Genel Başkanı Münir Ceylan da bu tarafa eklenince, görüş alışverişini zenginleşitrecekler.

Nasıl mı?

TÜSİAD Başkanı, ücretlerin fazlalığından şikayet edecek; Petrol-İş Genel Başkanı Münir Ceylan, buna katılmayacak; TBKP Yöneticisi Zülfü Dicleli, dünyada komünizmin bittiğini ve Bülent Eczacıbaşının artık komünizmden korkması gerekmediğini dile getirecek; SBP Genel Başkan Yardımcısı Erdal Talu ise Dicleli'ye katıldığını söylemekle birlikte, işçilerin mevcut ücretleriyle nasıl geçineceklerinin reçetesini TÜSİAD Başkanı Bülent Eczacıbaşı'ndan rica ederken, bu reçetenin Petrol-İş Genel Başkanı Münir Ceylan'a kabul ettirmede de aracılık yapabileceğini vurgulayarak, "Bu yolla kişilerin ve/veya grupların birbirlerini daha yakından ve mümkün olduğunca dolaysız tanımaları" sağlanmış olacak.

Neymiş efendim?

"Çok sesliliği yok etmek ve farklılıkları törpülemek amacından uzak bir anlayışla", Aydınlar Ocağı Genel Başkanı Nevzat Yalçıntaş ile Türk-İslam Araştırmaları Merkezi Başkanı Ekmeleddin İhsanoğlu ve Mülkiyeliler Birliği İstanbul Şubesi Genel Sekreteri Fikret Toksöz'ü yanına alan Mülkiyeliler Birliği İstanbul Şubesi Başkanı Hüseyin Ergün, "düşünce odakları" arasında görüş alışverişlerini zenginleştirecekler.

Nasıl mı?

Aydınlar Ocağı Başkanı Nevzat Yalçıntaş, kendilerine biad edilmeden başbakan olunamayacağını Mülkiyeliler Birliği İstanbul Şubesi Başkanı Hüseyin Ergün'e anlatırken, Mülkiyeliler Birliği İstanbul Şubesi Genel Sekreteri Fikret Toksöz de, Türk-İslam Araştırmalar Merkezi Başkanı Ekmeleddin İhsanoğlu'na, devlet yönetiminde "Mülkiyeliler"in yerinin önemini anlatacak. Aydınlar Ocağı Başkanı Nevzat Yalçıntaş, Türk-İslam araştırmalar Merkezi Başkanı Ekmeleddin İhsanoğlu'nun Türk-İslam sentezine katıldığını

vurgularken, Mülkiyeliler Birliği İstanbul Şube Başkanı Hüseyin Ergün, 12 mart öncesi yaptıklarının modası geçmiş "gençlik heyacanından" kaynaklandığını, Genel Sekreteri Toksöz'ün de onayını alarak Yalçıntaş ve İhsanoğlu'na aktarmakla "öne sürülen yorum, görüş ve tezlerin derinliğine tartışılması" sağlanmış olacak.

Neymiş Efendim?

"Çok sesliliği yok etmek ve farklılıkları törpülemek amacından uzak bir anlayışla", yazar, düşünür ve de Helsinki Yurttaşlar Meclisi Türkiye Temsilcisi Murat Belge, Sosyal ve İktisadi araştırma Vakfı Başkanı Memduh Yaşa ve bir başka araştırma kuruluşu olan TÜSES'in Başkanı Korel Göymen, "düşünce odakları" arasında görüş alış verişlerini zenginleştirecekler.

Nasıl mı?

Yazar, düşünür ve de Helsinki Yurtaşlar Meclisi Türkiye Temsilcisi Murat Belge, 'düşünür' olarak "Milliyetçiliğin Doğrusu Yoktur" metnini 'yazar' olarak nasıl kaleme aldığı ve 95 aydına imzalattığını Memduh Yaşa'ya aktarırken, Tercüman gazetesinin katkılarıyla kurulan SİSAV'ın Başkanı Memduh Yaşa da, Adnan Menderes'le nasıl çalıştığını Korel Göymen'e anlatacak. SHP patentli TÜSES Başkanı Korel Göymen ise " yok birbirimizden farkımız, ikimiz de araştırma kuruluşuyuz" diyerek "öne sürülen yorum, görüş ve tezlerin derinliğine tartışılması" sağlanmış olacak.

Başkan Yardımcısı Erdal Talu ile Türk-İslam Araştırmaları Merkezi Başkanı Ekmeleddin İhsanoğlu; SHP kökenli TÜSES BAşkanı Korel Göymen ile Menderes kökenli SİSAV Başkanı Memduh Yaşa ve diğerleri biraraya gelip Toplumsal Diyalog Forumu kuruyorlarsa;

Kurulan Toplumsal Diyalog Forumu, en erken Seçim arefesinde, 12-13 Ekim günlerinde İstanbul'da bol yıldızlı bir otelde, Maçka Otel'de, bir toplantı düzenliyorlarsa;

Toplantıda, Hürriyet Holding'den SHP milletvekilliği adaylığına atanan Prof. Emre Kongar 'Çerçeve', MHP yöneticilerinden Taha Akyol 'Zihniyet Değişiminde Yenileşme Yönleri', Boğaziçi Üniversitesinden Prof. Üstün Ergüder 'Yenileşmenin Siyasi Sisteme Yansıması', Zaman Gazetesinden Fehmi Koru '21. Yüzyıla Girerken Türkiye'nin Önündeki Tercihler', Aydınlar Ocağı Başkanı Prof. Nevzat Yalçıntaş 'Sosyal Değişmenin Getireceği Yenileşme Yönleri' konularında tebliğ sunuluyor ve tartışılıyorsa;

Ve toplantı sonunda, toplantının genel değerlendirilmesinin yapılması ve de yayınlanması önerilen bildirinin görüşülmesi bölümü yer alıyorsa;

"Yok birbirinizden farkınız" demekte haksız mıyım?

Hemen eklemekte yarar var: Yazının başında, 'dünyada demokrasinin yerleşip gelişmesine katkıda bulunmayı anlamak kolay olmuyor' demiştim ve eklemiştim: 'Murat Belge'nin tanıtılmasında yer alan

PROGRAM

12-13 Ekim 1991 / MAÇKA OTELİ

TÜRK TOPLUMUNDA YENİLEŞME YÖNLERİ

[illegible]

Sayın

Toplumda Diyalog Forumu'nun amaç ve yapılanışını gösteren bir notu ilişikte bulacaksınız.

Forum'un amacına ulaşması için yapmayı kararlaştırdığı çalışmalardan biri de çeşitli konularda yalnız çağrılıların katıldığı toplantılar düzenlemektir.

Helsinki Yurttaşlar Meclisi Türkiye Temsilcisi görevi, anlamada ipucu veribilir diye vurgulamak istiyorum.' Bu ipucunun dışında bir diğer bulguyu da kaydetmek durumundayım, bulgu Toplumda Diyalog Forumu'nun 25 eylül 1991 tarihli davet yazısında yer alıyor ve şöyle takdim ediliyor: "Bu toplantımızın (12-13 Ekim 1991 -Maçka Oteli) ana konunun tartışılması dışında, şu iki özelliği var:

1-Birinci günün akşam yemeğine sayın Albert ÇERNİŞEV de bir konuşma ile onur vereceklerdir.

2- İkinci gün öğleden sonra, "Partilerimize Çağrı" önerisi görüşülecek, metin üzerinde bir uzlaşmaya varılabilirse ertesi gün kamuoyuna açıklanacaktır."

Ben bu yazıyı kaleme alırken, bu toplantıların yapılıp yapılmadığı konusunda bilgi sahibi değildim. Albert Çernişev'in onur verdiğini de bilmiyorum. Yapılmamışsa nedenini, yapılmışsa sonuçlarını incelemeyi yeni bir yazı konusu yapmak isteğindeyim.

"YOK BİRBİRİNİZDEN FARKINIZ"

Ben, "yok birbirinizden farkınız" deyimini, 1980 öncesi, bir reklam programından almış ve aday olduğum TİP milletvekili seçim konuşmalarında sıkça kullanmıştım. Araya 12 eylül girmesine ve onbeş yıl geçmesine rağmen, bana göre aktualitesini devam ettiriyor olmasından, ya da hoşuma gittiğinden kullanmaya devam ediyorum, bir yazımın üst başlığı olarak da kullandım (Toplumsal Kurtuluş, Ekim 1991, Sayı: 48, sf.30) bu yazıda da ara başlık yaptım. Kendimi haklı buluyorum: Durumu anlatmada çok yardımcı oluyor. Şimdi, Türkiye Birleşik Komünist Partisi yöneticisi Zülfü Dicleli ile TÜSİAD Başkanı Bülent Eczacıbaşı; Marksist Murat Belge ile aydınlar Ocağı Başkanı Nevzat Yalçıntaş; Sosyalist Birlik Partisi Genel

TÜRKİYE SOL TARİHİ VE GENÇLİK ÜZERİNE KISA BİR ÇALIŞMA

Kezban Kaya

Türk Kurtuluş Mücadelesine hakim olan ideoloji, Kemalizm ile cisimleşen burjuva ideolojisidir. Türk Solu, özellikle Mustafa Suphi önderliğindeki TKP, bu dönemde "Bolşevizm hayranlığı" sergilemekten ileri gidememiştir. Sovyetler Birliği'nin dış politikası ve Komintern'in TKP'ye yüklediği misyon gözönüne alındığında, Türkiye Sol Hareketinin başından itibaren Kemalizm ve anti-emperyalizm çizgisine mahkum olduğu görülür. Mücadelede sınıf bakışından yoksunluk, Türkiye Solunu, Kemalist yörüngeye sokmuştur. Kemalizm, karşısında net bir sosyalist ideoloji bulmaksızın, Türkiye Cumhuriyeti'ne burjuva rengini vermiş, iktidarının verdiği güçle, İstiklâl Mahkemesi ve Takrir-i Sükûn yasası ile sol ideolojiyi savunanları fiziksel olarak bastırma yoluna gitmiştir. 1925'ten itibaren hem bastırmış, hem de toplumsal hareketliliğe önderlik etme misyonunu taşıyan sol ideolojinin içine sızmıştır. Bu baskı TKP'nin Kemalist iktidar içerisinde erime sürecini başlatmıştır.

1930 - 1940 döneminde, Nazım Hikmet ve Doktor Hikmet'in tasfiyesiyle birlikte, varolan Kemalist yönetime destek verme bir politika haline geldi ve İsmet İnönü'nün bağımsızlık politikasıyla uyum sağlamış oldu. Burada, Sovyetlerin "emperyalizme karşı" Kemalizmi destekleme politikasının da TKP'nin tutumunu önemli ölçüde etkilediğini hatırlatmak gerekir. TKP, savaş yıllarında, Komintern, 7. Kongre'de alınan kararlar doğrultusunda, "faşizme karşı birleşik cephe programı"nı benimsedi. Anti-faşist cepheyi bölme amaçlı, hükümet destekli sağ teröre sınıfsal bakamayan ve o güne dek iktidar partisi içinde eriyen TKP, Kemalist muhalif parti, DP'ye yöneldi. TKP, 4 Aralık 1945'te gerçekleştirilen "sağ terörün bir sistem hareketlenmesi olduğunu kabul etmek istemedi... Sığ denizde küçük hareketlilikler, okyanus dalgaları izlenimi veriyor; sığ sol için 4 Aralık 1945 terörü ile iktidar içinde erimekten, cross-class alliance politikasına uygun olarak, çaprazlama sınıf ittifakları peşinde koşarak Demokratik Parti ile demokratik cephe hayallerine sıçramak zor oluyor"(1)

1951 Tutuklamaları, eski tüfek sosyalistleri, 1960'lı yalları kadar bir suskunluk içerisine soktu. Bu on yıllık dönemde, tek sol muhalefet Doktor Hikmet'in 1955 yılında kurduğu Vatan Partisi'nden gelmiş, o da sesini yeterince duyuramamıştı. 58 Seçimlerinde iktidarını sürdüren, ama güç kaybeden DP, 1960'a yaklaşırken, bütün muhalefete karşı kapsamlı bir saldırıya girişti. İşte tam bu dönemde İsmet İnönü'nün CHP'si, iktidarı yeniden alma planları yaparken, toplumdaki genel rahatsızlığı radikal tepkilere dönüştürmek amacıyla, özellikle gençliği örgütlemeğe çalışmıştı. 27 Mayıs böyle bir ortamda geldi.

1930'larda hükümet politikalarına destek veren, 40'larda DP'nin yanında CHP'ye, 50'lerde CHP'nin yanında DP'ye muhalefet olan , 1960'a kadar burjuva partilerin güdümünde örgütlenerek, Kemalist Cumhuriyeti koruma görevini üstlenen gençlik, Türkiye'nin emperyalist sisteme entegrasyonunun bir aşaması olan 27 Mayıs'ı da sahiplenerek sosyalist düşünceden ne kadar uzak olduğunu gösterdi. 27 Mayıs sonrası göreli demokratik ortamda bilgilenme sürecine giren, Marksist klasiklerle tanışma fırsatı bularak sosyalist düşünceye yakınlaşan gençlik (ilki 1945'te SBF'de kurulan Fikir Kulübünü diğerlerinin izlemesi sonucu) TİP yönetiminin etkisinde FKF'de merkezileşti. TİP, içindeki sosyalist aydınların etkisiyle bir yandan bilimsel sosyalizmi Türkiye'ye taşırken, bir yandan da Marksizmi devrimciliğinden koparıp beklenticiliğe yönelerek legal marksizmde ifadesini buldu. Yine bu dönemde, sosyalist mücadeleyi anti-enperyalizm ve bağımsızlık mücadelesine indirgeyerek geniş bir ittifak cephesi kurabilen MDD hareketi, 27 Mayıs'ı "gerçek hedeflerine ulaştırma", "batılılaştırma, kalkınma ve aydınlanma" amaçlarıyla çıkan, sınıf çelişkilerinin, "devletin zinde güçleriyle" kaldırılabileceğini savunan Yön çevresinde somut ifadesini bularak, varolan yasal zemini kaybetmek korkusuyla gençliğin radikal eylemliliklerinden uzak düşen TİP'in FKF tabanını etkilemeyi başardı. Ve böylece 1968, işçi ve köylü hareketlerinin yarattığı sıcaklıkta gençliğin legal marksist alandan koparak, radikal eylemlilikler düzenlediği yıl oldu.

Ekim 1969'da FKF, tamamiyla MDD'nin yörüngesine girdi ve Dev-Genç'e dönüştü. 1969 Yılı boyunca demokratik üniversite istemiyle mücadele eden, üniversite işgalleri düzenleyen gençlik, önceleri hükümetin sert tepkileriyle karşılaşmadı. Ancak bir süre sonra üniversiteler, hükümetin desteğiyle sağ baskının uygulandığı ve bu baskının da etkisiyle gençliğin hareketinin düzene karşı bir hareket durumuna yükseldiği devrimci merkezler durumuna geldi. Aynı yıl, Dev-Genç içerisinde, mücadele yöntemleri konusunda oluşan ayrılık, ilerde oluşacak örgütlenmelerin tohumunu ekti. Bu ayrışma, daha sonra THKP-C, THKO, TKP-ML'yi yaratacaktı.*

---

*- THKP-C/THKO çizgisi Tip ve YÖN çizgilerinin bileşimidir. TİP etkisi bu kadrolara kemalizmi taşıyor. THKP-C/THKO'nun bütün kadroları, TİP etkisindeki

1970-71 yılları gençlik ve işçi hareketlerinin ve bunlara karşı faşist baskıların doruğa ulaştığı yıllar oldu. Bu hareketlenmeler ve baskılar arasındaki dialektik ilişkinin yarattığı süreklilik, 12 Mart müdahalesinin yolunu açtı. Bu döneme dek kendini anti-faşist mücadele ile ifade eden sol hareket, faşist hareketin sınıfsal tabanının ve askeri müdahalenin de aslında düzenin kendini yenilemesi olduğunu anlamadı; önce destekledi sonra hayal kırıklığına uğradı.

12 Mart bir sindirme ve biçme operasyonu idi. Bu dönemde katliam ve tutuklamalarla önemli kadro kaybına uğrayan ve kendi içinde de ayrışmalar yaşayan devrimci hareket belli bir dağınıklık sergilemesine rağmen 1973 yılına kadar yaşanan bir toparlanma süreci sonunda İYÖKD çatısı altında birleşerek yeniden canlanışın ilk işaretini verdi.

Bu toparlanma ardından özellikle ÇKP-SBKP kutuplaşması ve 12 Mart öncesi mücadele yöntemleri (Mahir Çayan'ın öncü savaşımının kitleden kopuk olduğu eleştirisi) üzerine yapılan tartışmalar, 74 affıyla çıkan kadroların da etkisiyle yeni örgütlenmeler yarattı ve hızlı bir kadro birikimi oluşturdu Bu örgütlerden biri olarak Devrimci-Yol anti-faşist mücadeleyi benimseyerek üniversite ve fabrikalarda kitleye açılma politikası izledi. 1980'e yaklaşırken solda ayrışmalar devam ediyordu. Örgütsel anlamda sözü edilebilecek en ciddi kopuş kuşkusuz Dev-Sol'un, Mahir Çayan'ın çizgisinden saptığı eleştirisini getirerek Dev-Yol'dan radikal kopuşudur.

"Devrimci Sol, Türkiye devriminin köşe taşlarını yerleştiren THKP-C'nin ideolojik-politik çizgisini somut koşullar ışığında geliştirerek sürdüren marksist-leninist bir halk hareketidir." (2)

70'lerde Türkiye işçi sınıfının devrime öncülük edip edemeyeceği tartışmaları, 15-16 Haziran'da pratik olarak son bulmuş ve 77'lerde işçi sınıfı gücünü, meydanlara taşıdığı coşkusuyla birleştirmiş, sosyalist iktidar perspektifinden yoksun olmasına rağmen burjuvazinin en güçlü alternatifi olduğunu kanıtlamıştır. 1977 1 Mayıs'ı, 80 öncesi kitle eylemliliklerinin yükselişinin büyük bir katliamla noktalandığı gündür.

Bu dönemde devlet sivil faşist güçlerle birlikte sola ve kitlelere yönelik terörün dozunu arttırdı. Maraş ve Çorum olayları kitlelere yönelik terörün somut ifadesidir.

80 ÖNCESİNDEN KALAN...

Rusya'da Narodnizm, kökleri aydınlanma dönemine dayanan ve köylülükte ifadesini bulan bir hareket olarak ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de devrimci demokrasi zaman zaman Narodnizmle çakışan bir çizgi tutturmuş olsa da bölünmeler farklıdar. "Narodnizm-Bolşevizm ilişkisi ve çatışması kolay ve basit bir süreç değildir. Kaldı ki Lenin de dönem dönem Narodnizm, Anarşizm, Blanquizm eleştirilerine maruz kalmıştır. Rusya'nın zengin bir devrimci demokrat geleneği var. "(3) Türkiye'de sol hareketin yaygın anlamda bilimsel sosyalizmle tanışmasını TİP'e, devrimci demokrasiyi de 68'lere dayandırırsak iki gelişim çizgisi daha net görülebilir. Narodnik hareket yükselen bir çizgi izleyip Emeğin Kurtuluşu grubunu çıkarmıştır. 80'de önemli kadro kaybına uğrayan devrimci demokrasi, THKP-C'nin jakoben karakteri dışında ciddi bir miras bırakmamıştır. THKP-C, ideolojik öncü vurgusu ve yukardan aşağı örgütlenme tarzıyla, iradeye, güçlü bir özneye dayanan savaşımın tohumlarını ekmiştir. Silahlı propagandayla bir eylem geleneği yaratmayı, ceberrut devlet imajını kırmayı ve böylece toplumsal bilince çıkmayı başarmıştır. Yine bu dönemde sosyalist ülkeler arasındaki kamplaşmaya paralel Türkiye toprağından çıkan THKO ve TKP-ML hareketleri de direnişleriyle sol tarihine anlamlı sayfalar yazan onurlu devrimciler yetiştirmişlerdir. Ancak Sovyetler Birliği düşmanlığını sosyalizm düşmanlığına vardıran anti-Sovyetik siyasetlerin bugünkü durumu gözönüne alınacak olursa, ardıllarına pek olumlu bir miras bıraktıklarını söylemek güçtür.

24 OCAK KARARLARI VE 12 EYLÜL DÖNEMİ

24 Ocak kararları, kaynaklarını tüketmiş ve bunalımın eşiğine gelmiş Türkiye burjuvazisinin, iç pazara dayalı sermaye birikimi yerine, dış pazara yönelik ve emperyalist sisteme tam entegrasyonu sağlayan yeni bir sermaye birikimi modelinin oluşturulmasını ve buna dayalı olarak ücret ve maaşların büyük ölçüde indirilmesinin gerekliliğini içeriyordu. Bu ise, zaten bir patlama eşiğinde olan toplumsal hareketliliğin çok daha ciddi boyutlara taşınması anlmına geliyordu . Bu noktada yapılabilecek tekşey bir askeri müdahale ile gelen olağanüstü yönetimdi. 12 Eylül darbesinin işlevi bu oldu, Eylülist rejim, devrimci örgütlere şiddet uygularken, işçi sınıfının tüm sendikal haklarını geri çekti.

Eylülist terör, kendini işkencelerde, hapisanelerde, insan kıyımlarında somutladı. Eğitimde, kültürde, sanatta, yaşamın her alnında terörün en yoğun biçimini uyguladı, ideolojik hegemonyasını kurdu. Basın, tiyatro, üniversiteler tekellerin güdümünde ça-

---

FKF'den geliyorlar ve TİP içinde muhalefeti yürüten M. Belli'nin kadrolarını oluşturuyorlar. Bu durum kemalist sızıntı adını verdiğim "bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm" üçlüsünü, THKP-C/THKO'ya taşıyor. TPKP-C/ THKO'nun ideolojik renklerinden biri budur. Köylülüğe dayanan teze bu kanal dolayısıyla açıktırlar. Ayrıca bu 1960 yıllarının en önemli tartışma konusu olan, Türkiye'de işçi sınıfı olup olmadığı sorusunun da cevabı oluyor.

Yön'ün THKP-C/THKO üzerindeki etkisi bu noktada devreye giriyor. Yön'ün formüle ettiği MDD tezleri M. Belli'nin de etkisiyle FKF'deki genç kadroları etkiliyor. Ve işçi sınıfının devrimci gücü olmadığı belirlemesiyle, köylülüğe dayanan bir devrim stratejisine kayıyorlar."(İlkin Başlar, "Jakoben Bir Reddiye; THKO, THKP-C, TKP-ML", *Toplumsal Kurtuluş*, Sayı:33, sf.65)

lışan kurumlara dönüştü. Pek çok "aydın", "sopa" korkusuyla tekelli sistemin hizmetine girdi. Bellekler silinip yeniden yazıldı.

Toplum korku ve güvensizlik salgınıyla sağır, kör, dilsiz insanlardan oluşan bir yığına dönüştürülürken, tekelli sistem ihtiyaç duyduğu, manipüla edilmesi kolay, duyarsız, yoz bireyler yaratabilemek için öncelikle apolitik bir gençlik yetiştirmeyi amaç edindi. Üniversitilerde tekelli düzen ideolijik baskısını YÖK ile sistematize etti.

12 Eylül'le başlayan ve 84'e dek süren genel bir suskunluk döneminden sonra, üniversitelerde geleneksel soldan Yarın çevresinin girişimleriyle dernekleşme sürecine girildi. Bir süre sonra, nicel ve nitel yetersizliği yüzünden Yarın'ın etkisi devrimci demokratlaların derneklerde yoğunlalaşmasıyla kırıldı. Toplumsal muhalefetin oldukça düşük olduğu 80 sonrası dönemde, öğrenci derneklerindeki devrimci demokratların kitlesellceşme uğruna kitleleştiği faaliyetler görüldü.

80'lerin sonuna doğru öğrenci derneklerinin merkezileşmesi gündeme geldi. 1989'da yağunlaşan merkezileşme üzerine tartışmalar, Dev-Genç'in İÖDP'den ayrılması ve 1990 Kasım'ında İÖDP'nin düzenlediği birlik kurultayı ile yeni bir boyut kazandı. Bu kurultay öğrenci derneklerinin merkezileşmesi yolunda atılan ilk somut adımdı. Ama kurultay daha ilk günden düzeysiz tartışmalar, ilkelerden verilen ödünler ve garip bir "herşeyi oylama" mantığı ile gelecek için olumsuz sinyaller veriyordu. Konuşmacıların çoğu kendi siyasal perspektiflerirnin bir uzantısı olarak anti-faşist, anti-emperyalist ilkelerde ve "demoktatik üniverisite" hedefinde uzlaştılar. Doğal olarak kurultay devrimci demokrasinin anti.. ve demokratik ufkunu aşamazken, ajitasyon ve propaganda serbestliği ilkesinin üzerine pek gidilmedi ve daha sonra çıkacak sorunlara da "birarada olma" uğruna göz yumulmuş oldu. Krultay sonunda İÖDF kuruldu.

Dev-Genç, İÖDP'den ayrıldıktan sonra İYÖDER'i kurdu ve bulunduğu üniversitelerde ayrı faaliyet yürüttü. Daha merkezi bir yapıya sahip olan İYÖDER bu süreç içinde öğrenci gençliğin merkezileşmesi yolunda TÖDEF' e yöneldi.

DEVRİMCİ SOSYALİSTLER NE YAPMALI?

80' öncesinde daha çok devrimci aydınlar tarafından savunulan sosyalist devrim, bugün artık gençlik içinde de geniş çapta yansımasını bulmuştur.

Devrimci sosyalistler, sosyalizmin dünya ölçeğinde prestij kaybettiği ve sosyalizm öldü çığlıklarının atıldığı bu geçici dönemde sosyalizme her zamankinden daha çok sahip çıkmak, zorundadırlar. Devrimci sosyalistlerin gençlik politikaları bunlardan bağımsız düşünülemez.

Tekelli düzende akademik alanın genişletilmesi ve en basitinden öğrenci gençliğin düzen içindeki varlığından kaynaklanan doğal sorunların çözümü hedefleri ile, devrimci grupların siyasi mücadele yöntemleri ve iktidar perspektifi arasındaki ilişki belirsizleşmekte, birinci ikincinin önüne geçmektedir.

Üniversite gençliğinin sorunlarının tekelli düzenden bağımsız olmadığı unutulmamalıdır. Devrimc sosyalistler bu sorunları iktidar perspektifleri doğrultusunda, düzenin köklü eleştirisi ve düzen dışı çözümlerle sahiplenirler.

Amacımız, tepkilerin devrimci sosyalizme kanalize edilmesidir, yoksa demokratik öğrenci hareketi yaratmak değil. Ancak, devrimci sosyalistler yaşamın tüm canlılığını, tüm renklerini yansıtan politikalar üretememenin ezikliğiyle teorinin ardına gizlenenleri de eylem alanına çekmeyi başarmalıdırlar. Gerçekliğin teorisini yapmak yeterli değildir.

Devrimci sosyalistler akademik alanda sosyalist hedeflerle bağlantılı somut politikalar üretmenin araçlarını yaratmak zorundadır. Öncelikle, kendi kadrolarının, herhangi bir somut duruma ya da eylemlilikte yönlendirme yeteneğine sahip olması gerekir.

Mevcut koşullarda bilgiye niteliğini veren, bilgiyi kullanan sınıf, burjuvazidir. Bu bilginin dışında bir marksist leninist formasyon oluşturmak bir iradeyi, aynı oranda sağlıklı ilişkileri gerektirir. Bu ilişkinin kurulması aynı zamanda 'yeni insan' tanımının gelecekle ilişkisinin kurulmasının pratik ifadesidir. Böyle bir bakış açısından yoksun kurulan ilişkiler çözülmeye mahkumdur. Bugün devrimci grupların en büyük açmazlarından biri de budur. İlişkiler tanımlanırken marksist-leninist bir söylem kullanılmakta, ama, günlük işleyişte, kurulan ilişkiler basit bir kütleselleşme mantığının ürünü olmaktadır. Düzen dışı birşey vaadedemeyen bu ilişki, genel olarak insani boyutta yakalandıktan sonra, dar bir boyutta, mistik kalıplarla, ajitasyonla duygulara yönelerek geliştirilmekte ve her yenilgi döneminde hemen hemen tümden yokolan kadrolar böyle oluşturulmaktadır.

Marksist-leninist formasyon, Marx'ın, Lenin'in temel eserlerini okumakla eş anlamlı değildir; ancak, bunlar, olmazsa olmazdır. Bunun ötesinde, marksist-leninist eylem biçimi ve her alanda politika üretebilmek Devrimci Sosyalistler için bir zorunluluktur.

Devrimci Sosyalistler, burjuvaziye rağmen, düzen içinde "bilim" yapabilen aydınlarla; ki bu aydınlar aynı zamanda zorunlu olarak "düzen dışı"dır, organik bağlar kurabilmeli, kadrolarını devrimci sosyalizmin bilgi teorisiyle donatmalıdır.

Sonuç olarak- Devrimci Sosyalistler öğrenci derneklerinde ve diğer Demokratik Kitle Örgütlerinde sosyalizm vurgusuyla bulunmalı ve aynı alanda farklı politikalar üretilebileceğini göstermelidirler.

<u>Notlar</u>

1- Yalçın Küçük, *"Aydın Üzerine Tezler-5"*, Tekin Yay., İst. 1988, sf.308-311

2- Dursun Karataş, "Devrimci Sol", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ans.*, Cilt:7, Sf. 2254

3- Şevki Ömeroğlu-Ahmet Zengin, "THKP-C'nin Tarihsel Karakteri ve Rolü", *Toplumsal Kurtuluş*, Sayı:41, sf.43

4 Kasım Türk düşün ve politika yaşamının önemli kişiliklerinden Doğan Avcıoğlu'nun(1926-1983) ölüm yıldönümü. Siyaset bilimci Dr. Hikmet Özdemir ile Doğan Avcıoğlu üzerine konuştuk. Dr. Özdemir'in yayımlanmış dört kitabı bulunuyor: Yön Hareketi (1986), Rejim ve Asker (1989), Devlet Krizi (1989) ve Sivil Cumhuriyet (1991).

"JAKOBEN CUMHURİYETÇİ AYDIN: DOĞAN AVCIOĞLU"

İsterseniz önce Doğan Avcıoğlu'nun kısa yaşam öyküsüyle söyleşimize başlayalım.

Doğan Bey'in yaşam öyküsü bir öğretmen çocuğu olarak Bursa'da başlıyor. İlk, orta ve lise eğitimi Bursa'da. Şiire meraklı. Ortaokulda iken, o sıralar Bursa Hapishanesinde tutulan Nazım Hikmet'i ziyaret etmek istiyorsa da şair kabul etmiyor! Liseden sonra ailesinin olanakları ile Fransa'ya gidiyor. Siyasal bilimler ve ekonomi okuyor. Paris'te kendi anlattığına göre 'Türkiye'nin niçin geri kaldığı ve bu durumdan kurtuluşunun hangi yoldan olabileceği' sorusunu yanıtlamak için çalışma kararı alıyor. 19. Yüzyıldaki Jön Türk'ün tipik ruh hali... Sonrasını biliyorsunuz, yurda dönüyor. Makaleler, bildiri, dernek, konferanslar, gözaltı-işkence, tutukluluk-hapishane, özgürlük, yalnızlık ve ölüm... Geride kalanlar ise ondört büyük cilt kitap, iki koca dergi koleksiyonu ve yayımlanmamış bir dolu proje, dostları ve ülkesi.

Doğan Avcıoğlu ile tanışıyordunuz ve yanılmıyorsak 12 Eylül 1980 sonrasında sık sık İstanbul'a gelerek onu ziyaret ediyordunuz. Sizi etkiledi mi?

Bir insan olarak çok etkiledi. Bir araştırmacı olarak da... O sıralar Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinde Prof. Mümtaz Soysal'ın yanında doktora tezi hazırlıyordum. Her fırsatta İstanbul'a gidip, Doğan Bey ile görüşüyordum. Türkiye, uluslararası politikanın güncel sorunları, Ortadoğu ülkeleri, İran devrimi, Kürtler vb. konuları saatlerce konuşurduk. Ondan öğrendiğim şudur: çok çalışmak, sabırlı olmak, iktidar perspektifi taşımak.

Avcıoğlu, Türk siyasi düşüncesinde hangi geleneğin içinde yer almıştır?

Türk düşüncesi üç ana kaynaktan beslenmektedir: Jakobenizm, Liberalizm ve Müslümanlık... Do-

ğan Avcıoğlu, Jakoben geleneğin 1960'lara damgasını vuran parlak sözcülerinden. Jakoben bir cumhuriyetçi, liberal değil. Düşünce ve eylemi birlikte yaşayan üçüncü dünyalı aydın tipi... Fransız İhtilalinden etkileniyor. Paris'teki eğitimi sırasında en çok benimsediği şahsiyet ilginç bir ad, Pierre Mendes France. Parlamentoya karşı güçlü hükümeti savunan bu politikacı, Avcıoğlu'na, Türkiye için geliştireceği 'zinde güçler' ordu, aydınlar ve öğrencilere dayalı tepeden inmeci reform hükümeti modelinde ilham vermiş.

Avcıoğlu'nun özgün tezi, Türkiye'ye gelmeden Fransa'da mı şekillendi demek istiyorsunuz?

Değil. Öyle birşey kastetmedim. Zaten döndükten sonra yaptıklarını izlersek düşüncesinin gelişme evrelerini yakalarız. 1955'te yurda dönüyor, 29 yaşında. Ankara'daki Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitütüsünde araştırma asistanlığına tayin ediliyor. Kamu personelinin ücret rejimi üzerine bir incelemesi yayımlanıyor. Bir yandan da muhalefetteki Ulus gazetesiyle haftalık Akis ve Kim'de yazmaktadır. Daha önemli, Cumhuriyet Halk Partisi Araştırma Bürosunun kuruluşunda görev alıyor ve 'Ortak Pazar', 'Seçim Neticesi', 'Türkiye İçin Bir İktisadi ve Sosyal Politikanın Esaslarını Tespite Yarayacak Malzeme', 'Kalkınma Meselemiz', 'Ziraatimizin Bugünkü Meseleleri', 'Şehirlere Akın ve Meslek Davâsı', 'Devlet Personel Meselesi' vb. gibi çoğu yayımlanmış projelerin sahibidir.

27 Mayıs 1960'ta subaylar Bayar-Menderes iktidarını devirdiklerinde 34 yaşındadır. CHP lideri İsmet İnönü tarafından Mümtaz Soysal ve Coşkun Kırca ile birlikte 'Türkiye'nin altın çocukları' diye adlandırılan ve kendilerine umutla bakılan üç genç aydından biri. İsmet İnönü, üçünü de kendi kontenjanından Temsilciler Meclisine seçiyor.

Doğan Avcıoğlu 1961 Anayasası çalışmalarına katıldı mı?

Evet. Anayasa Komisyonu üyesiydi. Ekonomik ve sosyal yapıyı düzenleyen maddelerin yazımında görev yaptı. Ama ilginçtir, parlamento ile hükümetin ekonomi alanındaki ilişkisini düzenleyen hükümler istediği gibi çıkmayınca anayasa tasarısına red oyu vermiştir.

İsmet İnönü'nün 'Altın Çocuklar'ı 1961 Anayasa Komisyonu deneyiminden sonra ne yapıyorlar?

Coşkun Kırca, 1965'e kadar CHP İstanbul Milletvekili olarak politika yapıyor. Sonra da büyükelçilik. Adı, 1980 öncesinde büyük tepki uyandıran bir anayasa taslağı hazırlayıcıları arasında geçti, Adnan Başer Kafaoğlu ve Prof. Aydın Yalçın ile birlikte... DYP lideri Süleyman Demirel için yeni bir Anayasa taslağı yazdığı söyleniyor... Mümtaz Soysal ve Doğan Avcıoğlu 1961 genel seçimleri ardından sivil yaşama geçilirken öteki arkadaşlarıyla haftalık bir dergi yayımlamaya başlıyorlar: Yön.

CHP'den kopuş ortamı ve Avcıoğlu'nun eleştirilerini biraz açar mısınız?

Temsilciler Meclisinin bileşimi, Anayasa Komisyonundaki tartışmalar, 1961 Sonbaharında yapılan genel seçimin ortaya çıkardığı tablo, İsmet İnönü liderliğinde kurulan koalisyon hükümeti ve belki de en önemlisi CHP'nin yapısı... Sorunların çözümünü ancak radikal bir program ile mümkün gören bir kısım aydını düş kırıklığına uğrattı. Kendisinden çok şey beklenen İsmet İnönü ve Partisi, bu çevrenin istekleri doğrultusunda bir reform politikası gerçekleştirebilecek istek ve güçte değildi. Onlara göre, acilen radikal bir programın uygulanması gerekiyordu. Bu nasıl olacaktı? Kafalardaki soru buydu.

.Yön'ün çıkışı bu sorunun yanıtı ile mi ilgili?

Evet. Sorunun yanıtı, Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal, İlhan Selçuk, İlhami Soysal ve CHP'li politikacı Cemal Reşit Eyüboğlu'nun yayımladıkları haftalık Yön'de aranıyor. Geçerken belirteyim, İlhan Selçuk o sıralar bir gazetede çalıştığı için resmi kurucular arasında adı gözükmez, fakat kuruluş çalışmalarına aktif şekilde katılmıştır.

Siz, Yön üzerine doktora çalışması yaptınız, Yön nedir?

Yalçın Küçük'ün çok yerinde bir tanımlaması var, bence en güzel tanım: 'Fransız düşüncesine özgü ilkesel bakış açısıyla Anglo-Amerikan dünyasının ampirist geleneğini birleştirmeye çalışan' bir dergi diyor, Yön için...

Yön'ün tirajı kaçtı? Kimler yazıyordu?

Bakın bu çok önemli. Siyasi bir dergi olarak Yön okurlarının büyük çoğunluğu kamu görevlileridir. Üniversiteli aydından subaya, doktordan hemşireye, savcı ve politikacıya kadar geniş bir yelpaze. Her sayısı 30 bin basılmıştır. 1961 ve 1962-3 yılları için müthiş bir rakam. Mayıs 1963'teki askeri ayaklanmanın ardından 14 ay süreyle kapatılması dışında düzenli olarak 1961'den 1967'ye kadar yayımlandı. Eylül 1964'te ikinci kez yayımlanışta tirajı 10 bindir. Yine de az değil. Bugün için de Yön'ü Türk solunda bir

'okul' şeklinde kabul etmek yanlış olmaz. Okulun öğretmenleri, Doğan Avcıoğlu ile birlikte Mümtaz Soysal, İlhan Selçuk, İlhami Soysal, Sadun Aren, Niyazi Berkes, Şevket Süreyya Aydemir, Cahit Tanyol, İdris Küçükömer, Fethi Naci, Rauf Mutluay, Adil Aşçıoğlu, Atilla İlhan, Mehmed Kemal, Çetin Altan, Nimet Arzık, Nijat Özön, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Muzaffer İlhan Erdost, Mustafa Ekmekçi, Aziz Nesin, Memet Fuat, Samim Kocagöz, Ayperi Akalan, Fakir Baykurt, Muammer Aksoy, Selahattin Hilav, Arslan Başer Kafaoğlu, Mihri Belli, Erdoğan Berktay, Yaşar Kemal, M. Şükrü Koç, Melih Cevdet Anday, Hayati Asılyazıcı, Behzat Ay, Türkkaya Ataöv, Sırrı Hocaoğlu, Turan Güneş, Taner Timur, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ömer Faruk Toprak, Ceyhun Atıf Kansu, bilim adamları, yazarlar, şairler... Doğan Avcıoğlu'nun önemli bir başarısı da bütün bu imzaları Yön'de bir çatı altında toplayabilmesidir. 1960'ların başında, soğuk savaşın derin izleri sürerken Türkiye'de, bağlantısız-bloksuz bir dünyayı savunmak için solcu aydın sahneye çıkıyor. Doğan Avcıoğlu bu hareketin genel koordinatörüdür, diyebiliriz.

Avcıoğlu ve bazı arkadaşları için, " 1930'lu yıllardaki Kadrocuların devamı oldular, onların etkisinde kaldılar" deniliyor. Sizin görüşünüz?

Avcıoğlu ve arkadaşları elbette kendilerinden önceki Jakoben-Cumhuriyetçi aydın geleneğinden ve bu arada Kadroculardan etkilenmişlerdir. Fakat onları, "1960'ların Kadrocuları " şeklinde kabul etmekten yana değilim. Şöyle ki; Kadro, iktidarın sözcülüğüne aday oldu. Yön, iktidarı hedefleyen bir kesimin sözcüsü idi. Bu önemli fark, birincilerin, Marksizmi, geliştirmek istedikleri Kemalizm için; ikincilerin ise, Kemalizmi, yorumlamak istedikleri Marksizm için kullanmaları anlamına gelir. Belirleyici bir durum.

Doğan Avcıoğlu'nun Yön ve Devrim dergilerinde savunduğu tezlerin Türk Politikasında yol açtığı dalgalanmalar için ne diyorsunuz?

Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal, İlhan Selçuk ve arkadaşlarının (Mümtaz Soysal, 1960'daki ikinci dergiye katılmamıştır) Türk politikasındaki etkileri üzerine yapılacak bir genel değerlendirmede kritik nokta şurada; varılmak istenilen hedef kadar, bu hedefe nasıl ve hangi araçla varılacağı, daha açık bir anlatımla iktidarın ne şekilde ele geçirileceği... Söz konusu olan, Avcıoğlu ve arkadaşlarının siyasal partiler yasasına göre bir parti kurup ilgili mevzuat çerçevesinde diğerleri gibi seçime katılmaları değil. Onlar, güçlü bir liderin(?) parlamento-dışı 'zinde kuvvetler'e dayanarak belirli bir süre (ne kadar olacağı bilinmiyor) bir reform (devrim) hükümeti ile sorunların çözülebileceği görüşündeydiler. Bu tez, çok partili parlamenter sisteme zaten pamuk ipliği ile bağlı ve radikal çözümlere geleneksel anlamda eğilimli asker ve sivil bürokraside ve 'sol' çevrede büyük heyecan yaratıyordu. Ve tabii karşıtlarında da korku! Dolayısıyla, 1971'de, 12 Mart askeri müdahalesine yol açan siyasi krizin tırmandırılmasında öteki faktörlerle beraber etkili oldu. Ancak, 9 Mart 1971'de (12 Mart'tan üç gün önce) Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarınca Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde gerçekleştirilen iç-darbe sonucu Avcıoğlu ve arkadaşları iktidarın eşiğinden döndürüldüler.

'Sol' çevre tarafından onlara yöneltilen bir suçlama var: 'Cuntacılık'. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Bir kavram kargaşası yaratıldı. Sağ ve 'Sol'dan pek çok çevrenin üzerinde anlaştıkları bir yakıştırma gibi geliyor bana. Her şeyden önce Doğan Avcıoğlu, İlhan Selçuk veya İlhami Soysal 'cuntacı' değil, 'tepeden inme devrim' peşinde koşan kişiler... Onların eyleminde asıl hedef basit bir hükümet değişikliği için darbe midir, yoksa 'tepeden inme devrim' mi? Elbette ikincisi. Burada 'devrim' sözcüğüne onu yalnızca Marksist-Leninist literatürdeki anlamında kullanmak isteyenler itiraz edeceklerdir. Oysa, merkezi devlet örgütünün yasal olmayan yoldan ele geçirildikten sonra, eski rejimde iktidar olan sosyal grubun siyasi ve ekonomik gücünün tahrip edilmesi; başka bir anlatımla, iktidarın böylece ele geçirilmesi en azından tehdit için dahi olsa kuvvet kullanmayı gerektireceğinden, genellikle şiddete dayalı bu eylem hükümet darbesinden farklı olmak durumundadır. Tepeden inme devrimi hükümet darbesinden ayıran bu fark; birincinin, bir sosyal grubun siyasi ve ekonomik tabanını, yani, onun egemen durumda olmasını mümkün kılan koşulların ortadan kaldırılmasını (tahrip edilmesini) hedeflemesidir. Bu şekilde bir ortadan kaldırma (tahrip etme), iktidarı ele geçiren güçlerin kendi açılarından yenilikçi ve olumlu değişiklikleri gerçekleştirebilmeleri için temel önkoşuldur.

'Jakoben-Cumhuriyetçi' geleneğin 1960'lardaki sözcüsü şeklinde tanımladığınız Doğan Avcıoğlu üzerine kapsamlı bir çalışma tasarınız var mı?

Birkaç monografi projesi üzerinde halen çalışıyorum. Ne zaman yayım aşamasına gelirler belli değil. TİP'in ilk lideri Mehmet Ali Aybar, 1964'te asılan Binbaşı Fethi Gürcan ile 1972'de işkencede ölen İbrahim Kaypakkaya'yı farklı nedenlerle inceliyorum. 'Cumhuriyetçi-Devrimci' aydın tipolojisi olarak özellikle çalıştığım üç kişi var. Doğan Avcıoğlu bunlardan biri. Diğerleri ise Mümtaz Soysal ve İlhan Selçuk.

BİR "ULUSAL" SORUN TARTIŞMASI

Taylan Deranlı

Marx ve Engels'de Ulusal Sorun bakışı üzerine bir tartışma Dünya Solu'nun 7. sayısıyla Türkçeye kazandırıldı.(1) Nimni-Loewy-Traverso polemiği bölgesel devrim dinamikleri düşünüldüğüne, gündemde olan ve ihmal edilmiş bir alan olan ulusal sorun tartışmasında, kimi önemli ipuçları taşıyor. Bu ipuçlarından ilki Marx'da örosantrizm (Avrupa merkezci) yönelimi. Nimni'ye göre marksist çözümlemelere genel olarak sızan fakat ulusal sorun kaynaklı tartışmalarda daha doğrudan beliren bir eğilim olarak Marx'da örosantrik bir retorik var.

Nimni'nin bu konudaki yaklaşımını eleştiren Loewy'nin argümanları çok güçlü değil. Bir önkabul olarak Marx'da örosantrizm belirlemesinin antimarksist bir söylem olduğu söyleniyor ve tarihte ulusal sorun tartışmalarında Marx'ın ve Engels'in tutumlarından kimi kesitler sunularak defansif bir tavır sergileniyor. Nimni'de zayıf kalan yön fazlasıyla akademik kalışı, yani eleştirisinin sonrasını getirememesi ve günümüz gerçekliğine ilişkin pratik bir şey sunamaması.Yoksa, Marx'da ve Engels'de, kimi çalışmalarında ipuçları belirse de, harekete ve olgulara bakışta yöntem olarak eşitsiz gelişim yerleşmemiştir (2) ve Toplumsal Kurtuluş okurları bilirler, Çelik Bilgin'in İyimser Marx yazısı ve eşitsiz gelişim yasası ışığında bölgesel devrim dinamikleri düşünüldüğünde Marx'da örosantrizm tartışması gerçekten önemlidir.

Sözünü ettiğim polemikte önemli bulduğum diğer nokta şu: Nimni, Marx ve Engles'in ulusal sorun üzerine yazdıklarını büyük ölçüde teşhis ettiği örosantrik niteliğin bir türevi olarak görüyor ve sanıldığının tersine Marx ve Engels'de ulusal soruna ilişkin "ad hoc" (Konuma göre farklı politik tutum gerektiren) temelli bir yönelim olmadığını, bu anlamda yazılanların içsel tutarlılığı olduğunu düşünüyor. " Toplumsal evrimci ve ekonomik indirgemeci parametreler , tarihsel materyalizmin kurucularının çeşitli ulusal kurtuluş hareketlerine karşı sergiledikleri görünürdeki bu çelişkili konumlanışla uyumlu bir ulusal sorun teorisi için temel oluştururlar." (3)

Tartışmaya buradan girmek istiyorum. Marx'ın Hegelci politik felsefeden devraldığı bir kavram olarak **sivil toplum konusunda geldiği sonuçlar** ulusal sorun açısından önemlidir. "Sivil toplum, üretici güçlerin belirli bir gelişme aşaması içerisinde bireylerin maddi ilişkilerinin hepsini birden kucaklar. Sivil toplum bir aşamanın ticari ve sınai yaşamının tümünü birden kucaklar ve bu bakımdan da her ne kadar dışarda ulus topluluğu olarak kendini olurlamak ve içerde devlet olarak örgütlenmek zorundaysa da devleti ve ulusu aşar." (4)

Kapitalist toplumda hakim sınıf sivi ltoplumun içeriğini belirler ve sivil toplumun kendisi kapitalist üretim ilişkilerinin zorunlu bir sonucudur. Yani, "sivil toplumun genel biçimi 'devlet' ve 'ulus' un özgül biçimleri içinde mevcuttur."

Marksist formasyonda ulus, tarihsel bir kategoridir. Burjuvazinin hakim sınıf olarak geliştiği, kapitalist üretim tarzının doğup, güçlendiği dönemlerde yerleşir. Kapitalizmin varoluşunun ve gelişiminin zorunlu bir sonucudur. Bu ideolojinin taşıyıcı sınıfı olan burjuvazinin iktisadi ve üstyapıya ilişkin gereksinimlerini yanıtlar. Bu anlamıyla ulus-devlet olma durumu toplumsal gelişmenin aracı olma anlamında daha ileri bir yeri tarif eder. Milliyetçi hareketler bu tarif edilen yeri gerçekleyecek yoğunlukta bulunuyorlarsa yani ulus - devlet oluşturma yeteneğindeyseler desteklenirler. Ancak "tarihsel canlılığı" bulunmayan ulusal yoğunluklar kapitalist üretim tarzına uyum yeteneği taşımadıklarından gericidirler. İşte Marx ve Engels'de tarihsel olan ve olmayan halklar ayrımı tam burada belirir. "Tarihsel " olmaya ilişkin parametrelerin toplumsal evrimci ve ekonomik indirgemeci nitelik taşıdığını düşünüyorum. Marx'da olgunluğa ve gelişmeye duyulan güven temel dokusunu nesnelliğe duyulan iyimserlikten alır. Bu tartışmanın Ortadoğu mozağine nefes açıcı ve zengileştirici etkisi olacağına inanıyorum.

Türkiye'de Marksistlerin ulusallık kavramıyla kurduğu ilişki dönem dönem farklı boyutlar içermiştir ve kurulan ilişkinin, reel politik anlamda, politize olamayışını ise ulusallık kavramının ya da somut olarak ulusal sorunun teorik algılanmasında aramak mümkündür. Söz konusu tavır alış ezen ulus sosyalistlerini karşılarındaki ulusal irade politik bir güç olarak belirinceye dek teori adına bir netsizliğe yöneltebilmiştir. "İlhak " ya da " sömürgenin sömürgesi olmaz" vb. teorilerin doğruluğunu ya da yanlışlığını tartışmıyorum. Türkiye ve Ortadoğu gerçekliğine uymayan bu olgu siyasetlerin iç gündemlerine dönük gerekliliklerinin marksist teorinin kapalı yanı ödünç

alınarak teoriyle uyumlulaştırılmış halidir. Zorunluluktur ama aşılması gerekiyor. Keza pazar tartışmalarını da böyle almak gerekir. Kautsky'de "ekonomi, dil ve toprak bütünlüğü olarak ulus" ya da Stalin'in "iktisadi yaşantı, toprak, dil ve kültürel, psikolojik birliği olan bir topluluk olarak ulus" tanımlamalarından yola çıkılarak iktisadi birlik ve kapalı pazarı ulus için olmazsa olmaz görme eğilimi günümüz Kürdistanı gözönüne alındığında normatif kalıyor. Tekelli bir ülkede ayrı pazar aramak hayalcilik, ama bunu Kürt dinamiğine, ulusal varlığına karşı argüman olarak kullanmakta teorik bir yüktür. "Pazar, ulusun doğup gelişmesinde en önemli bağ olan dili hem geliştiriyor ve hem de tekleştiriyor. Bu anlamda ve ulaştığı yerlerde parçalılığı sona erdiriyor ve duvarları yıkıyor. Kendi etkisinin dışında, dili ortaklaştırarak ulus bağının güçlenmesine önemli katkıda bulunuyor. Bu misyonunu gerçekleştirebilmesi için pazarın ulusal olma zorunluluğunu anlamak kolay görünmüyor." (5)

Türkiye solunun ulusal sorunla kurduğu ilişkinin reel politika anlamında politize olamayışından bahsetmiştim. Bu anlamda Aydın Giritli'nin Gelenek 'te yeralan Marx, Engels, Ulusal Sorun " çalışmasında " Türkiye'de ulusal soruna teorik bakılmadı, bakılmıyor " gözlemine katılmamız mümkün değil. Zaten bu gözlemin kendisini eleştiriyoruz. Solun bu konudaki tutumunu eleverdiği için bu söylemi karakteristik olarak aldım. Reel politik düzlemde ulusal sorun konusunda teori ile diplomasi bitmiştir. " Ulusal soruna ilişkin perspektif sınıfsallıkla belirlenen bağımlı bir perspektiftir." Katılıyorum ancak bu ifadeden Aydın Giritli ile benim aynı somut ifadeye ulaşacağımızı sanmıyorum. Saf ulusal sorun teorisi yoktur. Peki ya saf haliyle sınıfsallık var mıdır? Ya da daha açıkça, komünistlerin sınıfla girdiği ilişki nedir? Burada Orhan İyiler'in " Bir Broşürün Çözümlemelerine Yönelik Öncelikli Değinmeler" (6) yazısından bir pasaj aktarıyorum. " Leninizmin özü, damıtık felsefesi, komünist hareketle işçi hareketinin aynı kanalda akmamasını sağlamaktır. Aynı kanalda akmasını sağlamaya karşı verdiği savaşım bir bakıma Leninizm'in Marx'ı yorumlamadaki olağandışı büyüklüğüyle tüm öteki Marksistlerden, Troçkistlerden, sosyal-demokratlardan, uvriyeristlerden kendini ayıran, ortaya özellikle siyasal erkin biçimlendirilmesi döneminde tüm olgusuyla ele veren büyük yapısal üstün ayrıcalığını belirler"

Leninizmi kavrayışımız tam da böyle olmalı işte. Yaşanan süreci açıklayamamanın, reel politika dışında kalmanın mazereti teori olamaz; sürecin öznesi olunur ya da olunmaz.

Marx'ın geliştirdiği yasalar nesnelliğin derin tasfirini içerirken, gelişmeye, olgunluğa olan tutkulu yan, onu nesnelliği perfeksiyonist bir tarzda gelişme dinamiği zorunlu olan yasaları yorumlamaya yöneltti. Bir metodoloji olarak Marksizm gençti ve Ekim Devrimi gibi yoğunluklu deneylerle beslenmesi gerekiyordu. Bu deneylerin getirdiği olgusal malzeme eşitsiz gelişme yasasının bütünlüklü bir çözümlemesini zorunlu kılıyor. Gramschi'nin Ekim Devrimini Kapital'e karşı devrim olarak değerlendirdirmesi hatırlatıcıdır.

Ulusal sorunun Türkiye marksizmi tarafından algılanış tarzının Marx sistematiğinin kapalı ve perfeksiyonist niteliğinden arınmış olduğunu sanmıyorum. Bu durum ise Türkiye özelinde sürekli olarak bir erteleme mekanizması yaratılmasına yolaçmıştır. Teoriye ve "zorunluluğa" duyulan ihtiyaçla geliştirilen tavırlar, reel politik tutumla çakışmayınca, dinamiğin gerisinde kalınıyor ve apar topar manevralarla yine teori adına marksizm dışına düşülüyor. Örneğin Sovyetler Birliği'ndeki restorasyon süreciyle Kürt ulusal uyanışının çakışması şunları söyletiyor: " Sosyalizm ulusal soruna yanıt verememiştir" Çıkış noktası olarak eğer reel sosyalist bloktaki çözülüş baz alınıyorsa, bu ülkelerde sosyalizm sorunu çözülebilmiş midir? Sosyalizmin kısa bir tarifi bile ilk soruyu anlamsız kılmaya yeter. Ulusal sorunun en insani ve kalıcı çözümü sosyalizmle mümkündür.

Türkiye'de ve bölgede sosyalizm kurulacaktır. Sosyalizme yürüyüşümüzde kurgularımızla kafalarımızın içine hapsolmuyoruz. Gücümüzü gerçek etkinliğimizden ve coğrafyamızdan alıyoruz. Marx'ın 11. tezinden ikincisinin bugün 11.si kadar önemli olduğunu düşünüyorum:

" Nesnel hakikatın insan düşüncesine atfedip, atfedilemeyeceği sorunu, bir teori sorunu değil fakat pratik bir sorundur . Pratikle, insan hakikati yani düşüncesinin gerçekliğini ve gücünü bu dünyaya aitliğini kanıtlamalıdır. Pratikten yalıtlanmış bir düşünmenin gerçekliği ya da gerçeksizliği konusundaki tartışma tamamıyla skolastik bir sorundur."(7)

1-*Dünya Solu*,7 (bahar-yaz)
Marx, Engels ve Ulusal Sorun, **Eprahim Nimni**
Nimni Yorumunun Eleştirisi, **Traverso Löwy**
2-**Marx**, 1977 , Vol.1 , 19
"Sınai olarak gelişkin olan ülke daha az gelişmiş olanına kendi geleceğinin bir imajını sunar . İfade olarak devlet, devrim ve ulusal sorun konusunda eşitsiz gelişime ters gelişme rasyonellerine kaynaklık edebiliyor."
3-*Dünya Solu* ,7,a.g.y.
4-*Alman İdeolojisi*,, **K.Marx**, sf.123,Sol yay.
5-*Türkiye'de Marksist Damar Var*,
Çelik Bilgin,sf.96,Dönem yay.
6-Bir Broşürün Çözümlemesine Yönelik
Öncelikli Değinmeler, **Orhan İyiler**,
Toplumsal Kurtuluş,s.42,sf.41
7-*Alman İdeolojisi*,, **K. Marx**, sf.24, Sol yay.

BASINDA ONURLU BİR SES

Metin Ortakçı

Devletle basının bütünleştiği günümüzde basında farklı sesler görebilmek gittikçe zorlaşıyor. Herkes aynı şeyi benzer şekilde yazıyor. Tek sesli bir koroya benziyor. Çok seslilik duyulmuyor. Eskiden sol cephede yer almış kalemler de bu koroya katılıyor.

"Aydınların" devlet memuru olduğu bir döneme giriyoruz. Emniyet ve MİT'in gazetelerin yazı işleri müdürleriymiş gibi çalıştığı bir dönemde yaşıyoruz. Basının Emniyet ve MİT ile iç içe geçmişliği bu kurumların sadece haber kaynağı olmasını değil yönlendirmesini de beraberinde getiriyor. Yönlendirme nasıl oluyor? Spekülatif haberlerle ve köşe yazarlarıyla oluyor. Basının gündemi böylece belirleniyor. Bab-ı Ali'de böyle bir rüzgar esiyor.

Bu rüzgarın dışında kalan demokrat, kişilikli gazetecilerden biri Ahmet Kahraman'dır. Kahraman 10 Temmuz 1990 günü Asil Nadir'in Güneş'inde köşe yazarlığına başladı. Başlarken de "köşe dönücü devrimciler" kervanına katılmayacağını açıkladı. "Görüntü" adını verdiği köşesinde gelişen olayları objektif biçimde yansıtmasıyla okuyucunun da farkına vardığı özgür bir ses oldu. Cesurca söylemiyle koronun tek sesliliğinden kendini ayırdı.

Türk "aydın"ı yıllardır bu tek sesli koronun şarkıcılığını yapmıştır. Türk "aydını" sırtını Kürdistan toprağına dönmüştür. Orada olup bitenlere kendi gözleriyle bakmasını bilememiştir. Bu toprağı görmemek için hala gözlerini sıkı sıkı kapatanların gözlerinin kamaşmasını önleyebilmeleri için tekelli kapitalist devletin alaca karanlığına ihtiyaçları vardır.

Kürdistan'da yaşanan pratik öğrenme açlığı çekenler için büyük bir kaynaktır. Bu toprak büyük bir zenginliktir ve Kahraman bu zenginlikten yararlanmasını biliyor.

Herkes devletin, hükümetin sözcülüğünü üstlenirken Kahraman devletin terör kaynağı olduğunu söylüyor. Vedat Aydın'ın öldürülmesini köşe yazarlarımız "doğuda vahşet", "olaylar durdurulmalıdır", "kargaşa", "güneydoğu gidiyor" gibi yüzeysel açıklamalarla geçiştirirken, Kahraman, terörün devlet içinde yuvalanmış güçler tarafından yapıldığını dile getiriyor.

Kahraman'ın devlet içinde güçler nitelemesi, sanki hükümeti olaylardan sorumluluğu yokmuş gibi göstermekle beraber, devletin terör yaptığını söylemesi cesurca bir girişim olarak ifade edilebilir. Fakat, bu arada, Mesut Yılmaz hükümetinden durumun düzeltilmesi konusunda birşeyler umuyor. Kahraman daha sonraki yazılarında da devletin bürokratik özelliklerinden ve hükümetin bürokratlar üzerindeki etkisinin zayıflığından bahsetmiştir. Kahraman'daki bu soyut devlet kavramı, hükümetin olayları kontrol altına tutamadığı ve istemeden de olsa bu tür olayların gelişebileceği gibi yanlış anlaşılmaya götürebilir. Burada olayların sorumlusu devlettir, onun icracısı hükümettir.

Kahraman'ın diğer yazarlardan farklı bir yaklaşım sunması Sovyetlerdeki müdahale konusunda da kendini gösterdi. Müdahaleyi "aydınlarımız"ın demokrasiye darbe olarak nitelemesi ve demokrasi savunuculuğuna soyunmaları, Kahraman'ın ise müdahaleyi Sovyet toplumunun emperyalistler tarafından paylaşılmasına dur demesi çerçevesinde ele alması iki tutum arasındaki farkı göstermesi açısından önemlidir. Ahmet Kahraman "demokrasi"den en çok söz eden köşe yazarlarımızdan biriydi. Yazılarında demokrasiden bahsederken farklı bir çok demokrasi tiplemesi yapmıştı. Demokrasiyi, insan hakları ve hukukun üstünlüğüne dayanan "burjuva demokrasisi" olarak algılamasına rağmen, Kahraman, sosyalist kampta yer alan bir çok "aydın"ın olayı salt askeri darbe diye nitelendirerek, olumsuz karşılaması gibi bir yanılgıya düşmedi.

"Batı emperyalizmine 'tam teslimiyet'in adı 'reform' ya da 'demokratikleşme'ydi. Oysa gözle görülür bir demokratikleşme de görünmedi, yaşanmadı." diyerek, sözde demokrasi savunuculuğu yapan "aydınlarımız"dan farklı olduğunu gösterdi. Müdahaleyi sosyalizmin çözülmesinin durdurulması açısından bir şans olarak değerlendirmesiyle de tutarlılığını sürdürdü. "Gorbaçov'un dönüşü demokrasinin değil, Sovyet pazarlarına göz diken çok uluslu şirketlerin, yani emperyalizmin zafersel simgesidir. Coca Cola ve hamburger patronlarının zaferi..." dedi ve Gorbaçov'un artık batıya borçlu bir lider olduğunu ve borcunu ülkesinin yağmalanmasına sessiz kalarak ödeyebileceğini söyledi.

Ahmet Kahraman'ın olayları açıklayışında hep bir "tarihsellik" vurgusu var. "Kurtuluş Savaşımızın gerçek tarihi yazılmadı henüz" derken, resmi ideolojinin sunduğu tarih bilgisine güvenmiyor. 5 Ağustos 1990'da "Bence her türlü geri kalmışlığın nedenleri sahip olunan tarihi mirasta aranmalıdır" diyor. Geri kalmışlığımızı Osmanlı barbarizmine bağlıyor. Onun tarihsellik anlayışı, bu geri kalmışlık, yakın tarihimize de sıçrayarak günümüze geliyor. Tümüyle sınıf perspektifinden yoksun bir tarih anlayışı. Sınıf savaşımlarını göremiyor.

Kahraman, tüm yazılarında geri kalmışlık hastalığına karşı bir reçete yazıyor: İlaç demokrasidir. Kahraman, devlete kendi yaptığı "gerçek demokrasi" şurubunu içirerek bu hastalığı iyileştirebileceğine inanmaktadır. Asil Nadir'in Güneş'inin köşesinde, "gerçek demokrasi" kerpeteniyle köylünün çürük dişini sökmeye çalışan bir berber edasıyla yazmaktadır.

Kahraman'ın demokrasi anlayışı şu ifadesinde de görülüyor: "Çağ atlamak, bir ülkede yaşayan insanların öncelikle teba olmaktan kurtulup, birey olarak karnı tok, sırtı pek, demokratik hak ve özgürlükleri sonuna dek kullanabilmesidir. "Seçkinlerin" de birey hakkına saygılı olmasıdır, çağ atlamanın ölçütü...." Bu bağlamda yazarımızın demokrasiden, insan haklarının, geçerli olduğu ve hukuk devletinin üstün olduğu bir sistem düşündüğü ortaya çıkıyor. Bu sistemde "seçkinlere" de yer vardır. Seçkinler bireylerin haklarına saygılıdırlar. Böyle soyutlanmış bir demokrasi anlayışını, olayları sınıfsal açıdan ele almamasına bağlayabiliriz. Batıdaki tarihsel bir süreç sonucu oluşmuş burjuva devletlerindeki yönetim biçimi, "demokrasi"yi, Türkiye'ye taşımaya çalışıyor, başarısızlığa uğruyor. Bu konuda geçmişe dönüp Osmanlı Tarihine çatıyor. Geçmişi barbar olarak nitelendiriyor, yakın Türk tarihinin gerçek dışı oluşundan bahsediyor. Türk toplumundaki sınıfsal gelişim sürecini izlemiyor. Şu anki işlemeyen "demokrasi"yi de bir çok farklı kavramlarla nitelendirerek yargılamaya çalışıyor. Nesnelliği gözönüne almıyor. Oysa mevcut sistem, hakların mücadele süreçleri sonucu elde edilen hakların bir bütünüdür.

Ahmet Kahraman'ın bu demokrasi düşünceleri dönemin siyasi arenasında elbette bir yer buluyordu. Her ne kadar ilk gençlik yıllarında TİP'i desteklediğini söylese de, bu yer Sosyal Demokratlar ve onların parti örgütleriydi. Ecevit'in "ezenlere karşı ezilenlerin yanında" olduğu dönemlerde, CHP ile aynı düzlemde olduğunu söylüyor. Sonra SHP geliyor. Söyledikleri ve yaptıkları dünyasına aykırı geldiğinde SHP'yi de eleştiriyor ve onu "otoriter demokrasinin yedek lastiği" olmakla suçluyor. Kahraman hep "doğru"nun yanında yer alıyor. Ecevit değişiyor, Kahraman değişmiyor. CHP döneminde "Halkçı Ecevit"inin "milletvekili adaylarını MİT denetiminden geçirdiğini" kaleme alıyor. Ecevit, bu yazıyı, "yaşamında karşılaştığı en çirkin iftiraflardan biri" olarak görüyor ve Kahraman'ı gereken makamlara şikayet ediyor.

Makamlar, Ecevit'e, MİT'e ve Emniyet'e karşı sorumluluklarının bilincindedirler. 18 Eylül 1991'de Ahmet Kahraman'ın elinden kalemi alırlar. Diğer "demokrat" gazeteci yazar aydınlarımızda sorumluluklarının bilincinde olmalılar ki, bu olaya tamamen sessiz kalmasını bilmişlerdir.

Ahmet kahraman, devlet basını içinde bir onurlu sesti.

İHTİYAÇ VE ZAMAN

Özgür Karadeniz

Burjuva iktisadında, insanla ilgili ,hemen hemen her ders kitabının da başında karşımıza çıkan temel bir varsayım vardır: İnsan ihtiyaçlarının sonsuz olmasına karşılık kaynaklar kısıtlıdır. İktisat da bu sonsuz ihtiyaçları kısıtlı kaynaklarla en az masrafla, en uygun şekilde çözmeye çalışır. Genel olarak söylenen budur. Bütün diğer varsayımlar bunun üzerine kuruludur.

İktisatta varsayımlar oluştururken eninde sonunda insan hakkında da bir takım kesin yargılara varmak kaçınılmaz. Bu değerlendirmelerin belirli bir ideolojinin etkisini taşıması da zorunludur.

İhtiyaçların sonsuz olduğu, oysa kaynakların kısıtlı olduğu söylendikten sonra kaynakların nasıl dağıtılacağı sorusuna geçilerek kapitalizm ve sosyalizm ayrımına değinilir. Bu noktada, insan üzerine sözünü ettiğim genellemeler ortaya çıkar. Söylenen şudur; "kişiler, kendi özçıkarları peşinde koşarlar". Tıpkı kaynakların kısıtlı ve ihtiyaçların sonsuz olması gibi bir başlangıç noktası da budur. Diğer temel dayanaklar da akılcı kavranış, bilgilenebilme olanağı, piyasanın dengeyi sağlaması ve rekabet. Burjuva iktisatının başlangıç noktaları veya temel dayanakları bunlardır.

Oysa, ilk bakışta üzerinde durulmasa bile ihtiyaçların sonsuz olduğu, çok su götürür bir varsayımdır. En gelişmiş kapitalist ülkelerde, en büyük olanaklara sahip bir kişiyi düşünsek bile sonsuz sayıda ihtiyaçtan oluşmuş bir "ihtiyaçlar listesi" tasarlamak son derece güçtür.

Eğer kapitalizmin insanı ezen, yıkan, parçalayan, bozan bir yönü olduğu söylenecekse, bunun, insan ihtiyaçlarını biçimlendiren, yönlendiren ve kontrol eden etkileri de olmalıdır. Burjuva iktisatçılarından birisinin böyle bir listeyi araştırıp araştırmadığını bilmiyorum. Ancak ben sonsuz ihtiyaçlara değil, sayılabilecek kadar sınırlı ihtiyaçlara "gerçek" olarak bakıyorum. Bunu desteklemek için iki nedenim var. Birincisi için önceden söylenecekler şunlar; ihtiyacı kaşılayan nesneler* en azından planlamayla ilgili küçük bir kuruluşa sahip olan ülkelerde bile tek tek sayılabilir. Bunlar mallar ve hizmetler olarak karşımıza çıkan bilinen iktisadi kavramlara denk düşer. Öyleyse bunların dışında ve tüm kurnaz işletmecilerce bile sezilemeyen ihtiyaçlar sözkonusu olmalı ki karşılayıcı nesneleri üretilememiş olan bu ihtiyaçlar sayılamayacak kadar çok olsun. Burada kapitalizmi, kapitalizmdeki hamamböceğine dönüşmüş çoğunluk insanı düşünüyorum da, değil sezilemeyen ihtiyaçları olsun, üretimdeki, Engels'in "ihtiyaç, keşfin anasıdır" sözünü bile tersine çeviren ve piyasaya sürülen nesnelerle karşılaşıldığı anda "eksikliğinin" "farkına varılan" ihtiyaçları olan ve İhtiyaç ----> Keşif----> Üretim çizgisinin dışında, Üretim----> Farkına varma----> İhtiyaç çizgisine hapsolmuş insan sözkonusudur. Öyleyse ihtiyaçları çok olan bir insandan sözetmenin pek doğru olamayacağı rahatlıkla söylenebilir.

Ancak pratikte sonlu sayıda ihtiyacı hemen görebiliriz. İletişim araçlarının yaygınlığına bağlı olarak yapay olarak pompalanan ihtiyaçlar, tüketim toplumu sözkonusu olduğunda, nitelik olarak değil nicelik olarak artış göstermektedir.

Daha geniş tüketim olanakları, ne yazık ki gelişkin ihtiyaçlara doğru değil, daha kalitesiz mallarla karşılanan ihtiyaçların, bu sefer daha kaliteli ve daha

*- İhtiyaç, çoğu sözlüğün veya ansiklopedinin çuvalladığı, doğru tanımı veremediği bir kavram. Çoğunlukla ihtiyaçlar, ihtiyacı karşılayan nesneler veya nesne olarak tanımlayarak, "karşılıklar" la karıştırılıyor. İhtiyaç, insanın ihtiyacı kuşkusuz, onu bir eksiklik duygusuyla donatan, içten gelen bir baskı olarak tanımlanabilir. Önemli olan bir tür rahatlama "ulaşma" anının yakalanmasıdır. İhtiyaç kavramının zaman kavramı ile yakınlığı da eklenmelidir. Belli bir süre için tamamlanamayan ihtiyaç olamaz. Kısaca ihtiyacın oluşması anı aynı zamanda ihtiyacın karşılanmasından sonraki belli bir an'la özdeştir. Yani ihtiyacın karşılığı kendini yeniden üreten bir dinamiğe sahiptir. Tıpkı üniversite öğrenciliği için "sınav öncesi" ile sınav sonrası kavramlarının bir ve aynı şey olması gibi. Bunun dışındaki ihtiyaçların daha genel, daha kapsayıcı, toplumsal kurallarla sıkı sıkıya ilgili ve insanın, tarihsel akış içerisindeki gelişmesinin evrelerine denk düşen bir yanı olacaktır. Örneğin sosyalizme duyulan istek, sosyalizmin sağlayacaklarına yönelik olarak düşünülebilir ya da böyle bir isteğin bir defa karşılanınca biteceği söylenebilir. Ya da bu tip bir tartışma gereksiz sayılıp, fazla uzatılmaz.

çok malla karşılanması sonucuna götürmektedir. Çağdaş insanı, teorik uç noktaya kaba köylüyü koyarak, ihtiyaçları gelişmiş ve/veya genişlemiş insan olarak tanımlayabiliriz. Kapitalist toplumdaki uyuşuk, hamamböceğine dönüşen, iradesi alınmış, boş bir kabuktan ibaret insanın bu durumda olmadığı açıktır.

Yoldan geçen birine, çok parayla sağlanabilecek şeyleri sayması söylense, ev, araba, TV, radyo, vs. gibi herkes için aynı olan mallar sayılacaktır. Sonuçta kölelik, her alanda olduğu gibi ihtiyaçlarımızı düşünürken de ortaya çıkıyor. İhtiyaçlarımızı özgürce dinleme, belirleme ve giderme şansına sahip değiliz.

Hayatta hiç müzik dinlememiş biri, kendiliğinden müzik dinleme ihtiyacına ulaşabilir mi? Felsefe tarihinin ünlü sorularından "tek başına bir odada yaşasa insan, Tanrı düşüncesine ulaşabilir mi?" sorusu gibi bir sorudur bu. Yalnız bu kadarla değil; hayat boyu hiç klasik müzik dinlememiş bir Pigme yerlisi için Beethoveen'ın 9. Senfonisini dinlemek bir ihtiyaç olabilir mi? Kendi, varsa, müzik ihtiyacını da tam tam müziği ile gidermek, bununla mutlu olmak zorunda kalmayacak mı? Demek ki niteliksel sıçramayı kontrol eden zihinsel, kültürel benliğin oluşma sürecinde toplumsal çevrenin ve ekonomik-politik sistemin, ihtiyaçların oluşması kadar niteliğini belirlerken de, büyük etkisi vardır.

Öyleyse hem kapitalizmin insanı bozan etkilerini gündeme getirmek hem de ihtiyaçların sonsuz oluşu çelişir.

İkinci olarak, insanların sonsuz sayıda ihtiyaç duymalarına izin veren bir sistem ütopyadır. Pratikte insanların zamansızlığı buna engeldir. Emeğini satması, insanın, en başta zamanını satmasıdır ve bu, çağdaş insan için bedensel yorgunluk kadar ve hatta ondan çok çok daha önemli bir özveridir. Artık emeğin yorgunluk, bedensel aşınma vs. açılardan değerli bulunması devri bitmelidir. Gücümüzü, enerjimizi veriyor olabiliriz. Ancak modern dünyada zamanı veriyor olmak, ücretli emek kavramı yanında "ücretli zaman" kavramını doğuracak kadar önemlidir.

Tembellik, hiç çalışmamak, aylaklık, serserilik, anarşistlik, bir baltaya sap olamama, hazır yeme gibi yergiler kapitalizmin malıdır. Hepsini savunmuyorum ama insanın doğasında çalışmak, para kazanmak olamaz. Daha da ileri giderek, iktisadi bir kavram olan "işsizlik" üzerine de birkaç söz söylenebilir. İnsanların iş sahibi olamamaktan rahatsız olmaları, aslında parasız olmaktan, aslında aç kalmaktan rahatsız olmaları demektir. Adını iyi koymak gerekir. İşsiz, iş bulmak isteyen ve bulamayan kişidir. Bulmak istenen paradır. Parayı bulan işi niye arasın? İşsiz, iktisaden talep edemeyen ve maliyeti olamayan kişidir. Her ikisinde de para sahibi olmak anlamı var, öyleyse kavramın kendisinde niye "parasızlık" yok? İşsizlik gerçekten de üzülecek bir durum mudur? Çalışmadan gelir elde etmek mümkün olsa bu niye insanı rahatsız etsin? Yoksa insanlar gerçekten de çalışmaya can atan ve çalışmadığında acı duyan yaratıklar mı?

Ancak insanın zamanını vermek zorunda olmaması tek başına yeterli değildir. Önemli olan zamanı değerlendirmenin yolları, zamanı değerlendirmenin niteliğidir.

Burada hemen akla gelen sanatçının durumudur. Tek başına bir sanatçının zamanı elde etmek mücadelesi iktidarı elde etmeye benziyor. Sistem içinde başlayan bir mücadele sitemin yıkılmasıyla sonuçlanıyor. Sanatçı, sanat yapacağı zamanı elde ederken eninde sonunda artık-zamanları kullanan bir zaman dilencisidir. Önce kıyıda köşede kalmış zamanlarda, yani satıp geçimini sağladığı zamandan arta kalan zamanlarda sanat yapmakta, bunlar değerlendirilip, sonuçta sanatçı zamanının yüzde yüz sahibi olmaktadır. Yani önce sistem içi bir mücadele ile başlayan, diyalektik bir süreç sözkonusudur.

Kuşkusuz tüm çalışmak süreçler gibi sosyalizm geldiğinde, tüm özgürlükler VERİLDİĞİNDE (kazanıldığında) -sosyalizm bütün özgürlüklerin teorik tabanıdır- "artık" zamanlar, satılan zamanı sıfırlayacaktır. Böyle olunca değerlendirmenin son halkasında, insanın geçimini sağlayamadığı boş zamanını, sattığı zaman karşılığında elde etmektedir.

Kısaca emeğin satılıp geçimin sağlanması yerine, bütününü yaratıcı gelişmesine ayıracakken, insanın, sistemin içinde kaldığı kadarıyla, zamanının büyük bir bölümünü vererek küçük bir bölümü için özgürlüğünü elde etmesi şeklinde bir şema düşünülebilir. Köylü toplumlardan---> modern toplumlara doğru aktıkça birinci zaman parçasından ikincisine geçen kısım artmaktadır. İnsanlık tarihinin bir açıdan da gidişi bu yöndedir. Öyleyse sosyalizmin getirecekleri arasında özgür zamanı çoğaltmak kesinlikle olmalıdır ve belki de bu sanıldığından çok daha önemli bir konudur.

Kapitalizmde zorunlu zamanın yanında özgür zamana pay ayrılması aslında bir zorunluluktur. Ancak belirli aşamalarında sınıfsal dengesizliklerin özüne denk düşecek biçimde boş zamanlarla, zorunlu zamanların, gelirin dağılmasıyla yakın ilgisi olmuştur. Burada günlük çalışma saatleriyle ilgili uzun savaşımları hatırlarız. Kim harcayacaksa, gelir kimin elinde toplanmışsa zamanda onun elinde toplanmalıdır ki o zamanda para harcayabilsin. Kendi mantığıyla parası olmayana, harcama yapılacak zamandan vermek gereksizdir. Sonuçta adaletsizliğin zamanın dağılımı ile ilgili, ancak tüm adaletsizliklerle çok tutarlı, böyle bir yönüde vardır.

Hatta zamanının çoğunu çalışmaya, çalışmaya gitmeye ve eve dönmeye ayıran insanlar için, aldıkları ama harcayacakları zamanları pek olmayan ücretlerin aslında çok olduğunu söyleyebiliriz. Üretimin lüks mallara yönelmesinin bir nedeni de bu olabilir. Harcayacağı zamanı bile olmayan birine kaynak aktarmak bir kapitalist için büyük yanlışlıktır diyebiliriz.

Modern olduğu söylenen toplumların yapısı bu bakımdan ilginçtir. Hafta sonları ve her yılın bir ayı fetiş derecesinde zihinleri kaplamıştır. Çok uzun sayılabilecek bir dönem insanlık, haftada 1 gün tatili ancak 2 gün yapabilmiştir. Hala 8 saatlik çalışma dönemleri bir günün 1/3'ü kadar uzundur. Y. Küçük'ün bir yazısında da belirttiği gibi insana uyku, yemek, giyinmek, soyunmak, ulaşım gibi zorunluluklardan sonra 1-2 saat özgür zaman kalıyor. Alışverişler içinse Cumartesi günleri dışında pek olanak yoktur. Yılda yalnızca 1 ay, o da en iyi ihtimalle adına tatil dedikleri bir süre vardır. Bu durum tam bir yüzkarasıdır. İnsanı rutinliğe, makineleşmeye, robotlaşmaya iten, değiştirilmesi gereken tam bir cenderedir. Sosyalizmde bu değiştirilecektir.

Yaşamaya çalışmak, yaşamanın kendisi yerine geçince insan bütün güzel tanımlardan uzaklaşır. Modern toplumların hiçbirinin aslında bu kadar az boş zaman içinde bir "özgür zaman" kültürü oluşturdukları söylenemez. Örnekler aranacak tip, ilk başta deminde dediğimiz gibi sanatçıdır. Teorik olarak zamanına en özgür biçim veren odur. Piyasanın zorlayıcılığı ihmal edilemeyecek olsa bile. Yani bu, en uçtaki tüm zamanı boş zaman olan sanatçı için bile tam özgürlük değildir. Kaldı ki bizim gibi toplumlarda sanat, zaman karşılığında, pek çok örnekte görüldüğü gibi başka tür ödünler verilen bir uğraştır.

Sanatçısının bir tip olarak edebi metinlere oturtulduğu örneklerde de zamanın özgür kullanımı üzerine çeşitlilikleri görmek mümkündür. Bence yazının ve tekerleğin icadından sonraki en önemli keşif olan masa, bu çeşitliliğin önemli bir unsurunu oluşturur. Günlük yaşamda da birlikte zaman geçirmenin en iyi yöntemi bir masa etrafında toplanmaktır. Yazı yazmanın kolaylaşması, vücudun, özellikle boyun ve dirseklerin rahat hareket etmesi açısından sanat ve bilimin oluşmasında bu aracın katkılarını unutmamak gerekir. Hatta masa, diğer insanların zamanlarını emip bir birikim oluşmasına ve bu birikimin uygarlığın oluşması yoluna aktarılmasına olanak veren bir araçtır. Bu bakımdan zamanın kullanımıyla yakın ilgisi vardır. Aynı zamanda masa, durmayı ve yaratmayı temsil eder. İşte öykü ve romanlarda da sanatçı tipin dönüp dolaşıp geldiği yer masadır. Ancak masa için bu parantezi kapatırsak, özgür zamanın kullanımı için geriye kalan az sayıdaki diğer seçenekleri de sanatçıda bulabiliriz. Ama seyretmek, yürümek, uyumak, oynamak ve diğer yollar henüz bilmediğimiz bir olanaklar dünyasının getirecekleri yanında sayıca çok az kalır. O dünya sosyalizm olmalıdır.

Örnek vermiyorum ama kahramanı sanatçı olan edebi eserlerde zamanın kullanımı büyük ölçüde kapalı mekanlarda gerçekleşiyor. Raslantı olabileceğine küçük bir olasılık tanıyarak kendime şöyle bir test sorusu hazırlıyorum ve "feodalizm-köy, kapitalizm-kent çiftleri arasında bir ilişki vardır. Aşağıdakilerden hangisiyle sosyalizm arasında böyle bir bağ kurulabilir?" diye soruyorum. Benim işaretlediğim şık kapalı mekanlardır. Trafik karmaşasından uzak, gelişmiş yatay-düşey asansör sistemleriyle donatılmış büyük kapalı mekanlarda insanlar zamanı yaratıcı gelişmeleri için daha rahat kullanabilirler. Bir sanatçı veya bilimadamı için oda ve ev fikrinin, kopmayı sağlama açısından taşıdığı önemi hatırlatmakta fayda var. Fabrika kavramının ne demek olduğunu düşünmek de yine işe yarayacaktır. Örnek verirsek; geleceğin toplumunda herkesin istediği müziği rahatça dinleyebileceği uygun odalardan oluşmuş büyük müzik galerileri, resim yapmak isteyenler için atölyeler kompleksi, bizzat müzik yapmak, toplu olarak amatörce tiyatro oynamak vs. için uygun mekanlar kesinlikle olmalıdır. Bu durum ortak zevkleri olan insanların buluşmasında, kültürel ve tensel olarak uyuşmasında daha büyük kolaylıklar sağlayacaktır. Örnekler çoğaltılabilir.

Kapalı mekanların bir faydası da, dakika, saat, gün, hafta, ay, mevsim ve yıl gibi bölümlenmiş zamanı istenildiği biçimde bölmeye olanak vermesidir. Bir günün yetmediği, özellikle çalışanların ağzından çok sık duyulan bir sözdür. Diyelim ki 30-40 satlik günler planlayan bir insan için bütün uğraşlara zaman kalabilecek, sevişmek, sanki aradan çıksın diye, aceleyle gerçekleştirildiği günün tüm yorgunluğunun insanın üstüne bindiği geceye kalmayacak, insanların güneş ışığının kölesi gibi durduğu mevcut "gün"ün darlığını yaşamak zorunlu olmayacaktır. Herkesin bilinmez bir elle aynı saatlerde sokaklara döküldüğü ve sokaklardan toplandığı anlamsız yaşam ortadan kalkacaktır. Bence gerçek özgürlük de böyle büyük bir saatin küçücük parçaları gibi tik-tak düzeninde yaşayıp gitmekten vazgeçmekle mümkündür.

Mevcut düzende "tik-tak"lardan kaçmak pek mümkün olmamaktadır. Sıkışık otobüslerden kurtulmak için herkes çok erken kalkması gerekeceğini bilir. "Ama bunu da herkes düşünebilir ve daha erken saatte aynı sıkışıklık olabilir" diye hemen düşünebiliriz. Oysa erken saatler hep bomboştur. İnsanın bedensel varlığı, yorgunluk, tembellik vs. denilebilir, düşüncelerinin önüne geçmektedir. Bu insanların, haklarında kurallar yapılabilir, davranışları önceden kestirilebilir yapmaktadır ki, iktisat bilimiyle çelişse bile, insan özgürlüğüne terstir. İnsan önceden biline-

meyen yaratık olmalıdır, "çıplak maymun" değil. Bilinç egemenliğine en çok bunun için ihtiyaç var diye düşünüyorum.

İnsanın kendisi hakkındaki bütün kuralları sürekli yanlışlayacak ve geliştirecek bir yaratık olması, özgürleşmesi anlamındadır. Ve bu yüzden de sabahların sıkışıklığını kimse önceden bilememeli ya da böyle bir sıkışıklık hiç olmamalıdır. Çünkü bir insan 20 saatlik bir günü yaşıyorken, diğeri 30-35 saatlik bir günü planlamıştır. Bu makineleşmiş yaşamı önleyecektir.

Kapitalist toplumların sanılanın aksine çok daha fazla plan yapan toplumlar olduğuna inanıyorum. Bu anlamda plana karşıyım. Çünkü böyle bir toplumda , örneğin sevişme günleri ya da saatleri, sinema, tiyatro günleri, gezme dolaşma, piknik yapma zamanları bile önceden planlanır; tıpkı bir makine gibi. Düşünmesi bile korkunç "Haa o gecemi? gelemem, dur bakayım... hah tamam, defterime göre o gece karımla sevişmemiz varmış, gelemeyeceğim" gibi bir diyalog, gündelik gerçeklerdendir. Örnekleri soyuta yakın olsun diye sürekli abartılmış olanlardan veriyorsam da bu bir Kafka cümleciği değil. Bu zamanda pek çok insanın bu "işe" ayrılmış çarşambası, perşembesi var. Şimdi ihtiyacın ne olup olmadığı daha da önemli bir sorun oldu sanırım. İnsanları böylesine ezip, un ufak eden toplum sistemi biran önce yıkılıp atılmalıdır. Klasik 5-2-5 sistemi, 5 gün çalışma 2 gün dinlenme, artık köhnemiştir.

Durum böyleyken çalışmanın erdeminden sözetmenin faşistlere daha çok yakıştığı söylenebilir. Faşist Kenan'ın Cumartesileri de çalışmayı düşlediğinden sözetmesi rastlantı sayılmamalıdır. Daha yakın bir zamanda ünlü ve "dünlü" işadamı Vehbi Koç, Türkiye'de çok fazla tatilin olduğundan sözediyordu. (14 Ekim 1991, Sabah, sf. 17)

Bunlar rastlantı değil. Böyle olmadığı için de "işsizim" diye bir dert yakışık almaz. Doğru adı "parasızım" olmalı, geçim için başkasına çalışmak bir erdem olmaktan çıkartılmalı ve asıl slogan "eşit işe eşit ücret" değil "eşit zamana eşit ücret" olmalıdır.

Geçen sayımızda, "Bölge Devrimi ve Görüşler" de, Sorun, Emek, Özgür Halk, Teori dergilerinin ve Orhan İyiler'in görüşlerine yer vermiştik. Görüşünü istediğimiz Mücadele dergisi, görüş belirtmeyeceğini iletti. Ayrıca Hasan Şensoy ve Garbis Altınoğlu'ndan da görüş almayı planlamıştık. Ancak, Hasan Şensoy,cezaevinden çıkmış olmakla birlikte henüz kendisine ulaşılamadı. Garbis Altınolu'unun ise cevazevinden çıktığını sanıyorduk, çıkmamış. Gaziantep Cezaevi'ne yazdık, mektubumuzun ve sorularımızın kendisine ulaşıp ulaşmadığının haberini henüz alabilmiş değiliz. Bu sayımızın hazırlık sürecinde her hangi bir bilgi ulaşmadı, ancak Garbis Altınolu'nun görüşleri ulaşırsa ve Hasan Şensoy'a da ulaşabilir ve görüş alabilirsek önümüzdeki sayıda yayınlamayı düşünüyoruz. Geçen sayımızda yeralan görüşler hakkında Nejdet Kanbir'in yaptığı değerlendirmeyi yayınlıyoruz.

BÖLGE DEVRİMİ ve GÖRÜŞLER'İN DEĞERLENDİRİLMESİ

48. sayımızdaki sorulara şöyle başlamıştık: **"Avrupa Marksizmi mantığının sınırlarına geldi ve neredeyse sosyal demokratlaştı. Rusya Marksizminin de hızlı bir şekilde yıprandığı ve çözülmeye başladığı gözleniyor."**

Öncelike, bu saptamaya veya açıklamaya iki itiraz var. Bu itirazların birincisi, "Avrupa Marksizmi", "Rusya Marksizmi" diye bir "literatür" veya "çoğullaştırma" yapılamayacağı, bunun pek de doğru olmayacağı yönündeki itirazlar. Benzer bir itarazda "Sadece iki tezin ortada olduğu" ve birincisinin Mao Zedung'un (sosyalizmden) "geri dönüş tezi" olduğu, diğerinin de "marksizmin öldüğü" tezi olduğu söylenerek, Avrupa Marksizmi, Rusya Marksizmi söylemine zimnen bir itiraz oluşmuş.

İkincisi ise, özellikle Avrupa Marksizminin sosyal demokratlaştığı yönündeki belirlemeye olan itiraz. Buradaki itirazsa, özellikle son gelişmeler ve sosyalizme yoğun saldırılar karşısında, Avrupa KP'lerinin bir yol ayrımı yaşamakta oldukları yönündeki itirazdır.

1- Avrupa Marksizmi, Rusya Marksizmi literatürünü kullanmak, bir çok açıdan yanlış değil, hatta böylesi bir literatür tercih sorunu da değildir. Bunlara, "uygulama", "yorum" denilebilir, zaten deniyor da. Reel sosyalizm söylemi de bunun bir başka ifadesidir. Çünkü toplumların koşulları birbirinden farklı olduğundan, sosyalist iktidarı alma, kuruluş ve geliştirmede de toplumdan topluma ve tarih kesitinin özgün koşullarına bağlı olarak farklılıklar, bu farklılıkları haklı çıkaran, kendi pratiklerinin 'teorik' çerçevesinin oluşturulabildiği gözlenmektedir.

Ancak bir ülkede veya bölgede ve tarihin beli bir kesitinde sosyalizm, marksizm adına söz söyleyenlerin söyledikleri sözleri, iktidarda ya da değil, politik pratikleri, belirli netlikte, biri diğerinden farklılıklar gösterip "ekol", "izm" oluşuyorsa, bununda adını koymak, bir kolaylık sağlaması bir yana, öğretinin yöntemini, özünü kavramaya ve geliştirmeye ve pratiklerin 'teorileştirilme'sinin doğurduğu sakıncaları ortadan kaldırıcı, bir nevi ön açıcı işlev de görüyor.

İlk bakışta,"çoğullaştırma" gibi görünsede bu, marksizmin, ekolleri aracılığla olumsuzlanmasını da önler. Bir de şunu söylemek gerekiyor; marksizm, mademki bilimsel bir öze, yönteme sahiptir, o halde savunulmaya, 'toz kondurmama'ya gerek duymaz. Gelişme, yetkinleşme bilimin özelliklerindendir, o halde anti-marksistlerin saldırı argumanı olarak kullanabildikleri kimi alanlarda, öncelikle marksistler sorgulama yapmak durumundadırlar. Hiç sorusuz, hiç sorgusuz gelişme olur mu? Olabileceğini sanmıyorum ve marksizmin de ancak soğukkanlı sorulara cevap bulma ve ileri pratiklerle gelişeceğine inanıyorum. Marksizmin yöntemi bunu sağlayacak temellere sahip bir yöntemdir. Bu çabalar marksizmin taşıdığı kimi 'zayıflıklar', 'bulaşıklıklar'dan arındırmayı ve kimi 'cevapsızlıklar'a cevap bulmayı sağlayacak, özünü, diyalektik yöntemini geliştirme sonucunu da doğuracak ve marksizm adına yola çıkanları daha donanımlı kılacağı gibi ileri sosyalizm pratiklerini daha bir bilince çıkaracaktır.

Neden Avrupa Marksizmi demeyelim? Avrokomünist bakış marksizmin kendisimidir? Neden Rusya Marksizmi demeyelim? Bir yüzyıla yakın uygulamalı geçmişiyle ve Marx'a ait olmayan kimi ilke ve 'teori'leriyle dünya çaplı bir sosyalizm pratiği, dünya komünist hareketinin "öncü"sü ekol marksizmin kendisimidir? Marx, toplumsal mücadelenin motoru olarak sınıf mücadelesini görürken, bu gün sınıf mücadelesinin gereksizliği savunulmuyormu, sınıfa karşı sınıf, sınıf mücadelesinin yerini barış içinde birarada yaşamak almalıdır denmiyormu?

Madem bunlar "uygulama ve "yorum"lardır, o halde marksizm, tarihin her kesitinde, her toplumsal koşula ve uluslararası güç ilişkilerine göre 'değişmeden' kalamamaktadır. Peki bu değişme her zaman olumsuz ya da olumlu mudur? Bu biraz da olumluluk ve olumsuzluktan neyin anlaşıldığına bağlıdır.

Sözü çok uzatmadan şu söylenebilir: Siz sayın ya

da saymayın, marksizmin tüm yorumcuları ve uygulayıcıları söyledikelerinin ve yaptıklarının 'gerçek' marksizim olduğu iddiasındadırlar. İddialarında bir anlamda haklıdırlarda; biri diğerinden çok net çizgilerle ayrılan 'yorumcu' ve 'uygulayıcı'lar, gerçekten birer ekoldür. Ancak soğukkanlı bir çabayladır ki, bu tür olumsuzluklar kendilerini marksizm-leninizm adına yazamasınlar.

Ve bugün, tüm söylenmiş ve yaşanmış pratiklerin, özellikle bu topraklarda yaşama geçirilmek isetenen sosyalizm anlamında yeterli bir model oluşturamadıkları, sosyalist iktidarı alma ve sosyalist yaşamı kurma ve geliştirmede yeterli perspektif sunamamaktadır. Yakıcı bir gereksinim sözkonusudur. Bu yakıcılığın nedeni yaşanılan zaman kesitini ve yaşanan toprakların özelliklerinden, imkanlarından dolayıdır.

Öyleyse yaşanmışları adlandırmakta ve tüm tarihsel birikim ve deneylerden dersler çıkararakk, marksizmi daha donanımlı kılmak, yani geliştirmek, devrimci sosyalistlerin görevidir.

Maocu tez hakkında burada bir değerlendirme yapılmayacak, çünkü böyle bir söylemin kendisi zaten ekol olduğunu ilan etmektedir. Doğruluğu yanlışlığı konusu ise konumuzun çerçevesini aşıyor, dileyen okur, Çelik Bilgin'in bu sayımızdaki yazısına bakabilir.

Giriş değerlendirmesine yönelik ikinci eleştiri, ya da itiraz Avrupa Marksizmi'nin sosyal demokratlaşması konusunda idi. Bu itirazı, kimi güncel polemikler ve son gelişmeler üzerine örneklenen tepkiler anlamında, ümidimiz az da olsa, olumlu bulduk. Ancak, Avrupa KP'lerinin kimi kendi iç tartışmalarının olduğu öteden beri biliniyor, bu konuda yönü bize doğru olan bir tartışmayı kasım ayında Akış & Dönem yayınevi kitap halinde yayınlayacak; *Sınıftan Kaçış - Yeni "Hakiki" Sosyalizm*, Ellen Meiksins Wood.

Son gelişmelerden (19 Ağustos 1991) şok etkisi duyan kimi KP'lerden gelen tepkiler, O. İyiler'in yazısında örnekleriyle aktarılıyor. Sorun dergisi de KP'lerin artık bir yol ayrımında oldukları tesbitini yapıyor: "Kimi KP'lerin 'Sosyal demokrat', kimilerininde öğretiye ve onun yöntemine daha bilimsel yaklaşan çizgilere evrildiği (evrileceği) görülmektedir" diyor.

Orhan İyiler, örnekleyerek "Avrupa Marksistleri'nin kendilerini böylesi bir yenilemeye ve kendi Perestavkalarını(yeniden biliçlenme) yaratmaktan başka çıkar yolları kalmamıştır" diyor ve henüz dünyanın düşmediğini de örnekliyor.

Toparlayacak olursak, anti-tekel mücadeleyi temel stratejisi yapan, kapitalizmin evrimci dönüşümünü temel felsefe sayan bir gelenekten, ekolden; barış içinde birarada yaşamayı, kendi zorunlu pratiklerin dünya komünist hareketinin teorik klavuzu yapan bir başka gelenekten, ekolden ayrılmayı, marksizmin-leninizmin yöntemi ve temel önermelerine sahip çıkıp ileri pratikler kurma yolunda stratejiler oluşturmayı devrimci sosyalistliğimizin, marksist-leninist oluşumuzun gereği sayıyoruz.

Böyle bir sorumluluk misyonu, Emek dergisinin dediği gibi " 'Yeni Marksizmler' peşinde koşmak, icat etmek" olmadığı gibi "kimliksizlik" hiç değildir. Aksine marksist-leninist kimliği devrimci sosyalist kimliği sahiplenmek, daha 'kişilikli' daha yetkin kılma çabasıdır.

Birinci sorumuz: **"Marksizmin, daha net, daha canlı ve daha ileri bir sosyalizm pratiği yaşayacağı söylenebilir mi?"**

Giriş değerlendirmesinden sonra sorumuza verilen yanıtılar son derece memnuniyet vericidir. Evet bu topraklarda, tarihsel deneylerden dersler çıkarmış, daha ileri, daha canlı bir sosyalizm pratiğinin yaşama geçirileceğine olan inanç ortaklığı, her türlü karamsarlığı ve karşı saldırıyı göğüsleyecek devrimcilerin daha da güçleneceğinin bir işareti sayılmalıdır. "Sosyalizmin ne olduğunu, düşmanları da biliyor", evet, Türkiye'de egemenler de ifade etmek zorunda kalmışlardı; "komünizm her yerde bitse Türkiye'de damızlık olarak kalır." Biz sadece olan değil daha ilerisine olan inançla birlikte olan komünistler olarak bu inancımızın paylaşılmasındaki gür seslilikten kıvançlanıyor, yarına olan güvenimizin artmasıyla ortaklıkların daha pratik hale getirilmesini diliyoruz.

İkinci sorumuz: **"Yaşadığımız Bölge'de devrimi, 'Bölge Devrimi'ni nasıl değerlendiriyorsunuz?"**

Bu konuda yapılan değerlendirmelerin ortak paydasını bölgede emperyalist egemenliğin, Amerikan egemenliğinin varlığı ve olası devrimci kalkışmanın bu anlamda uluslararası niteliğine olan vurgudur.

Sorun dergisi, literatür olarak Bölge Devrimi söylemini doğru bulmamakla birlikte, dünyanın her hangi bir yerinde ya da "Yakın Doğu"da olacak olan devrimin uluslararası niteliğini; "... daha önce gerçekleştirilen devrimlerden sonra, bu zenginlikleri de yanına alarak, kapitalist-emperyalist barbarlığa karşı gerçekleşecektir" diyerek öne çıkarıyor.

Emek dergisi, bölgenin, devrimci dinamiğe sahip olduğunu tesbit etmekle birlikte bunun, "mücadeleyi sürekli kılacak sınıfsal dinamiğe" henüz oturmadığını da söylüyor: "Bölge düzeyinde ulusallık hakim.."

Özgür Halk dergisi de benzer bir değerlendirme yapıyor; "Ortadoğu, farklı ulusal şekillenmelerin olduğu bir bölge." Bunun yanında, imkanlar açısından şu da söyleniyor, "pek çok farklı özellikleri olmakla birlikte ortak sorunların olduğunu da görüyoruz."

Teori dergisi, ABD'nin bölgedeki egemenliğini, işgalle somutluyor ve "halkların ortak bir düşmanı" olduğu tesbiti ile birlikte, "Kürt halkının ulusal-demokratik mücadelesi"nin, körfez savaşıyla birlikte yaşanan gelişmelerle "bölgenin odağına oturdu"ğu tesbitinden yola çıkarak, "bölge ülkeleri arasında sınırlar"ın yıkılmakta olduğunu söylüyor. Ancak, yine literatür düzeyinde olsa gerek, "tek bir bölge devri-

minden değil, bir dizi" devrimin söylenebileceğini ve "zayıf halka teorisi"nin geçerliliğini koruduğunu söyleyerek bölgemizin devrim kuşağında olduğuna işaret etmiş oluyor. Ve devrimin gelişme ekseninde "Türk ve Kürt halklarının ortak mücadelesi temelinde Türkiye devrimi" görülüyor.

Orhan İyiler, "Ortadoğu, bölgemiz, emperyalizmin bir dizi cinayetleriyle XXI. yüzyıla girerken bir **harabeler** bölgesi" durumuna gelmiş "devrim kuşağı" bir bölge olduğunu, bölgenin "bütünüyle **filistinleşme** aşamasına" geldiğini tesbit ediyor.

Bütün görüşlerde bir başka ortak nokta da, bu objektif koşulların varlığına karşın bu görevi göğüsleyecek öznenin, örgütlülüğün henüz yaratılamamış olduğu yönünde.

Bu konudaki somut bir öneri daha önce dergimizin 44-45. sayısında yeralan yazısında "Uluslararası Anti-Emperyalist Dayanışma Konseyi" şeklinde formüle edilmişti. Orhan İyiler, bu önerisini yineliyor. Özgür Halk dergisi de benzer bir formülasyonla, "Bölge çapında tüm anti-emperyalist, anti-faşist güçlerle ittifak"ın, "birleşik bir cephe"nin olabilirliğini söylüyor.

Emek dergisi ise bölge düzeyinde (Türkiye'yi bir ölçüde dışında tutarak) "ulusallığın egemen" olduğnu, bunun sınırlı bir olumluluk olduğunu ancak mücadelenin sistem içinde erimekten kurtuluşu ve Bölge Devrimi'nin kapılarını açabilmesi, olması gerekene ulaşması, enternasyonalist karekter kazanmasına bağlı olduğu söyleniyor.

Tüm söylenenler, kullanılan dil farklılıkları ve kimi vurgu farklarına karşın, bölgenin devrim kuşağında olduğu. bunun başarılmasının dünya çapında bir etki sağlayacağı yönünde ortaklaşıyor. Ortak olan bir güçlük ise bu inancı gerçeğe dönüştürecek örgütlülüğün yaratılması, objektif uygunluğu gerçeğe dönüştürecek Güç'e ulaşılmasıdır. Bu görev hepimizi bekliyor. Ve bu görev teoride ileriliği, netliği ; pratikte darlıktan kurtulmayı gerektiriyor. Çabalarımız bu yönderir.

Ağırlıklı işlenen anti-emperyalist temelli bir cepheselliği gerekli ama yeterli görmediğimizi de belirtmemiz gerekiyor. Sosyalist bakışa sahip olmak, sosyalizmi yaşama geçirmek, doğası gereği anti-emperyalist bir nitelikte taşır. Ancak tam da bu noktada, bölgede küçümsenemeyecek bir gerçeklik olan anti-emperyalist söylemli islamcılığın varlığı ve islamcılığın emperyalist karekteri dillendirilmelidir. Ve bölge devrimcilerin cephe söyleminde islamcıların yeri dikkatle sorgulanmalıdır. Bu konuda Orhan İyiler de uyarıda bulunuyor, ancak kendisi aynı zamanda iyimserde, Tudeh'e gönderme yaparak, "artık Moskova da" yok diyor.

Bölgedeki çelişkilerin farklılığı, çokluğu ve kimi ortaklığına da değiniliyor. Bunlar birer gerçeklik. Ancak, çelişkinin tekliği ve derinliğinin yanında çelişkilerin çokluğunun yarattığı devrimci imkanlar, devrim şansını artırmaktadır, bir şartla ki; bu çeşitliliği kucaklayacak ve zafere taşıyacak bir bakışa ve bu bakışı Güç'e dönüştürmeye bağlıdır.

Üçüncü Sorumuz: **"Emperyalist hegemonyanın had safhaya ulaştığı günümüzde, bölgede devrimci kalkışmanın karşılaşacağı sorunlar nelerdir?"**

Bu sorumuza verilen yanıtların ortak yanı, emperyalist egemenliği bölgedeki egemenliği, bölge devletleriyle olan iç-içeliğidir. Buna ek olarak, devrimci güçlerin dağınıklı ve işbirliği eksikliği öne çıkarılmaktadır.

Sorun dergisi, "Dünya kapitalizmi, bir yandan hegemonyasını pekitştirmek istiyor, öte yandan bir hegemonya krizi dönemi yaşıyor. (...) Bölge halklarının kapitalizme-emperyalizme karşı mücadelesi, halkların bütünlüklü mücadelesin gerikli kılıyor" değerlendirmesini yapıyor. Bunun başarısı için, çözümlenmesi gereken sorun olarakta "...enternasyonal çerçevede, sınıfsal/ulusal kurtuluşu gerçekleştirecek ÖZNE'nin her türden donanımı ve PROGRAM'ının üretilmesi sorunu gündeme geliyor."

Türkiye için asıl gündemin ise "İŞÇİ SINIFI PARTİSİ (İSP)'nin oluşturulması" acil bir sorun görülüyor.

Emek dergisi, "Proletarya enternasyonalizminin bölgede ve dünyada sağlanması temel sorundur" diyor.

Özgür Halk dergisi, "Sorun, bölge halklarının ve öncü güçlerin içinde bulundukları gerilik ve bu geri durumu aşma sorunudur.... bu konuda perspektif sunucu sağlıklı çözümlere ulaşmaya çalışmak, kanımızca en doğru olanıdır" diyor.

Teori dergisi, "milliyetçilik devrimci gelişmenin önündeki en büyük engeldir. ..Bölgede İslami ideoloji de olumsuz bir rol oynuyor. Dinci gericilik halkların ortak mücadelesini bölüyor ve Suudi kanalıyla ABD'ye bağlanıyor. " diyor ve "Amerikan, Alman, Japon ve Rus emperyalistlerinin arasındaki hegemonya mücadelesi de devrimci mücadelenin yararınadır" ifadesini kullanıyor.

Teori dergisinin, hâlâ Rus emperyalizmi nitelemesini kullanması yadırgatıcı olmaktadır. Bir zamanlar olup olmadığı bir yana, bunun tartışma yeri burası değil, ancak insan soramadan da edemiyor; acaba emperyalist bir ülke nüfuz alanlarından gönüllü olarak vazgeçip meydanı ABD ve diğer emperyalistlere bıraktıktan sonra nasıl oluyorda onlarla arasında "hegemonya mücadelesi" oluyor?

Orhan İyiler, "Örgütsel birliğin" sağlanması, "Bu örgütsel birliğin sınıfsal temellerinin" oluşturulması, "Uluslararası ilişkileri ve dayanışma birliği"nin gerçekleştirilmesi sağlanabilirse emperyalist tehdit bölgemiz için önemini yitireceği değerlendirmesini yapıyor, ve "Halklar bir kez doğruyu, ideolojinin en yoğun ışığında kavradıklarında kendi tepesine yğdırılan cehennemi bombaları göklerde bir bir yakalayıp geldikleri yere göndermesini bilirler çünkü.." değerlendirmesini yapıyor.

Noksanlıklarımızın bilincinde olarak, geleceğe olan güvenimizle ve her adımımızın devrimi örgütlemek yolunda olduğunu ifade ediyor ve **Yaşasın Bölge Devrimi** diyoruz.

Yaşasın Sosyalizm!

Yaşasın Bölge Devrimi!

Uyanışın Vurgunu

Yokluğunda çimlendi uykulu sabah
Gereksindi toprak bir nefesi
Yitikliğe söylenirken tüm sözler

Dağlar savurur asi saçlarını rüzgara karşı
Ve söylem uykulu sabaha fısıldar pırıltısını
Çınlar fısıltılar "bir uyanışın vurgunu bu"

bir uyanışın vurgunuysa her ayrılış
tutsaklığa sancıyor bileğim
her uyanış sayrılığı yıkarken sevdalarda
sevdalara sevdalananlardan bir kopuşuz

Hüzünü büyüttük üşümüş bir çocuğun ellerinde
öfkemizle tonladık kızıllığını şafağın
yakınsadık yitmişlerin ölümcül dünyalarında kendi türkülerimizi
arzulanmış ölümlerde çiçeğe durmuş bir geleceği sevdik.

Hatice Erbay

The Guardian Weekly'nin 6 Ekim 1991 tarihli nüshasında Spencer Rich imzasıyla yayımlanan kısa bir haber yazısında Amerika'da yoksul sayısında 1983'ten beri ilk kez hızlı bir artış olduğu belirtiliyordu. Yazı aynı zamanda Amerika'daki yaşam koşulları hakkında başka özet fakat önemli bilgiler de vermekteydi. Okuyucularımızın yararlanabileceklerini düşünerek tam çevirisini veriyoruz.

AMERİKA'DA YOKSULLUK ARTIYOR

Geçen hafta İstatistik Kurumunca yayımlanan, iktisadi durgunluğun etkilerini istatstiki olarak belgeleyen geniş kapsamlı raporda Amerika Birleşik Devletlerinde yoksulluğun geçen yıl, 1983'ten beri ilk kez şiddetle yükseldiği ve orta gelir düzeyindeki hanelerin gelirinin düştüğü açıklandı.

Artan işsizlik, düşük ücretler ve tek geliri olan hane sayısının arttığını gösteren rakamlar, Beyaz Saray için beklenen ama istenilmeyen bir haber oldu.

Beyaz Saray Basın sözcüsü Marlin Fitzwater, "Bu verileri siyasi eğiliminize ve görüş açınıza göre pek çok farklı şekilde yorumlayabilirsiniz ama yoksulluğun arttığını ve iktisadi durgunluğun büyük bir faktör olduğunu inkar edemezsiniz. Biz bu gidişi tersine döndürmek istiyoruz." dedi.

Bazı muhafazakârlar rakamların gerçekte olduğundan daha karanlık bir tablo çizdiğini söylerken, Demokratlar ve diğerleri bunun iktisadi durgunluğun bir kanıtı olduğunu söylediler. Amerikan Halk Sağlığı Derneği Genel Başkanı A. Sidney Jonson, "Rakamlar oldukça rahatsız edici ama, işi yoksul ve muhtaçlarla uğraşmak olanlar için hiç şaşırtıcı değil. Sosyal yardım programından yararlananların sayısı son 22 aydır sürekli yükselmekteydi ve şu anda Amerikan tarihindeki en yüksek durumda"dedi.

İstatistik kurumunun 60.000 evi kapsayan araştırmalarına dayanan raporu şunları ortaya koydu:

* Yoksulluk sınırı altındaki Amerikalıların oranı 1989'da %12.8 iken 1990'da %13.5'e yükseldi.

*Yoksulluk içindeki insan sayısı 31.5 milyondan 33.6 milyona yükseldi. 1980'lerin başlarındaki iktisadi durgunluk ve enflasyonun sonucu olarak yoksulluk 1983'de %15.2 oranında artmıştı ancak, o günden beri sürekli düşmekteydi.

* Orta gelir düzeyindeki bir hane geliri enflasyonun etkisi ayıklanmış olan rakamlara göre 1989'da 30.468 dolardan, 1982'den beri ilk kez azalarak, 29.943 dolara düştü. Orta gelir düzeyindeki toplam hanelerin, yarısının daha az, yarısının daha fazla gelirinin olduğu noktadır. Üç kişilik bir aile için yoksulluk sınırı 1990'da 10.419 dolar olarak tesbit edilmiştir.

* Sağlık sigortası kapsamında olmayan Amerikalıların sayısı özel sağlık sigortalarındaki kayıplar nedeniyle 1989'da %13.6 iken %14'e yükseldi. Özel sigortaların çoğu çalışan kesimde toplandığından, işsizlik artınca kayıplar olabilmektedir.

* Yoksulluğu araştıran liberal bir uzmanlar topluluğu olan Bütçe ve Uygulama Öncelikleri Merkezinin Başkanı Robert Greenstein, "Korkarım yoksulluktaki artış ve ortalama gelirdeki düşüş 1991'de 1990 'dakinden daha hızlı şekilde arttı ama biz daha önceki iktisadi durgunluk devirlerinde olduğundan daha zayıf politikalar izlemekteyiz" dedi.

İstatistik Kurumu ilk kez 1988-1990 ortalama rakamlarına dayanarak, eyaletler bazında gelir ve yoksulluk rakamlarını yayımladı. Connecticut, yoksullukta %4.3, ortalama aile gelirinde 41.162 dolarla ülkenin en zengin eyaletiyken, Missisipi yoksullukta %25 ve ortalama aile gelirinde 20.414 dolarla en sonda yer aldı.

Tam gün çalışan yıllık işçilerin ortalama geliri erkekler için 27.866 dolar, kadınlar için 19.816 dolar oldu. Bu kadınların kazancının erkeklerin kazancına göre oranını önceki yılki %68 değerinden %71'e çıkardı. Ancak bu durum kadınların kazancının artmasıyla değil, erkeklerin kazancının azalması sonucunda ortaya çıktı.

Tek kişi için yoksulluk sınırı 1990'da 6.652 dolardı. Yoksulluk sınırı ilk kez 1960'larda değişik büyüklüklerdeki ailelerin günde üç kez en az yiyecek almak için harcadıkları paraya göre ayarlandı. Bu, ortalama bir ailenin gelirinin üçte birini yiyecek almak için kullandığını gösteren çalışmalara dayandırılmıştı.

MÜDAHALE VE SONUÇLARI

S. Dönmez

Moskova'daki 19 Ağustos müdahalesinin başarısızlığının ardından Sovyetler Birliği'nde karşı-devrim hızlanırken Türkiye'de de ideolojik netleşme hızlandı. Bu arada geçen süre içinde müdahalenin niteliği de daha iyi aydınlandı. Ancak solun bir bölümünün müdahale karşısındaki tepkisi son derece ciddiyetsiz, sığ ve neredeyse gelişmelerden sevinç duyma yönünde oldu.

Müdahalenin esas olarak KGB tarafından hazırlandığı ve net olmayan, Garbaçov'a bulaşık bir ekip tarafından yönetildiği açığa çıktı. Parti ise büyük ölçüde seyirci kaldı. Hatta muhafazakâr Sayuz gurubunun da müdahaleden habersiz olduğu ortaya çıktı. Sonuç olarak, müdahaleciler ellerindeki olanaklara ve durumun uygunluğuna karşın aktif bir kitle desteğini harekete geçiremediler. Oysa pasif de olsa müdahalenin kitle tabanı karşı-devrimden çok daha genişti. Bu noktayı özellikle vurgulamak gerekiyor; çünkü 300 milyondan çok nüfuslu ülkede Leningrad ve Moskova'da birkaç yüzbin karşı-devrimcinin meydanlara dökülmesi yanıltıcı olabiliyor. Karşı-devrimin tabanı aydınlar ve palazlanmak isteyen burjuva adaylarından oluşuyordu. Sovyet işçi sınıfı, çok büyük ölçüde devlete yabancılaşmış olmasına karşın müdahaleye karşı çıkmadı. Burada yine de Sovyet proletaryasının içinde bulunduğu atalet unutulmamalıdır. Denebilir ki işçi sınıfı, neredeyse sınıf içgüdüsünü bile yitirmiştir.

KGB Başkanı Kryuçkov, Komite Sekreteri imzasıyla 20 Ağustos'ta yayınladığı genelgede şunları diyordu: "... Olağanüstü Durum Komitesi, SSCB'de durumun erkenden stabilizasyonuna yönelik programlar hazırlamıştır ve şimdi uygulamaya koymaktadır... ODK, iki günden az bir süredir çalıştığı için elbette bu programların hemen sonuç vermesi beklenemez... Aldığımız mektuplar, telgraflar ve telefonlardan anlaşılıyor ki çalışan halkın ezici çoğunluğu Olağanüstü Durum Komitesi'ni destekliyor ve durumun stabilizasyonunu ve ülkenin içinde bulunduğu ağır bunalıma erken bir son verilmesini umuyor."

"Aynı zamanda halkın bazı kesimleri olağanüstü durumun ilanından dolayı kaygı ve endişelerini dile getiriyor. Ne yazık ki ODK, Rusya Federasyonu'nun liderliğinden ciddi bir direnişle karşılaşmıştır. Onlar bir çatışmayı kışkırtmaya ve siyasal oyunlar oynamaya yönelik çağrılar, bildiriler dağıtıyorlar ama bunlar çalışan halkın kaderine ilişkin tek bir söz ya da ülkeyi içinde bulunduğu karmaşadan çıkarmak için hiçbir öneri içermiyor... Devlet güvenlik organları, mevcut koşulllarda, ODK'nin yerel kontrolü sağlamaya yönelik kararlarının kayıtsız yerine getirmesi için her türlü önlemi almak durumundadır. Çalışan halkla bağları azami ölçüde genişletmek, halkın, iş kollektiflerinin, istikrar ve huzurdan yana tüm sağlıklı güçlerin desteğine dayanmak zorunludur. Halkın sorunlarını ve ihtiyaçlarını bilmek, tutumlarına hızla karşılık vermek, kamuoyunu manipüle etme girişimlerini engellemek çok önemlidir..." (*New Times*, 10-16 Eylül, 1991, sf. 19, "KGB in action", Moskova'da çıkan karşı-devrimci bir dergi).

Ancak ne yazık ki karşı-devrim tüm tabanını ve uluslararası gericiliği harekete geçirirken, müdahaleciler sosyalizm yanlısı güçleri (bu güçler kesinlikle hâlâ çoğunluğu oluşturuyor) harekete geçiremediler. Bunun en önemli nedeni kendi içlerinde kararlı ve tutarlı olmamalarıydı. Ne Yeltsin'in çevresinde toplanan Arbat Çocukları ne de onlara katılan birkaç tank birliği müdahaleyi önleyecek güçte değildi. Ne yazık ki müdahaleciler giriştikleri dünya çaplı eylemin gerektirdiği kararlılıktan yoksundular. Partideki komünist güçler ise atıl kaldılar. Böylesi bir eylem sonuna dek götürülemezse elbette hızla kendi karşıtına dönüşecekti. Ancak eylem kendi mantığına uygun hareket etseydi, aynı şekilde, daha da sola kayabilir ve partide ve toplumda ayrışmayı hızlandırarak kapitalist restorasyona karşı güçleri harekete geçirebilirdi.

Ne oluyor? Şimdi, Lenin'in iktidarı alma yöntemini beğenmeyen ve kısaca "bu iş tepeden inme olmaz" diyen Kagarlitskiy ve yerli izleyicileri mi

haklı çıkıyor? Elbette hayır. Bu müdahaleden çıkan sonuç yine önce merkezi iktidarı alma zorunluluğudur. Bu arada Bilarcılar'a sormak gerekiyor, Kagarlitskiy ve partisi acaba müdahale sırasında ne yaptı? Yoksa "demokratik" güçlerin yanında mı yer aldı? Ya da siz Moskova'da olsaydınız hangi tarafta olacaktınız? Bürokrasi kötüyse, yılarca alkışladığınız Walesa sosyalizmi mi getiriyor?

Türkiye solunun müdahale karşısındaki tepkileri bizim açımızdan büyük ölçüde tahmin edilen doğrultuda oldu. Ancak üzücü ve sevindirici tepkiler de oldu. Herhalde açık olmalı, en iyi tahmin edilen tepki anti-sovyetizm cephesinden geldi. Onlara göre "bürokrat burjuvazinin" iki kanadı arasında bir hesaplaşmaydı bu. Anti-emperyalizm ve "anti-sosyalemperyalizm" adına Etyopya'da Amerika'nın onayladığı bir "devrim"i bile destekleyen, tüm dünya burjuvazisinin ve emperyalizmin tepkisini çeken müdahaleye "darbe" edebiyatıyla karşı çıktılar.

Elbette müdahaleye burjuva demokratlarla aynı ağızla "darbe" demenin kendisi Sovyetler Birliği"ne bir bakışı yansıtıyor. Sovyetler Birliği'nde savunacak hiçbir şey bulamayanların "iyi oldu" demeleri elbette bizi şaşırtmıyor. Bunların başında Perinçek ve 2000'e Doğru geliyor. Onlara göre Lenin yanılmıştır, Mao'nun da dediği gibi kapitalist restorasyon tehlikesi küçük burjuvaziden değil, parti ve bürokrasi içindeki "revizyonistler"den gelmektedir. Bunları burada eletirecek değilim. Bu konuda T. Kurtuluş yeterince yazdı. Ancak şunu ekleyebilirim: Bunlar cahilleşmenin de ötesinde birşeyi temsil ediyor. Sovyet sisteminden, partinin çöküşünden sevinç duymak elbette ayrı bir ruh hali oluyor. Ancak bunlara şu soruyu da sormak gerekiyor: Acaba bugün sosyalizmde direnen Küba ve Castro, örneğin Hruşov'un "revizyonizmi"ni neden hâlâ görmüyor dersiniz?

ERTUĞRUL NEREYE?

Bizce müdahele karşısında üzücü ve beklenmedik biçimde en kötü tavrı gösteren E. Kürkçü oldu. Şimdiye dek, ünlemli Demokrat'ın modern töbekâr çizgisinin dışında tuttuğumuz Kürkçü'nün "Zavallı Ülke" başlıklı yazısı, yalnızca Aybar ile Perinçek arasındaki konumunu pekiştiriyor. Kürkçü bayağı demokratlar türünden, müdahale ile 12 Eylül darbesi arasında benzerlikler kuruyor: "Gerçi 12 Eylül benzetmesi SSCB'deki darbe girişiminde pratik bir karşılık bulabilmiş değildi ama, her iki darbeye iktisadi temel ile siyasal rejim arasındaki ilişki açısından bakıldığında bu benzetmenin bir politik mantıktan yoksun olduğunu söylemek o kadar kolay olmayabilir."

"Bir soyutlama olarak her iki ülkedeki yöneten/yönetilen karşıtlığı düzeyinden bakıldığında Türkiye'deki 12 Eylül darbesiyle SSCB'deki 19 Ağustos darbe girişimi arasında gerek varoluş koşulları, gerek kendilerini meşrulaştırmak için başvurdukları araçlar ve söylem, gerekse devlet iktidarıyla muhalefetin ilişkileri bakımından şaşılacak benzerlikler bulunduğunu gözlemek mümkün." (Demokrat!, Eylül '91, sf. 6)

Biz de Kürkçü ile Kutlu, Aybar, Perinçek ve Belge arasında şaşılacak benzerlikler bulunduğunu gözleyebiliyoruz.

Öte yandan bizi sevindiren bir tepki Devrimci Emek'ten geldi. Devrimci Emek bizimle aynı tavrı paylaştı. Ancak eylül sayısında nedense T. Kurutuş'a gönderme yapmamayı tercih etti. Sonraki sayıda ise bir adım daha atarak müdahaleyi "darbe" olarak nitelendirmekle yaptığı hatayı düzeltti.

"Sovyetler Birliği'ndeki Müdahale ve Tepkiler" adlı yazısında Uygar Taşkın, "Y. Küçük müdahaleye sahip çıktı" diyerek basın açıklamasından bir bölüm aktarıyor. Ancak ardından Küçük'ün 2000'e Doğru'da Aren ve Perinçek ile "Sovyetler Birliği'nin sosyalist olup olmadığını tartışmasını maocu görüşlere malzeme olmakla, gerekli çıkışı yapamamakla suçluyor. Buna katılmamız mümkün değil. Devrimci Emek'ten dostlarımıza Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Çözülüşü'nü ve T. Kurtuluş'tan konuyla ilgili yazılar ve bu arada Bölge Devrimi yazısını okumalarını öneriyoruz.

Perinçek'e gelince, ona en ciddi eleştiri ve sorgulamaları T. Kurtuluş yöneltti. Buna karşın onunla bu konuda bir oturumda bulunmaya ilkesel olarak karşı çıkılabileceğini sanmıyorum. Dostlarımıza bir de şunu söyleyelim ki, 2000'e Doğru, Yalçın Küçük'ün de katıldığı panelin ikinci bölümünü, panelde söylemelerine rağmen bir sonraki sayılarında yayınlamaktan vazgeçtikleri gibi, panelin yayınlanan bölümlerinde de D. Perinçek'in ince manevrasını, müdahalenin anti-emperyalist niteliğine ilişkin çark edişlerini de görmelidirler, Perinçek bunları hangi etkiyle söyledi acaba, Aren'in panel boyunca "ben Sovyetler'i bilmiyorum" söylemini sürdürdüğü halde? Kim kime malzeme ve nasıl bir malzeme sağlıyor, iyi izlemek lazım.

Doğruları ve yanlışları, erdemleri ve kusurları ile birlikte, Sovyet halklarının kapitalizmin batağında boğulmasına karşı çıkan ve batakta yaşamamayı tercih eden Boris Pugo, Ahromeyev Nikolay Kurçine ve Georgi Pavlov'un anıları önünde saygıyla eğiliyorum.

nedenle kamu önünde, Demirel'in Erbakan Hoca ile hükümet kurma kapısını kapatma gereğini duyuyorlar. Demirel, en yakın iki karşıtıyla birlikte manevra alanını kaybetmiş olarak bu seçimden çıkıyor.

Refah: Basının Ve Televizyonun Yenilgisi

Bu seçimin asıl mağlubu devlet basını ile Ahmat Özal'ınki dahil devlet televizyonudur. Özal'ın televizyonunun baş oyuncusu Ecevit olmuştur ve bu "hain demokrat" bu seçimle birlikte mezara gömülmüştür. Hürriyet'in, Sabah'ın, Milliyet'in, Cumhuriyet'in çarşaflarını Ecevit'e açması bir sonuç doğurmuyor. Tekelli basına ve televizyona karşın Erbakan Hoca'ya kapatmaları da bir sonuç doğurmuyor. Tekelli basına ve televizyona karşın Erbakan'ın faşist albay Türkeş ile yaptığı ittifak büyük başarı sağlıyor. Başarı kabul edilmelidir ve küçümsenmemelidir. Çıkaracak dersler vardır: Refah'ın küçük tirajlı bir-iki gazete ve camiler kanalıyla oluşturduğu "medya", tekellerin medyasını yenmiştir. Solun bundan ders alması gerekir.

Medya sapkını Bir Sola Veda

Türkiye solu medya sapkınıdır. Bunun iki nedeni var; birincisi, içinden çıkardığı dönekler, basına ve televizyona köşe başı taşı oluyor. İkinci nedeni, kendisine güvenemiyor. Utanç seçimi, bu utanmaz solcuların medya sapkınlığını sona erdirecek bir renk taşıyor.

Kokmaz Bulaşmaz CHP: Son

Seçimler CHP'nin sonunu ilan ediyor: Hain demokrat Bülent Ecevit, Turhan Feyzioğlu'nun hainliğini ve Albay Türkeş'in acımasızlığını geride bırakmıştır. Erdal İnönü ise Türkiye politikasında bir yer sahibi olamayacağını kanıtlamıştır. Seçimkampanyası sırasında Ecevit'e yerini bırakmayı önererek, Washington'un uydusu Deniz Baykal'dan medet umarak politik bir yaratık olmadığını ve olamayacağını kanıtlamıştır. Seçimler sırasında önemsiz bir figürün rolünü kabul etmiş ve utanmaz seçim de bu yolu damgalamıştır.

Erdal İnönü, Hikmet Çetin ve diğerleri, sosyalizmin haini Leh Walesa'dan ithal ettikleri "dayanışma" sözcüğü ve tıpkı diğer düzen partileri türünden reklam şirketlerime dayanarak seçim alacaklarına sandılar. Bu reklam şirketlerinin utanmaz solcuların kendi mayalarına da uyan, "kavgasızlık" söylemini kabullendiler. Yıkıldılar.

Galipler: Şike Mücadele Adamı Demirel İle Şike Red Adamı Erbakan

İşsizlik, çaresizlik, baskı ve sömürü altındaki Türkiye halkları kavga istiyor. Seçim bunu göstermiştir: Demirel, bir mücadele adamı rolünü üstlenmiştir. Bütün sahteliğine, bütün ürkekliğine rağmen "mücadele eden" politikacı izlenimini verebilmiştir. Halkın taleplerini gıdıklayabilmiştir. Bir değişikliğin adamı olduğu inancını uyandırmaya çalışmıştır.

Erbakan ise bir red cephesinin lideri olarak seçime girmiştir. Böylece seçimin iki galibi mücadele izlenimi veren ile red'di savunan olmuştur. Bu son nokta üzerinde durulmalıdır. Erbakan'ın aldığı oyları küçümsemek safdillik olur. Refah Partisi, Kürt Cephesi dahil her yana uzanan ve toplumu din esaslarına göre yönetmeyi savunan bir harekettir. Her ülke için sağlam sayılabilecek bir baz tutturabilmiştir. Barışçıl ve demokratik bir yol iddiasında değildir; şiddeti savunmaktadır. Devletin baskıcı aygıtlarını, polis ve silahlı kuvvetleri elde ettiği zaman, Türkiye'nin ilerici ve devrimcilerine karşı şiddetli bir iç savaş sürdüreceğinden hiç kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

Kürt Cephesi: HEP

Sağ büyük oy almıştır. Sağ, kendi içinden ve dışından büyük bir korkuyu duymuştur.

Tekellerin söyleyeceği şudur: "Doğu" Kürtlere ve "Orta" islamcılara akmaktadır.

PKK partizanlarının mücadelesi dışında bu seçimde Kürt sorunu tartışılmamasını sağlamak sağın büyük başarısıdır. Bu açıdan tekeller ile Washington ve Genelkurmay'ın, büyük başarısızlığına karşın Erdal İnönü'yü tutmak istemeleri ve Cumhuriyet Gazetesinin dışında devlet basının Deniz Baykal'a sırtını çevirmesi, Erdal İnönü'nün seçimlerde Kürt sorununun tartışılmasını önleyecek bir manevrayı başarmasından kaynaklanmaktadır.

Özal'ın Yarım Kalan Federasyonu

Sağın büyük başarısıyla sonuçlanan seçimler tekellerin bürokrat politikacısı Turgut Özal'ın da sonunu haber veriyor. Artık "Özal Dönemi" Özal'ın sözleriyle sona eriyor.

Bu hiç bir inancı olmayan ve insanların inançlı olabileceğine de inanmayan bürokrat-politikacı, tekeller memuru, Dünya Bankası hizmetlisi, MESS Başkanı insan, bir son hizmet sayarak "federasyon" önerisini telaffuz ederek tarih sahnesinden ayrılmaya hazırlanıyor. Özal'ın "federasyon" önerisini sadece Kürtler için ortaya atılmış olarak kabuletmemek gerekiyor; bu Türkiye emperyalizminin kemik adamı, Orta Asya'daki Türk kökenli cumhuriyetleri de hesaba katıyor. Ancak kendi içindeki halk ve ulusları hesaba katmayan federasyon önerisinin de inandırıcı olmayacağını biliyor.

Demirel yönetiminin ve koalisyonlar döneminin böyle bir öneriyi tartışmaya cesaret edemeyeceği kesindir. Federasyon önerisi, Türkiye için emperyalist yaklaşımlı bir diktatörü bekleyecektir; utanç verici seçimler, Türkiye'de bir diktatör arayışına yol açıyor.

Görev Günü

Utanç seçimleri görev gününü haber veriyor. Artık tablo son derece nettir.

Çözüm, Kürt kimliğini çıkaran, bağımsız yaratılışlı insanları yaratan, Kürt'ü geliştirip yenileştiren,yükselişe sınır tanımayan bir harekettedir.

Çözüm, tekellerin baskısıyla kişiliğini yitiren, yerde sürünen Türk'e yeni kimlik kazandıran bir harekettedir.

Çözüm, bölgenin sorumluluğunu duyan devrimcidedir.

Çözüm, kuşatılmış ve devrimi bekleyen işçi sınıfına uzanmaktadır. Çözüm, devrimci emekçinin siyasal hareketindedir.

Çözüm, ayrılıktadır. Çözüm netlikle birleşmededir. Çözüm yeni cephelerdedir.

Çözüm Var

Utanç seçimleri çözümün ip uçlarını da beraberinde getiriyor.

Utanç seçimleri, çözüm için gerekli olan iradenin yeterli ölçüde var olduğunu gösteriyor. Çözüm kendine güvenmektedir.

KAOS VE DEVRİM

SEÇİMİN sonucu önceden bellidir: Kaos. Seçime giren bütün taraflar iktidardan söz edememektedir. Seçime giren bütün taraflar, seçimden hemen sonra yeni bir seçim olacağını ileri sürmektedirler.

ÇÖZÜMSÜZLÜKTÜR: Seçimin sonucu çözümsüzlüktür. Seçimden hemen sonra seçim demek, seçimin taraflarının çözümü olmadığı anlamına gelmektedir.

FARKLARI KALMAMAMIŞTIR. Tahminlerin yüzde onbeş ile yüzde yirmibeş arasında aynaması, seçime giren partiler arasında hiç bir fark olmadığı anlamına gelmektedir. Seçmen, birbirinden farklı olmayan partiler arasında oyunu dağıtmaktadır.

SEÇMEMEKTEDİR: Atmaktadır. Bu seçimde oylar atılmaktadır.

BİLİNÇ YOKTUR: Güdülme vardır.

"BAYRAM" edebiyatı yapılmaktadır. Partiler, seçim propagandalarında da birbirine benzediler. Kardeşçe ve birbirini kırmadan bir seçim yapıyorlar. Hepsi bir 29 Ekim Bayramı titizliğiyle caddeleri süslemek için işbölümü yapıyorlar.

ANAP, tekellerin bürokratik ve soğuk yüzlü partisidir. Kütle için gerekli demagojiyi DSP üstlenmektedir. ANAP artı DSP, tekeller cephesini temsil ediyorlar. Tekellerin yüzsüzlüğünü ANAP ve tutarsızlığını DSP üzerine alıyor.

DYP, orta sanayi sermayesi ticaret sermayesi ve kır kesiminde büyük toprak sahiplerinin partisi olmuştur. Ölçüsüz vaad üzerine bir iş tutmaktadır. SHP, DYP'nin yedeğindedir. SHP, 11 Eylül 1980 tarihinde Adalet Partisi'nin bütün programlarını benimseyerek DYP'nin yedekçisi haline gelmiştir.

CHP, bitmiştir. Eylülist darbeden sonra DSP ve SHP olarak ikiye ayrılan CHP, bu seçimle bitmektedir. Bir kanadı tekellerin demagojisini üstlenerek, diğer tarafı Adalet Partisi'nin yerini alarak, CHP kendisini tamamlamaktadır. SHP adına ekomomik program açıklayan bir üniversite profosörü, altını çizdiğinin altını çizerek, yabancı sermayeden yana olduklarını açıklayabilmektedir. Bitmiştir.

CHP'nin bitmesi için ikiye ayrılması ve bir kanadının başına İnönü'nün oğlunun ve diğer kanatının başına da İnönü'nün en son rakibinin geçmesi gerekmiştir. Ecevit, halk düşmanı kimliğini ortaya çıkarmış ve Erdal İnönü'de namuslu ancak babasından çok daha korkak ve çok daha düzenin komutaları içinde bir politikacı olabilmiştir.

DSP, tekellerden rüşvet almış ve SHP, tekelci basına rüşvet vermiştir. SHP, Milliyet'ten Soysal'ı, Sabah'tan Uluç Gürkan'ı, Hürriyet Holding'ten Emre Kongar'ı ve Cumhuriyet'ten Hasan Cemal'i listesine alarak seçim kazanmayı planlamıştır; Cemal, teklifi reddetmiştir. Bu durum SHP'nin rüşvet ile seçim kazanma niyetini açığa çıkarmıştır.

HEP, seçim dışı kalmıştır. HEP'in ilkesiz işbirliği taktiği bu seçimde PKK eylemleri dışında Kürt sorununun unutulması sonucunu doğurmuştur.

KÜRT sorununun Kürdistan'da anlatılması dönemi tamamlanmış ve geride kalmıştır. Diğer yerlerde bu seçimde Kürt sorunu anlatılamamıştır. Bunun sorumluluğu hiç bir ilke ortaya koymadan SHP ile anlaşan HEP'e aittir.

BIKTIRAN bir seçim olmuştur.

YIKAN bir seçim olmuştur.

BÜTÜN partiler, kendi kanallarını yıkmışlardır. Bütün partiler yönetmek için hiçbir yetenekleri olmadığını göstermişlerdir.Bu durum, yönetenlerin yönetemeyecekleri durumu, zaman içinde daha da artacaktır. Eylülist darbeden on bir yıl sonra, yönetilenlerin içinde yaşadıkları düzene karşı ilgisiz ve duyarsız oldukları bir durum ortaya çıkmaktadır. Düzene itirazları kendiliğinden olmayacaktır.

KÖYLÜLÜK, Kürt rengiyle de birlikte, bu düzene hayır demektedir.

İŞÇİ sınıfına bilinç götürmek değil sınıfı devrimci göreve hazır hale getirmek en önemli görev olmaktadır. Kendiliğindenci bakış açısı ve bilinç taşıma aşamalarından sonra devrimci görevi zorlama dönemine girilmektedir. Zorlama, eylemle olacaktır.

KOMÜNİST Manifesto, Marx ve Engels tarafından yazıldığı zaman, devrim, objektif ve sübjektif koşullarından uzak sayılıyordu. Ayında patladı. Bölgenin birikimi, o günkü koşullardan çok daha zengindir.

DÜZEN, çözülmektedir. Seçim daha büyük bir kaosa işaret etmiştir. Çözümün devrimci yöntemlerle olduğu çok daha açıktır. Devrimci yöntemler, sadece yeni bir düzeni getirmekle kalmayacak, işçi sınıfının içine itildiği edilgen yapıyı da değiştirecektir.